

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE UNIVERSITĂȚII DE STAT
DIN MOLDOVA

Seria „Lucrări studentești”

Științe juridice

Chișinău, 2024

Editura USM

**Colegiul de redacție al culegerii „Analele științifice ale USM”
Seria „Lucrări studențești”, ediția 2024
Științe juridice**

Redactor-șef	Georgeta STEPANOV, dr. hab., prof. univ., prorector pentru activitate științifică
Redactori coordonatori	Veronica PRISĂCARU, Șef Departament Cercetare și Inovare, dr., conf. univ. Marianna SAVVA, dr., specialist principal, Secția promovare și protecția rezultatelor științifice
Corectură:	Ana-Laura PAȘNIC
Machetare computerizată:	Tatiana CAPLIUC
Atribuire indice CZU	Lilia DOGOTER, Șeful Bibliotecii Centrale USM Alexandra COJUHARI, Șef Secție, Biblioteca Centrală USM

Membri:

Departamentul Cercetare și Inovare	Veronica PRISĂCARU, Șef Departament Cercetare și Inovare, dr., conf. univ. Marianna SAVVA, dr., specialist principal, Secția promovare și protecția rezultatelor științifice
Facultatea de Drept	Sergiu BRÎNZĂ, dr. hab., prof. univ., Decan Stela BOTNARU, dr., conf.univ., Prodecan

Responsabil de ediție:
Georgeta STEPANOV, dr. hab., prof. univ., prorector pentru activitate științifică

***

Culegerea „Analele științifice ale USM” include rezumatele tezelor de licență și de master, susținute de studenții și masteranzii care au manifestat pe parcursul anilor de studii capacități deosebite și sunt recomandați să-și continue studiile la doctorat.

***

**Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate
autorilor și conducătorilor științifici**

DREPT

GARANȚIILE DE ASIGURARE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CADRUL ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII

Teofilia BELEUȚA

CZU: 342.7:343.132

teo.beleuta1@gmail.com

The general purpose of this paper is to research the institution of special investigative activity. The main objective is to analyze the grounds and conditions underlying the disposition of the special investigative activity, as well as the mechanism for guaranteeing human rights. The ordering of special investigative measures must be in strict accordance with the law, necessary in a democratic society and proportionate to legal requirements.

Drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei nu trebuie să aibă un titlu declarativ, acestea trebuie să fie prevăzute de lege și să fie respectate cu bună credință pentru a putea fi evitate oricare abuzuri arbitrare din partea organelor statului. Chiar dacă fenomenul criminalității nu poate fi contracarat în mod absolut, statul dispune de pîrghii legale și eficiente, care în ansamblu contribuie esențial la prevenirea unor fapte penale și/sau deconspirarea acestora la etape incipiente.

În acest context se remarcă activitatea specială de investigații, care este o activitate cu caracter secret și/sau public, efectuată de către autoritățile publice competente, cu sau fără utilizarea mijloacelor tehnice speciale, în scopul colectării informațiilor necesare pentru prevenirea criminalității, al asigurării ordinii publice și siguranței în locurile de detenție [1]. Specificul acestei activități este că, pe de o parte se asigură protecția valorilor și relațiilor sociale de atentatele criminale, iar pe de altă parte prin dispunerea măsurilor speciale de investigații se pot leza drepturile și libertățile persoanelor în privința cărora sunt dispuse aceste măsuri. Asigurarea dreptului care este ocrotit de lege, este un obiectiv spre care trebuie să tindă organele implicate în desfășurarea acestui gen de activitate, asigurând o proporționalitate rezonabilă în acest sens [2, pag. 27].

În cadrul efectuării activității speciale de investigații, este esențial ca statul să respecte obligațiile pozitive și negative care sunt impuse de lege, în virtutea cărora statul prin organele sale reprezentative, au obligația negativă de neadmitere a arbitrarității față de drepturile și libertățile cetățeanului, iar corelativ acesteia au obligația pozitivă de a crea garanții și mecanisme juridice pentru apărarea dreptului vizat [3, pag. 49]. Din aceste considerente, temeiurile și condițiile de dispunere a măsurilor speciale de investigații, joacă un rol fundamental în stabilirea legalității și proporționalității de desfășurare a activității speciale de investigații.

Temeiurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații constituie garantul principiului privind respectarea drepturilor constituționale ale persoanei, indi-

catorul principal al legitimității efectuării măsurilor speciale de investigații, fiind axat anume pe stabilirea în fiecare caz concret a prezenței temeiurilor și condițiilor legale de inițiere, efectuare, prelungire și încetare a măsurilor speciale de investigații [4, pag. 368]. Aplicabilitatea activității speciale de investigație presupune prezența unor numeroase riscuri, astfel temeiurile și condițiile care duc la efectuarea activității speciale de investigație cu utilizarea diferitor măsuri speciale de investigații, este esențială pentru a micșora marja de eroare care ar avea o consecință fatală pentru participații la procesul penal.

Pentru a combate eficient orice tentativă la securitatea statului, activitatea specială de investigație trebuie desfășurată în strictă conformitate cu principiile de drept, respectând astfel drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, iar orice încălcare adusă datorită dispunerii și efectuării măsurilor speciale de investigație să nu depășească limitele stabilite de lege și să fie necesare într-o societate democratică.

Un rol la fel de esențial în cadrul activității speciale de investigații este etapa de autorizare. Aceasta prinde contur datorită subiecților abilitați prin lege, care prin prisma analizei temeiurilor și condițiilor, autorizează acest tip de activitate. Autoritatea care eliberează autorizările pentru efectuarea activității speciale de investigații, trebuie să fie independentă și în privința activității acesteia trebuie să existe fie un control judiciar, fie un control din partea unei autorități independente [5, pag. 194].

Controlul judiciar, perceput în sens larg reprezintă o modalitate excelentă și reușită a protecției drepturilor și libertăților persoanelor din partea statului în cadrul procesului penal. Controlul respectiv constituie practic unica modalitate prin care sunt asigurate garanțiile procesuale la efectuarea măsurilor speciale de investigații. O garanție procesuală nu este suficient să fie doar declarată, aceasta trebuie să fie supusă unor mecanisme funcționale de asigurare și apoi de control, pentru a micșora marja de eroare împotriva tuturor abuzurilor [6].

În urma studiului realizat s-au constatat unele colizii în materia reglementării activității speciale de investigații. Astfel, au fost elaborate câteva propuneri de *lege ferenda*, cu scopul de a îmbunătăți unele aspecte privind activitatea specială de investigații, după cum urmează:

- a. Încorporarea în textul legii și anume în cadrul art. 19, alin (1) din Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigații a următoarei noțiuni:

„Temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații, reprezintă ansamblul de realități obiective, în baza cărora se vor putea stabili circumstanțe și informații, care constituie obiectul activității speciale de investigații, precum și totalitatea evenimentelor care sunt periculoase pentru securitatea statului, a ordinii publice și a drepturilor și intereselor legitime ale omului”.

Propunerea respectivă derivă din necesitatea stabilirii într-un mod mai clar și concis a conceptului de temei, și care sunt acele împrejurări care stau la baza dispunerii măsurilor speciale de investigații, precum și de a putea mai ușor elucida diferența dintre temei și condiție. Este de menționat că odată cu reglementarea în textul legii a

definiției de teme privind dispunerea măsurilor speciale de investigații, se garantează o interpretare mai corectă și non-eronată al acestui concept.

b. Introducerea unei noi condiții în textul art. 19, alin (3) din Legea nr 59/2012 privind activitatea specială de investigații, cu conținutul următor:

b) să existe o bănuială rezonabilă că persoana a săvârșit o infracțiune și/sau se pregătește să o comită.

Bănuiala rezonabilă este un standart internațional, acesta fiind o formă de asigurare a garanțiilor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul procedurilor penale. Anume acest standart juridic de apreciere a faptelor, trebuie să se bazeze pe fapte specifice și articulabile, luate împreună cu concluzii raționale, confirmate prin probe obținute pe cale legală.

Concluzionând succinct cele relatate mai sus, menționăm că activitatea specială de investigații în esența sa este o adevărată provocare. Menținerea unui echilibru proporțional între respectarea drepturilor și libertăților fundamentale a persoanelor pe de o parte și asigurarea ordinii și a relațiilor sociale contra atentatelor criminale, este un obiectiv spre care trebuie să tindă orice stat de drept.

Referințe:

1. Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații, modificată prin LP 286 din 05.10.2023, MO452-454/28.11.23, art. 772; în vigoare 01.01.2024, disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140305&lang=ro#;
2. Sîli V., Activitatea specială de investigații și protecția drepturilor și libertăților persoanei: coraport, esența, trăsături, Chișinău, 2022, pag. 27;
3. Cobîșenco I, Fală M. Principiul proporționalității măsurilor speciale de investigații-garanție a dreptului la viață privată. În Revista Națională de Drept, 2017, nr. 12, pag. 49;
4. Glavan, B. Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări, Chișinău 2022, pag. 368;
5. Poalelungi Mihai, Sârcu Diana, Grimalschi Lilia, Convenția Europeană a drepturilor omului: Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a drepturilor omului versus Republica Moldova: Concluzii și recomandări. Chișinău, 2017. Pag. 194;
6. Covalciuc I, Controlul și valorificarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal. Curs Universitar. Chișinău, 2022, pag. 15;

Conducător științific

Igor DOLEA, dr. hab. în drept, prof. univ.

RESPECTAREA PRINCIPIULUI SECURITĂȚII RAPORTURILOR JURIDICE CIVILE PRIN PRISMA APLICĂRII EFECTULUI PREJUDICIAL AL HOTĂRĂRILOR JUDECĂTOREȘTI

Nicolae BELECCI

CZU: 340.111.5:343.15

beleccinicolai@gmail.com

The aim of the paper lies in the analysis and in-depth investigation on the effect of the prejudicial nature of the facts established by a previous court decision that's irrevocable, in terms of articles 123 and 254 paragraph 3 of the procedural civil code of R.M. I presented the risks to which we expose ourselves in the situation where we could dispute certain facts established in previous decisions, namely the adoption of contrary court decisions due to the fact of a new reexamination of a case.

Potrivit jurisprudenței CtEDO, securitatea raporturilor juridice reprezintă situația de certitudine juridică care se extinde în viitor și este în favoarea unei persoane bazată, de obicei, pe un act judecătoresc ori pe un alt eveniment sau act ca izvor de drept, indiferent de natura juridică a acestora, care inter alia proiectează și viziunea statului de drept în ochii justițiabililor. Securitatea raporturilor juridice privește o situație când o chestiune a fost soluționată și nu mai implică o nouă reexaminare. Încălcarea securității raporturilor juridice constituie invalidarea acelei certitudini care rezultă într-o soluție contrară beneficiului persoanei sau situația când soluția nu a fost revărsată legal, dar a pierdut din efectele sale încât a afectat în esență beneficiul de care se bucură persoana.

După cum remarcă și doctorul în științe juridice A.A. Moxov, sunt posibile situațiile în care probele de care dispun părțile într-un caz sunt în contradicție cu faptele prejudiciale, atunci cum va reacționa instanța? [1] Unii procesualiști sunt de părere că faptele ce sunt degrevate de probațiune și sunt prestabilite de instanță anterior nu intră în sfera obiectului de probă și ar trebui luate ca un adevăr, alții per a contrario sunt de părere că judecătorul trăgându-și concluziile de rigoare nu este dependent în nici-un fel de actele anterioare. Regula de care a decis legislativul moldovean să se conducă este interzicerea dublei probații, lucru care ar trebui să evite adoptarea hotărârilor contradictorii în examinarea cauzelor conexe și soluționarea cauzei civile cu cheltuieli minime de mijloace și timp.

Mai mult de atât este interesant contextul juridic în care primul act cu putere de lucru judecat este desființat și în baza lui au fost stabilite anumite fapte care vor avea efect prejudicial și vor sta la baza probatoriului unei alte hotărâri, atunci persoana interesată poate depune cerere de revizuire. Alături de înlăturarea acestui risc, prejudicialitatea joacă un rol primordial în reducerea costurilor ce implică administrarea acestor

probe, atât financiare cât și de timp precum și asigură conservarea valorii probante a unei fapte stabilite anterior, probele fiind circumstanțe de fapt care pot dispărea sau pot fi distruse cu ușurință.

Actualitatea temei este demonstrată de un studiu comparat, analizând datele prezentate de CRJM din 2018 [2] și raportul prezentat de AAIJ în 2023 [3, p. 1] cu referire la numărul cauzelor de revizuire. A fost supus cercetării anume invocarea temeiului de la litera e și anume „anularea actului judecătoresc pus la baza hotărârii revizuite” ceea ce constituia 4.6 % dar per general fiind admise 79 de cereri de revizuire din 1638 ca o medie pe acești ani, așa că pentru temeiul dat avem 4 cereri de revizuire admise. Pentru 2023 pentru perioada de raportare 01.01.2023-30.09.2023 din raportul statistic despre judecarea cererilor cu privire la revizuirea hotărârilor pronunțate în cauze civile publicat de AAIJ avem la *prima facie* iarăși 4 cereri de revizuire din 112 depuse, însă acest număr este pe un singur an și nu doar pe temeiul de la litera e, deci numărul lor a fost redus, însă puține sau nu oricărui caz trebuie dat importanță, mai ales că de soarta hotărârii primare depind un șir de alte cauze în care faptele au fost prejudecate în cadrul primului proces.

Trebuie de avut în vedere faptul că între 2015 și 2016 au fost posibile cazurile în care s-a putut invoca revizuirea hotărârii judecătorești în baza modificării sau anulării unui act al autorităților publice, astfel Consider oportun faptul că prin excepția de neconstituționalitate din 1 martie 2016, [4] s-a renunțat la prevederile vechi a art. 449 lit. e din CPC, pentru că în varianta inițială articolul era formulat într-un mod deficitar sub aspectul securității juridice, ceea ce permitea desființarea unor hotărâri judecătorești definitive și irevocabile printr-o cale extraordinară de atac, în contextul în care decizia sau hotărârea unui organ non-judiciar se schimba din anumite considerente, acest lucru nu corespundea criteriilor de previzibilitate a legii

În practică din hotărârile CtEDO analizate remarcăm ideea că o parte care se prevalază de aprecierea făcută de către o jurisdicție într-un litigiu anterior, legat de o chestiune care se examinează la fel în cauza la care ea este parte se poate aștepta în mod legitim ca instanța de judecată să ajungă la aceeași concluzie cu privire la litigiu ca în decizia anterioară cu excepția cazului când există un motiv valabil pentru a deroga de la aceasta cum ar fi apariția unor elemente noi.

Având în considerație cazul Lady SRL c. R. Moldova [5] s-a remarcat faptul că, CtEDO constată că deși în speță părțile nu erau identice în cele 2 proceduri, același fapt era determinant pentru finalitatea lor, prin urmare observăm o depășire a limitelor subiective permisă de Curte.

Cu referire la faptele constatate prin hotărâri judecătorești străine am identificat situațiile în care acestea se pot bucura de efect prejudicial ca urmare a recunoașterii și căpătării autorității de lucru judecat, am analizat diferitele proceduri de recunoaștere, de încuviințare a executării lor și am identificat situațiile în care pot apărea probleme sau greutăți în ordinea recunoașterii acestor hotărâri.

Este vorba de recunoașterea hotărârilor judecătorești străine pentru care nu se cere o procedură ulterioară din virtutea caracterului lor, astfel nu e posibil ca o altă persoa-

nă să aibă obiecții referitor la recunoaștere, cum e în cazul procedurii de exequatur, unde persoana interesată are la dispoziție o lună după ce a luat cunoștință de hotărârea judecătorească să înainteze pretenții împotriva recunoașterii. Astfel de hotărâri ce nu necesită procedură ulterioară sunt cele ce privesc statutul civil al cetățeanului străin, hotărârile privitoare la desfacerea, anularea, sau declararea nulității căsătoriei.

Ceea ce ar da bătăi de cap celor ce doresc să beneficieze de prejudicialitatea faptelor stabilite prin asemenea hotărâri ar rămâne a fi încălcarea ordinii publice de drept internațional privat și faptul dacă prin hotărârea obținută în străinătate a fost fraudată legea, de aceea vin cu o propunere de lege ferenda, în urma studiului deciziei civile nr. 291 din 28 martie 2017 a Curții de Apel București propun modificarea dispoziției de la art. 471 alin.1 lit. e din „*executarea hotărârii poate prejudicia suveranitatea, poate amenința securitatea Republicii Moldova ori poate să contravină ordinii ei publice*” în „*executarea hotărârii poate prejudicia suveranitatea, poate amenința securitatea Republicii Moldova ori poate să contravină ordinii ei publice de drept internațional privat*” din motiv că legislativul moldav nu a făcut diferența dintre termenii de ordine publică și ordine publică de drept internațional precum a făcut legislativul român. Ordinea publică de drept intern stabilește limitele principiului libertății încheierii actelor juridice de către părți, ordinea publică de drept internațional privat indică limitele aplicării legii străine în statul forului.

Referințe:

1. A. Г. Коваленко, А. А. Мохова, П. М. Филиппова *Гражданский Процесс*. Москва, 2008, pag. 371.
2. Raport cererilor cu privire la revizuirea hotărârilor pronunțate în cauzele civile 2rh.pdf (gov.md). Accesat la 08.05.2024 14:55
3. V. Gribincea, G. Pavel. Document Analitic *Admiterea cererilor de revizuire în cauzele civile – este oare uniformă practica Curții Supreme de Justiție?*, p. 1.
4. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova din 01.03.2016.
5. Hotărârea CtEDO “Lady” SRL v. Republica Moldova, cererea nr 39804/06 definitivă din 23/01/2019.

Conducător științific
Igor COBAN, dr. în drept, conf. univ.

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ RAPORTATĂ LA PROCEDURI NECONTENCIOASE ADMINISTRATIVE CU PRIVIRE LA ADMINISTRAREA DATELOR

Dan CHERDEVARĂ

CZU: 351:004.8

cherdevaradan@gmail.com

This thesis explores the impact of artificial intelligence on non-contentious administrative procedures, focusing on efficient state registry management. It examines the existing technologies, evaluates their applicability and efficiency in public administration, and provides recommendations for implementing AI in Moldova. The research highlights AI's potential to enhance data accuracy, reduce operational costs, and improve public service transparency and accessibility.

Integrarea inteligenței artificiale în administrația publică reprezintă o oportunitate de a transforma eficiența și calitatea serviciilor guvernamentale. Capacitatea inteligenței artificiale de a procesa rapid volume mari de date și de a efectua sarcini complexe oferă oportunități semnificative pentru îmbunătățirea gestionării registrelor de stat și reducerea timpului de răspuns la cererile cetățenilor.

Inteligența artificială a început să transforme fundamental sectorul public, redefinind eficiența și calitatea serviciilor guvernamentale. Capacitatea inteligenței artificiale de a procesa rapid și precis volume mari de date și de a efectua sarcini complexe oferă oportunități semnificative pentru îmbunătățirea administrației publice. Această lucrare explorează impactul inteligenței artificiale asupra gestionării registrelor de stat și provocările etice pe care le prezintă.

Inteligența artificială utilizează algoritmi și modele pentru a simula raționamentul uman, automatizând procesele decizionale. În administrația publică, inteligența artificială poate îmbunătăți eficiența și reduce erorile umane, oferind soluții rapide și precise pentru diverse activități administrative. Definiția inteligenței artificiale, conform Regulamentului (UE) nr. 2021/0106, IA este un „software dezvoltat pentru a genera conținuturi, previziuni, recomandări sau decizii care influențează mediile cu care interacționează” [1].

Inteligența artificială este utilizată pentru automatizarea gestionării documentelor, prelucrarea cererilor cetățenilor și monitorizarea datelor de mare volum. De exemplu, asistenții virtuali și sistemele de analiză predictivă optimizează alocarea resurselor și răspund mai rapid nevoilor cetățenilor. În Singapore, sistemul „Ask Jamie” oferă răspunsuri automate la întrebările cetățenilor legate de serviciile guvernamentale, folosind inteligența artificială pentru a înțelege și procesa limbajul natural.

Procedurile necontencioase administrative, cum ar fi înregistrarea nașterilor și deceselor sau emiterea licențelor și autorizațiilor, pot beneficia enorm de pe urma

automatizării prin inteligența artificială. Sistemele de IA pot colecta și valida datele instantaneu, reducând timpul de așteptare și minimizând erorile umane. De exemplu, platforma MCloud din Republica Moldova facilitează serviciile electronice și asigură securitatea și disponibilitatea datelor [3].

Implementarea inteligenței artificiale în administrația publică vine cu provocări specifice, inclusiv probleme de confidențialitate a datelor și rezistența la schimbare din partea angajaților. Este crucial ca statul să abordeze aceste provocări prin politici clare, formare adecvată a personalului și sisteme de securitate robuste pentru a proteja datele cetățenilor.

În Republica Moldova, sistemele MConnect și MLog ilustrează cum inteligența artificială poate îmbunătăți semnificativ procesele administrative, oferind soluții de stocare integrată și securizată a datelor, garantând o interoperabilitate eficientă și securitatea informațiilor. Legea nr.142 din 19.07.2018 cu privire la schimbul de date și interoperabilitate subliniază importanța integrării inteligenței artificiale în procesele guvernamentale pentru a spori calitatea și securitatea serviciilor publice [2].

Adoptarea Strategiei de Transformare Digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030 demonstrează angajamentul țării de a avansa în digitalizarea națională, aliniindu-se la standardele Uniunii Europene și promovând o abordare centrată pe om. Această strategie include obiective precum dezvoltarea unei societăți digitale complete și crearea unui stat digital eficient [4].

Inițiativele internaționale pentru reglementarea inteligenței artificiale includ strategii dezvoltate de ONU și alte organizații globale. Acestea vizează promovarea utilizării etice a inteligenței artificiale și minimizarea riscurilor asociate. De exemplu, ONU a lansat o Strategie privind Tehnologiile Emergente, iar Uniunea Internațională pentru Telecomunicații (UIT) oferă o platformă pentru dezvoltarea competențelor în domeniul inteligenței artificiale.

Studiile de caz internaționale demonstrează succesul implementării inteligenței artificiale în diverse domenii administrative. Exemple notabile includ e-Residency în Estonia și sistemele de gestionare a identităților digitale în Suedia. În Estonia, programul e-Residency permite non-rezidenților accesul la servicii de afaceri estoniene folosind tehnologii informaționale pentru a simplifica procesele legale și financiare.

Inteligența artificială oferă avantaje semnificative, cum ar fi reducerea costurilor operaționale, îmbunătățirea acurateței datelor și creșterea transparenței. Perspectivele includ adoptarea pe scară largă a inteligenței artificiale în administrația publică pentru a îmbunătăți eficiența și accesibilitatea serviciilor. De exemplu, analiza predictivă poate ajuta la anticiparea nevoilor de servicii publice, optimizând alocarea resurselor și intervențiile în timp util.

Implementarea inteligenței artificiale întâmpină diverse bariere, inclusiv rezistența la schimbare și problemele de securitate a datelor. Este esențială abordarea acestor provocări prin politici clare, formare adecvată a personalului și sisteme de securitate pentru a proteja datele cetățenilor. De exemplu, problemele de confidențialitate și se-

curitate a datelor necesită protocoale de securitate complexe pentru a proteja datele împotriva accesului neautorizat sau a atacurilor cibernetice.

Integrarea inteligenței artificiale în gestionarea registrelor de stat necesită etape legislative și tehnice bine definite. Aceasta include adoptarea unui cadru legal adaptat și asigurarea unui echilibru între inovație și protecția drepturilor individuale. De exemplu, adoptarea unui cadru legislativ care să permită utilizarea inteligenței artificiale în procesarea automatizată a cererilor și utilizarea analizei predictive pentru a anticipa nevoile cetățenilor.

Pentru a implementa tehnologia inteligenței artificiale în sectorul public într-o măsură eficientă, în teză au fost formulate un șir de recomandări, care includ dezvoltarea de politici și strategii pentru integrarea inteligenței artificiale, promovarea programelor de educație și formare pentru funcționarii publici, și susținerea colaborării între guvern, sectorul privat și instituțiile academice.

În concluzie, integrarea inteligenței artificiale în administrația publică a Republicii Moldova are potențialul de a revoluționa modul în care sunt gestionate datele și serviciile publice, oferind beneficii semnificative în termeni de eficiență, acuratețe și accesibilitate. Cu toate acestea, succesul acestei transformări depinde de adoptarea responsabilă și etică a tehnologiilor, protejarea datelor personale și asigurarea transparenței în procesele administrative. Pe măsură ce tehnologiile de IA continuă să evolueze, este esențial ca legislația să fie revizuită și adaptată pentru a maximiza beneficiile acestora pentru societate.

Referințe:

1. Regulament (UE) nr.2021/0106 al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor norme armonizate privind Inteligența Artificială (Legea privind Inteligența Artificială) și de modificare a anumitor acte legislative ale uniunii;
2. Legea nr.142 din 19.07.2018 cu privire la schimbul de date și interoperabilitate // În Monitorul Oficial nr.295-308 din 10.08.2018;
3. Hotărârea Guvernului nr.128 din 20.02.2014 privind platforma tehnologică guvernamentală comună (MCloud) // În Monitorul Oficial nr.47-48 din 25.02.2014;
4. Strategia de Transformare Digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030, aprobată la 06.09.2023 de către Guvern.

Conducător științific

Elena BELEI, dr. în drept, conf. univ.

ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ ФИНАНСОВЫЕ РАССЛЕДОВАНИЯ – НЕОТЪЕМЛИМАЯ ЧАСТЬ УГОЛОВНОГО ПРЕСЛЕДОВАНИЯ ПО ОТДЕЛЬНЫМ КАТЕГОРИЯМ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Юлия КРОИТОРУ

CZU: 343.32:343.53

juliakroitoru@mail.ru

The objective of the study is to analyze the effectiveness of financial parallel investigations in criminal prosecution for the detection and suppression of financial crimes. The methods include comparative case analysis, the use of financial expertise and legal assessment. The results show that such investigations increase the detection of financial crimes and speed up trials. Conclusions: the research contributes to the improvement of law enforcement practices and increased financial transparency, which has a positive impact on the fight against economic crimes on a global scale.

Параллельные финансовые расследования представляют собой особый процесс проведения расследований по определенным видам преступлений различными государственными органами. Эти расследования могут включать работу как национальных правоохранительных органов, сотрудничества национальных органов двух и более стран на основании двухсторонних соглашений, так и международных организаций. В современном мире международные финансовые потоки становятся все более изощренными, что усложняет борьбу с преступлениями в финансовой сфере. Параллельные финансовые расследования позволяют координировать действия различных учреждений, обеспечивая более эффективное выявление, предотвращение и пресечение финансовых преступлений. Эффективный процесс возврата преступного имущества играет основополагающую роль в предотвращении совершения преступлений. До создания Агентства по возмещению добытого преступным путём имущества в Республике Молдова отсутствовала комплексная политика по возвращению активов и управлению изъятым имуществом. В результате действия государственных субъектов, участвующих в процессе возвращения преступного имущества (Национальный центр по борьбе с коррупцией, Министерство внутренних дел, Генеральная прокуратура, Государственная Налоговая Служба и судебные инстанции), ответственных за сбор доказательств, изъятие, конфискацию и возвращение имущества, добытого в результате преступлений, были разрознены. Проблематичным для органа уголовного преследования был доступ к финансовой информации, особенно по банковским счетам. Им не хватало возможностей финансового расследования в органах уголовного преследования. Национальный механизм возвращения имущества, добытого преступным путём, был обеспечен

и принят Парламентом Республики Молдова 30 марта 2017 года законами № 48 и № 49 «Об учреждении Агентства по возвращению добытого преступным путём имущества» [1] и создании правовой базы, необходимой для проведения параллельных финансовых расследований с целью возвращения данного имущества, межведомственного и международного сотрудничества, переговоров о репатриации преступного имущества, а также для оценки, управления и использования преступного имущества. Создание и функционирование Агентства по возвращению добытого преступным путём имущества было продиктовано обязательствами, принятыми Республикой Молдова как в рамках Соглашения об ассоциации с Европейским Союзом [2], так и обязательствами, вытекающими из международных конвенций (Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции [3] и Конвенция Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности [4]). Помимо международной цели сотрудничества между Бюро по взысканию претензий в государствах-членах Европейского Союза в области отслеживания и идентификации продуктов, полученных в результате совершения преступлений, нельзя игнорировать и национальную выгоду в результате усиления процесса возвращения преступного имущества.

Выводы и рекомендации

По итогам проведенного исследования можно обозначить основные направления улучшения параллельных финансовых расследований:

1. Разработка единой политики для всех вовлеченных институтов и учреждений. Это обеспечит координацию и стандартизацию процедур, что повысит эффективность расследований и упростит взаимодействие между различными органами;
2. Оценка рисков и разработка программ для виртуальных финансовых операций. Виртуальные финансовые операции становятся все более распространенными, и их учет важен для успешного расследования финансовых преступлений;
3. Введение более совершенного статистического учета. Детальная статистика позволяет лучше анализировать результаты расследований и выявлять области, требующие улучшения;
4. Совершенствование методов наложения ареста за рубежом. Международное сотрудничество и стандартизация процедур ареста имущества за границей важны для эффективного возврата преступных доходов;
5. Расширение обязательного декларирования некоторых доходов. Это позволит улучшить контроль и выявление незаконных доходов;
6. Установление более тесного взаимодействия между государственными органами, общественными организациями и СМИ. Прозрачность и информирование общества о деятельности по возврату преступных доходов способствует повышению доверия и эффективности работы правоохранительных органов.

Ссылки:

1. Закон № 48 от 30-03-2017 «об Агентстве по возмещению добытого преступным путем имущества», Опубликованный 19-05-2017 в Monitorul Oficial № 155-161 статья № 251;
  2. Соглашение об ассоциации между Европейским Союзом и Европейским сообществом по атомной энергии и их государствами-членами, с одной стороны, и Республикой Молдова, с другой стороны, от 01.04.2013 года;
  3. Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции принятая резолюцией № 58/4 Генеральной Ассамблеи от 31 октября 2003 года, подписанная Республикой Молдова 28 сентября 2004 года. (Закон № 158-XVI/2007);
  4. Конвенция Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности, принята резолюцией 55/25 Генеральной Ассамблеи от 15 ноября 2000 года, ратифицированная Республикой Молдова в 17 февраля 2005 (Закон № 16-XV/2005);
- Конвенция об отмывании, выявлении, изъятии и конфискации доходов от преступной деятельности 08.11.1990 года, ратифицированная Республикой Молдова 18.09.2007.

PROBLEMATICA EXECUTĂRII HOTĂRĂRIILOR JUDECĂTOREȘTI ÎN PROCEDURA DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV

Iulian DICUSARĂ

CZU: 343.152:342.9

iulian.dicusara21072001@gmail.com

Analyzing the dynamic of sociological and political changes in the Republic of Moldova, we tend to conclude that the importance of proper legal regulations in the administrative litigation procedure cannot be underestimated, as they form the foundation of a fair and efficient legal system. We also mention the importance of the effective enforcement of court judgments obtained as a result of a trial, as this ensures that justice is not limited to the declaration of rights, but also extends to their practical implementation.

Preliminarii. Reflectând despre importanța și actualitatea cercetării putem menționa că tema dată este importantă datorită faptului că, societatea este într-o continuă dezvoltare, forțează și necesitatea ca cadrul legislativ să fie într-un pas cu realitățile și necesitățile actuale.

Legislația în domeniul dreptului administrativ a fost, este și va fi mereu în vizorul fiecărui cetățean, deoarece aceasta reprezintă conexiunea între autoritățile statale și cetățeni, respectiv, cu cât mai accesibilă și clară este legislația în acest domeniu, cu atât mai mare este încrederea societății în autoritățile publice și în stat.

Statul la rândul său încearcă implimentarea unor noi mecanisme în acest domeniu al dreptului. Unul dintre aceste mecanisme, preluat din legislația germană, este și Codul Administrativ, intrat în vigoare la 01.04.2019 și care până în ziua de azi rămâne a fi o sursă interminabilă de discuții, lacune și interpretări neconforme.

În acest context, una din instituțiile de bază care naște cele mai multe divergențe este cea a executării hotărârilor judecătorești în procedura de contencios administrativ. Această lucrare are menirea de a identifica, analiza, propune soluțiile referitoare la întrebările ce apar în urma studiului acestei instituții a dreptului administrativ, deoarece precum am menționat și mai sus, această temă este una din cele cu importanța vitală pentru funcționarea corectă a statului de drept și pentru garantarea respectării drepturilor fundamentale ale cetățenilor.

Vorbind despre actualitatea temei, menționăm că o dată cu apariția noilor reglementări referitoare la forma administrativ-judiciară de apărare a drepturilor, și anume adoptarea noului Cod – s-a produs o adevărată „revoluție” atât în ceea ce ține de propriu-zis reglementare, cât și referitoare la aplicabilitatea acestor reglementări.

Judiciarul din Republica Moldova s-a pomenit investit cu instituții juridice și standarde de protecție a drepturilor subiective avansate, dar, în același timp, mai puțin cunoscute de legislația anterioară intrării în vigoare a Codului administrativ[1 pag. 1].

Schimbarea substanțială a reglementărilor care urmează a fi operată în acest domeniu în cel mai scurt timp de asemenea sporesc actualitatea cercetării date.

Contenciosul administrativ. Dat fiind faptul că contenciosul administrativ este parte a ramurii de drept drept administrativ, considerăm oportună definirea primordiale a acestei noțiuni.

Una din ele fiind a autoarei Verginia Vedinaș, care menționează că dreptul administrativ este o ramură a dreptului public care reglementează raporturile din sfera administrației publice active, raporturile acesteia cu celelalte autorități publice, cu particularii, cele care privesc organizarea și funcționarea ei, precum și pe cele de natură conflictuală, dintre administrație pe de o parte, și cei vătămați în drepturile sau interesele sale legitime, pe de altă parte [2 pag.62].

Instituția contenciosului administrativ constituie o instituție fundamentală în orice stat de drept și reprezintă instrumentul prin intermediul căruia administrației se pot apăra de abuzurilor administrației.

Codul Administrativ cuprinde totalitatea normelor atât materiale cât și procesuale în această materie.

Proiectul de lege cu privire la modificarea Codului Administrativ.

Prevederile Codului Administrativ, de altfel, ca și legislației în general sunt într-un continuu proces de perfecționare, iar cu toții cunoaștem faptul că a fost creat un grup de lucru care a avut drept scop principal modificarea substanțială a textului Codului Administrativ pentru a rezolva lacunele existente. Din aceste considerente, menționăm că în cadrul cercetării a fost utilizat textul Codului Administrativ până în aprilie 2024, dar a fost analizat și Proiectul cu privire la modificarea Codului Administrativ. Mai exact au fost analizate comparativ prevederile care la momentul dat se consideră a fi lacunare cu potențialele soluții propuse de proiectul de lege. Acest lucru a fost efectuat pentru a evita caracterul desuet al lucrării, deoarece proiectul de lege deja este votat în prima lectură, respectiv există o probabilitate înaltă că parcurgând toate etapele ulterioare necesare, să intre în vigoare în varianta în care este acum. Analiza fiecărui articol și schimbărilor propuse poate fi vizualizată în textul integral al lucrării.

Concluzii. Luând în considerație dinamica schimbărilor sociologice și politice din Republica Moldova, tindem să concluzionăm că importanța reglementărilor legale corecte în procedura contenciosului administrativ nu poate fi subestimată, deoarece acestea constituie fundamentul unui sistem juridic echitabil și eficient.

Observăm tendința reformatoare a legiuitorului care este îndreptată spre îmbunătățirea continuă prevederilor legale întru asigurarea unei bune funcționări a statului. Fapt care se materializează prin reformarea cardinală a contenciosului administrativ prin adoptarea în 2018 a prin care s-a urmat scopul alinierii prevederilor legale în Republica Moldova cu cele din Uniunea Europeană, și anume cu cea din Germania care în codul său de proceduri administrative a prevăzut o serie de instituții a căror reglementare a fost cu ușurință „împrumutată”. Fapt care a fost pe larg criticat, deoarece s-a optat pe strategia preluării mot-a-mot a reglementărilor, fără adaptarea lor la realitățile din Republica Moldova.

Cert este faptul că nu tot ce funcționează bine în Germania, o să funcționeze și la noi, anume din acest considerent era necesară o analiză multiaspectuală asupra efectelor și aplicabilității unei legi ce urmează a fi adoptată.

Atragem atenția că deși implimentată defectuos, tendința reformatoare materializată prin Codul Administrativ vine să fundamenteze faptul că demnitatea omului a fost pusă în calitate de piatră de temelie în activitatea administrativă a autorităților publice și de asemenea statuarea caracterului „prietenesc” al legii în raport cu justițiabilii. De altfel, nu există nimic ideal, anume din acest considerent este necesar să tindem mereu spre o evoluție continuă. Nici într-un caz critica continuă și ideea că Codul administrativ este ceva care nu corespunde Republicii Moldova nu este ieșirea din situație. Oare Germania nu este model pentru noi? [3 pag.151]

Anume din aceste considerente considerăm salutară intenția legiuitorului de a dezvolta continuu prevederile legale, în cazul nostru, prin adoptarea unui proiect de lege de modificare a Codului Administrativ, care este menit să rezolve lacunele juridice și să sporească claritatea legii.

Fără executarea efectivă a hotărârilor judecătorești, deciziile instanțelor rămân teoretice și nu produc efecte concrete. Asigurarea că hotărârile sunt puse în aplicare garantează că dreptatea este realizată în mod tangibil și că drepturile recunoscute de instanțe sunt protejate în practică

Accelerarea operării schimbărilor este dictată de faptul că din 2019 încoace, cetățenii care au obținut hotărâri prin care a fost constat culpabilitatea autorităților publice, nu dispun de mecanisme juridice coercitive care ar asigura punerea în aplicare a hotărârii judecătorești în raport cu persoana juridică de drept public.

În această ordine de idei, constatăm o tergiversare neintenționată a actului de justiție, creată prin administrarea lacunară a unor prevederi. Din aceste considerente operăm cu recomandarea implimentării cât mai rapide a noilor reglementări în acest sens.

Chiar și în accepțiunea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, existența unei hotărâri judecătorești inexecutorii constituie o încălcare a dreptului la un proces echitabil consacrat de art. 6 din Convenție. (Hornsby vs Grecia), acest drept devine iluzoriu dacă sistemul legal interg al statului respectiv ar permite ca o hotărâre definitivă și irevocabilă să rămână inoperantă, în detrimentul 1 părți

În acest context, finalizăm lucrarea cu un motto-ul lui William E. Gladstone care menționează că „Justice delayed is justice denied” care s-ar traduce ca „Justiția tergiversată este o justiție inefficientă”. Considerăm deci că pentru a preveni ineficiența justiției este necesară implementarea corectă și la timp a hotărârilor judecătorești care ar întări autoritatea și credibilitatea în sistemului judiciar. Atunci când hotărârile instanțelor sunt respectate și executate, se consolidează încrederea publicului în justiție și în statul de drept. Fapt spre care trebuie să tindem în continuare.

Referințe:

1. BOSTAN A. Motivele suspendării executării actului administrativ individual defavorabil. Chișinău 2020. [Accesat 12.02.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_

- articol/107515 2. VEDINAȘ V. Tratat teoretic și practic de drept administrativ. Volumul I. București 2018, p.62 3. CLIMA V. UNELE ASPECTE
2. TEORETICO-PRACTICE ASUPRA TITLURILOREXECUTORII ÎN MATERIE DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV. Chișinău 2020. [Accesat 23.03.2024] Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/114174

ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI NAȚIONALE CU STANDARDELE UNIUNII EUROPENE ÎN MATERIA BUNURILOR INFRAȚIONALE

Raluca-Rusanda DONȚU

CZU: 343.272:340.137(478):061.1UE

donturusanda03@gmail.com.

This paper explores the harmonization of Moldova's legislation with EU standards in criminal asset recovery. It highlights the need for aligning national laws with international norms for effective justice. Key issues include legislative inconsistencies and implementation challenges. The study recommends enhancing institutional capacities, continuous professional development, and fostering cooperation between national and European authorities to improve the recovery and management of criminal assets.

Fiecare societate își bazează existența pe un set de valori, principii, reguli, tradiții și practici comune care contribuie la stabilitatea comunității și prevenirea conflictelor. Într-un stat de drept, acest fundament este reprezentat de sistemul juridic.

Armonizarea legislației naționale cu standardele Uniunii Europene în materia bunurilor infracționale reprezintă un aspect important al procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. Scopul acestei lucrări este de a analiza și propune ajustări ale legislației naționale pentru a asigura conformitatea cu standardele europene, facilitând astfel cooperarea internațională și eficiența în combaterea criminalității.

Importanța temei rezidă în faptul că fiecare societate modernă se bazează pe un cadru juridic și normativ bine structurat, care asigură stabilitatea comunității și prevenirea conflictelor. Într-un stat de drept, structura legală este ierarhizată, fiecare nivel fiind subordonat celorlalte, asigurând astfel conformitatea și aplicabilitatea legilor. Transformările legislative începând cu „Bazele legislației civile ale URSS” și continuând cu adoptarea Codului Civil al RSS Moldovenești ilustrează o adaptare constantă la standardele internaționale și la necesitățile societății, culminând cu adoptarea unor reglementări precise în Codul de Procedură Penală [1]. Aceste schimbări subliniază rolul statului în asigurarea unei justiții echitabile și recunoașterea prejudiciilor suferite de victimele erorilor judiciare, în concordanță cu principiile enunțate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului [2].

Mecanismele de reparare a prejudiciilor au evoluat semnificativ de-a lungul timpului, influențate de sistemele juridice prusace și franceze. În Republica Moldova, recunoașterea și protejarea drepturilor victimelor erorilor judiciare reprezintă o componentă esențială a justiției [3,p.746-747].

Legislația națională a fost adaptată pentru a răspunde acestor cerințe, integrând principiile europene de protecție a drepturilor omului. Armonizarea legislației

naționale cu standardele Uniunii Europene este esențială pentru eficiența procesului de recuperare a bunurilor infracționale. Directivele Parlamentului European și ale Consiliului European privind recuperarea și confiscarea activelor stabilesc un cadru comun pentru statele membre.

În Republica Moldova, Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale (ARBI) joacă un rol central în implementarea acestor directive. Adaptarea legislației naționale pentru a permite reutilizarea socială a bunurilor confiscate este crucială pentru prevenirea și combaterea infracționalității [4].

Din perspectiva dinamicii relațiilor între participanții procesuali, este esențială colaborarea eficientă între ARBI și alte autorități. Principiile ce guvernează interacțiunile dintre diferiți subiecți procesuali, inclusiv autoritățile judiciare și administrative, sunt fundamentale pentru succesul procesului de recuperare și reutilizare a bunurilor infracționale. Colaborarea transparentă și eficientă contribuie la asigurarea unei justiții echitabile și la protejarea interesului public.

Concluziile cercetării subliniază necesitatea ajustărilor legislative pentru a asigura conformitatea cu standardele europene. Printre recomandările propuse se numără măsuri concrete pentru îmbunătățirea legislației naționale și facilitarea cooperării internaționale în domeniul recuperării și reutilizării bunurilor infracționale. Este subliniată importanța unui cadru legal robust și a unei colaborări eficiente între autoritățile naționale și internaționale pentru combaterea criminalității și protejarea drepturilor cetățenilor.

Armonizarea legislației naționale cu standardele Uniunii Europene în materia bunurilor infracționale este esențială pentru integrarea europeană a Republicii Moldova. Prin adoptarea și implementarea directivelor europene, Republica Moldova își îmbunătățește capacitatea de a combate infracționalitatea și de a proteja drepturile cetățenilor. Legislația eficientă și colaborarea internațională sunt pilonii principali ai acestui proces, asigurând o justiție echitabilă și transparentă pentru toți cetățenii.

Principalele concluzii ale cercetării mele subliniază necesitatea unor modificări legislative care să permită o aplicare mai eficientă a măsurilor de recuperare și confiscare a bunurilor obținute ilegal. De asemenea, am identificat necesitatea consolidării capacităților instituționale ale ARBI și a altor entități implicate în combaterea infracționalității financiare.

Prin această abordare, am propus ajustarea anumitor proceduri și integrarea unor metode noi pentru a facilita funcționarea eficientă a entităților specializate în acest domeniu, contribuind astfel la îmbunătățirea contextului juridic național și asigurând o justiție echitabilă și eficientă în recuperarea și confiscarea bunurilor infracționale. Rezultatele acestei cercetări sunt esențiale pentru viitorul Republicii Moldova, contribuind la realizarea obiectivelor de integrare europeană și la consolidarea statului de drept.

În concluzie, ținând cont de cele menționate mai sus și cele indicate în lucrare, am dorit să subliniez transformările semnificative și eforturile susținute ale Republicii Moldova în domeniul reparării prejudiciilor și armonizării legislației cu standardele

Uniunii Europene. Această lucrare reflectă angajamentul Republicii Moldova de a se alinia la standardele europene și de a asigura o justiție echitabilă. Direcția dată nu doar că aduce Republica Moldova mai aproape de standardele internaționale, dar și întărește încrederea cetățenilor în sistemul juridic național.

Referințe:

1. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.11.2013 nr.248-251.
2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în vigoare din 03.09.1953, ratificată de Republica Moldova la 12.09.1997.
3. DOLEA I., ROMAN D., SEDLEȚCHI I., VÂZDOAGĂ T., ROTARU V., CERBU A., URSU S. Drept Procesual Penal, Ed. a 3-a, rev. și completată. – Ch.: S.n.,2009 (F.E.-P.”Tipogr. Centrală”), p.746-747.
4. Legea nr.48 din 30.03.2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale. În Monitorul Oficial, 19.05.2017, nr.155-161

Conducător științific
Igor DOLEA, dr. hab. în drept, prof. univ.

REDESCHIDEREA PROCESULUI PENAL JUDECAT ÎN LIPSA PERSOANEI

Valeria GRIȘCIUC

CZU: 343.157.3

valeriagrisciuc1@gmail.com

The main purpose of this paper is to conduct a detailed study of the theoretical and practical particularities and issues related to the retrial of criminal cases judged in the absence of the defendant. Thus, to achieve this goal we did a deep research of the essence, main characteristics, importance, and types of situations in which the convicted person in absentia can request a retrial; analyzed the theoretical and practical aspects, as well as the conditions for accepting such a request; analyzed and systematized judicial practice and developed recommendations of lege ferenda regarding the reopening of the trials judged in absentia.

Procedurile *in absentia* au fost introduse pentru prima dată în Codul de procedură penală al Republicii Moldova în anul 2022. Fundamentată pe aprecierile anterioare ale CtEDO, această noutate legislativă reprezintă o verigă importantă în calea armonizării cadrului legal național la cadrul legal comunitar, aspect definitoriu pentru integrarea în Uniunea Europeană.

În acest sens, Curtea a statuat că obligația de a garanta dreptul unui inculpat de a fi prezent în sala de judecată - fie în cadrul primei proceduri împotriva sa, fie în cadrul unui nou proces - reprezintă una dintre cerințele esențiale ale articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În consecință, refuzul de a redeschide procedurile desfășurate în lipsa învinutului, în absența oricărui indiciu că învinutul a renunțat la dreptul de a se prezenta în timpul procesului, a fost considerat drept o „*negare flagrantă a justiției*”, ceea ce corespunde noțiunii de procedură „contrară în mod vădit prevederilor articolului 6 sau principiilor consacrate de acesta” [1].

Lipsa inculpatului de la desfășurarea judecății are ca efect nerealizarea condițiilor necesare contradictorialității, conducând nemijlocit la încălcarea acestuia, în condițiile în care instanța nu dispune de date legate de persoana inculpatului care să permită buna individualizare a pedepsei.

Așadar, finalitatea redeschiderii procesului penal este aceea a salvagădării drepturilor procesuale ale acuzatului care a fost judecat în lipsă, fără încunoștiințarea sa, prin deschiderea unui nou ciclu procesual în care procedura în fața instanței să cunoască un nou început, fiind astfel asigurate toate posibilitățile de apărare ale inculpatului [2].

Acest remediu nu a fost impus numai de CEDO și de mecanismele de cooperare internațională instituite în vederea combaterii fenomenului infracțional, ci și de principiile fundamentale pe care s-a așezat întreaga ordine normativă națională [3].

Așa cum am observat în cadrul lucrării, dreptul la o procedură contradictorie nu este absolut. Persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni poate renunța la aceste

garanții, acceptând riscul și efectele judecării în absența sa. Renunțarea poate fi manifestată prin evitarea procedurilor penale de care era conștientă, prin exprimarea explicită a dezinteresului față de acestea sau printr-o conduită care arată clar că nu dorește să participe la proces.

Aceste situații, caracterizate printr-o conduită imputabilă acuzatului, sunt excluse de la aplicarea procedurii de redeschidere a procesului penal. Nu se pot acorda astfel de drepturi unor persoane care încearcă să înșele organele judiciare, în detrimentul celor care au avut o conduită procesuală corectă.

La Capitolul I am realizat o abordare retrospectivă complexă asupra unor aspecte fundamentale pentru instituția abordată: premisele de ordin istoric, convențional și constituțional. Subliniem că aspectul central abordat în acest capitol îl reprezintă cazurile stricte în care reexaminarea cauzei penale este admisă. Astfel, poate solicita redeschiderea procesului persoana condamnată în lipsă care (i) nu a primit nici o încunoștiințare despre proces, prin citare legală sau altă notificare oficială sau (ii) deși a luat cunoștință despre proces dar din cauze independente de acesta generate de situații de forță majoră nu a putut să comunice despre motivele absenței și nici nu a putut să se înfățișeze personal în fața instanței.

La Capitolul II am reflectat asupra aspectelor esențiale legate de cererea de reexaminare, termenul de depunere, locul de depunere și conținutul acesteia. Conchidem că cererea de reexaminare este un instrument procedural care permite persoanei judecate în lipsă să solicite redeschiderea procesului penal, oferindu-i astfel o șansă de a-și exercita dreptul la apărare.

La Capitolul III am realizat o analiză comparată complexă cu referire la sistemele de drept procesual penal a statelor, pe care le-am grupat în țări care reglementează instituția redeschiderii procesului penal, țări care nu admit categoric o astfel de reglementare și țări care o reglementează ca excepție.

Totodată, în cadrul lucrării am fost formulate mai multe recomandări, printre care: clarificarea și uniformizarea legislației privind reexaminarea proceselor judecate în lipsă; îmbunătățirea mecanismelor de notificare și informare a acuzatului pentru a preveni absența involuntară asigurarea unei proceduri transparente și echitabile de reexaminare, care să permită acuzatului să își exercite drepturile de apărare în mod eficient; monitorizarea și evaluarea periodică a aplicării procedurilor de reexaminare pentru a identifica și corecta eventualele deficiențe.

Credem cu fermitate că aceste măsuri ar contribui la consolidarea încrederii în sistemul judiciar și la asigurarea unui proces penal echitabil pentru toate persoanele implicate în proces.

Suplimentar, în baza analizei și observațiilor formulate, am învederat oportunitatea reglementării procedurilor *in absentia* în cadrul unei singure proceduri speciale.

Procedura specială de judecarea în lipsa persoanei trebuie reglementată astfel încât să echilibreze nevoia de celeritate a justiției cu drepturile fundamentale ale acuzatului, asigurând reprezentarea sa juridică și garantând un proces echitabil [4]. Procedura trebuie să permită examinarea cauzei într-un termen foarte scurt, fără a rezolva

acțiunea civilă, concentrându-se exclusiv pe latura penală a cauzei. Astfel, instanța poate declanșa această procedură după constatarea că acuzatul nu a fost găsit și informat despre procesul penal, în ciuda eforturilor organelor abilitate.

În acest sens, procurorul va stabili, la finalizarea urmăririi penale, că acuzatul nu a putut fi găsit. Acuzatul va fi reprezentat obligatoriu de un avocat desemnat din oficiu, asigurând astfel echitatea procesului chiar și în absența sa. Reprezentarea juridică obligatorie are drept scop contrabalansarea absenței acuzatului, garantându-i drepturile la apărare.

După trimiterea în judecată, dosarul va fi înregistrat direct pe rolul instanței competente pentru fond. Cererea de judecare în lipsă va fi analizată în ședință publică, cu citarea părților și participarea obligatorie a procurorului. Instanța va verifica dacă inculpatul a fost informat oficial despre proces sau dacă existau circumstanțe clare că acesta avea cunoștință de cauza penală. Dacă se constată că acuzatul nu a fost informat și nu avea cunoștință de proces, instanța va admite cererea de judecare în contumacie. În caz contrar, cererea procurorului va fi respinsă, și procesul va reveni la procedura comună.

Instanța va pronunța soluția penală în baza probelor strânse în cursul urmăririi penale, fără a soluționa acțiunea civilă, care va rămâne deschisă pentru a fi abordată ulterior în instanța civilă. Sentința pronunțată în contumacie poate fi atacată cu apel de procuror și persoana vătămată. Avocatul desemnat din oficiu sau angajat de terți poate, de asemenea, să formuleze apel.

Dacă inculpatul este găsit ulterior, acesta poate alege între apel și redeschiderea procesului penal. Redeschiderea va presupune reluarea procedurii de la faza de judecare în primă instanță, desfășurându-se conform procedurii comune, ca și cum trimiterea în judecată ar fi fost dispusă abia atunci. Implementarea unei proceduri speciale de judecare în contumacie va asigura soluționarea rapidă a cauzelor penale cu acuzat absent, reducând durata proceselor și costurile judiciare.

Protejarea drepturilor procesuale ale acuzatului prin reprezentarea obligatorie de un avocat din oficiu va oferi o soluție echitabilă atât pentru apărare, cât și pentru acuzare, menținând echilibrul între eficiența justiției și protecția drepturilor fundamentale.

Procedura specială de judecare în contumacie va avea, de asemenea, relevanță în contextul cooperării judiciare internaționale în materie penală, clarificând dacă procedura s-a desfășurat în lipsă și asigurând astfel recunoașterea și executarea hotărârilor pe plan internațional.

Referințe:

1. Cauza Stoichkov c. Bulgariei, nr. 9808/02, § 56, 24 martie 2005.
2. Theodore G., Chiș I.P., *Tratat de drept procesual penal*, ed. Hamangiu, București, 2020.
3. EU strategy on criminal justice, 2021.
4. Ghenici O. *Căile extraordinare de atac în procesul penal*. ed. Universul Juridic. București. 2022.

Conducător științific
Igor DOLEA, dr. hab., prof. univ.

ADMISIBILITATEA ȘI APRECIEREA PROBELOR ÎN CADRUL PROCESULUI CIVIL

Dorin-Victor GUREV

CZU: 343.14:347.91/.95

gurev646@gmail.com

The purpose of this work consists in an analysis of the way in which the court decides on the admissibility of evidence in a civil trial, but also the way of assessing them, based on a series of legal limitations that regulate the situations above.

Dreptul procesual civil, fiind o ramură distinctă în sistemul ramural al Republicii Moldova, constă dintr-o totalitate de reguli de conduită imperative, prin intermediul cărora, instanța de judecată, dar și participanții la proces, contribuie la soluționarea raportului litigios dedus judecării, prin intermediul instanțelor de judecată, reprezentând unde dintre cele trei puteri statale independente, dar și nu din cele din urmă, unicul organ competent întru înlăptuirea justiției

Desfășurarea întregului proces civil presupune o totalitate acțiuni care limitează sau anulează drepturile părților, dar, totodată acesta impune și obligații pe care participanții la proces trebuie să le respect. În acest sens, o bună administrare a probelor, ar însemna o bună desfășurare a procesului, o hotărâre mai plauzibilă și temeinică, unde este evidențiată, dar și materializată, intima convingere a instanței de judecată.

În accepțiunea în care un justițiabil invocă o anumită circumstanță de fapt, acestuia, în mod automat, îi revine sarcina probei, însă fiind condiționată de principiul disponibilității. În măsura în care drepturile procesuale sunt folosite cu bună credință și în deplinătate, caracterizată prin lipsa dorinței de tergiversare a procesului, în acest sens, drept urmare, se asigură respectarea principiului soluționării litigiului într-un termen rezonabil, dar și restabilirea în dreptul presupus lezat într-un interval de timp acceptabil, reieșind din multitudinea împrejurărilor.

Prin probă se înțelege o totalitate de circumstanță, ori evenimente, fiind produse la un interval de timp anterior valorificării acesteia, fiind materializate [1, p.547] și având un caracter conservativ, care indică, fie relativ, fie absolut, evenimentul petrecut [2, p. 243] prin intermediul cărora justițiabilii își susțin propriile sale circumstanțe de fapt invocate. Mai mult, proba este utilizată în două accepțiuni, și anume cea de afirmare, și, respectiv, de infirmare, care constă din dovedirea, or, după caz, negarea circumstanțelor de fapt invocate de către partea adversă. La rândul său, aceasta, în mod obligatoriu, sub sancțiunea nulității absolute, ori, cu alte cuvinte, sub sancțiunea declarării acesteia drept inadmisibilă de către instanța de judecată, trebuie să respecte anume exigențe legale, legate de dobândirea ei, respectând imperativele legale în totalitate, acestea fiind raportate la natura provenienței probei, modul în care a fost co-

lectată, forma pe care o îmbracă (mijlocul de probă) și termenul prezentării acesteia, cu excepțiile de rigoare desigur, prevăzute de articolul 119¹ din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova [3, p.134-135; 4, p.307-308].

Întru asigurarea echilibrului, dar și a sublinia veridicitatea și temeinicia hotărârii judecătorești, în virtutea principiului disponibilității, părțile trebuie să își organizeze în așa fel argumentele, contra argumentele, probele și nu numai, astfel încât să-și demonstreze și apere interesele sale, având la baza scopul repunerii în dreptul presupus încălcat.

Administrarea probelor, cu condiția admisibilității acestora, în cadrul procesului de înfăptuire a justiției, reprezintă însăși temelia unei hotărâri, partea motivată a acesteia, dar și intima convingere a instanței de judecată, fapt care rezultă din rolul activ al ultimei, în dirijarea procesului de judecare, într-o manieră în care repunerea în drepturi să aibă loc într-un termen rezonabil.

Părțile, făcând uz de principiul disponibilității, în limita bunei-credințe, aceștia își asigură dreptul său la apărare dar și folosirea principiului contradictorialității, fiind unul esențial într-un proces civil. Astfel, aceștia implementând în practică principiul contradictorialității, asigură o stabilitate a procesului de soluționării litigiului dedus judecății, și anume pe plan de administrare a probelor și apreciere a acestora.

Un rol semnificativ în cadrul procesului de înfăptuire a justiției îl constituie modul, dar și procedeele de formare a intimei convingeri a instanței de judecată, care, trebuie să fie lipsită de o orișicare ingerință în acest sens. Importanța independenței judecătorului și supunerea acestuia numai legislației constituie un principiu fundamental în activitatea puterii judecătorești, fiind o garanție cu referire la faptul că, repunerea în drepturile, presupuse a fi lezate, se efectuează în conformitate cu prevederile legale și de către singura autoritate competentă în acest sens.

O instanță de judecată imparțială constituie o garanție, dar și premisă în conceptul menținerii unui stat de drept. Aceasta în mod obligatoriu, trebuie să abordeze fiecare litigiu în parte, păstrându-și imparțialitatea sa, și în același timp obiectivitatea, fiind ghidată numai de către prevederile legale în vigoare, de către totalitatea de probe acumulate și nu în ultimul rând, de propria sa intimă convingere.

La baza intimei convingeri, în mod obligatoriu, trebuie să domine gândirea obiectivă și critică a instanței de judecată, imparțialitatea și independența acestuia. În cursul formării intimei convingeri ai instanței de judecată, aceasta depinde în totalitate de o corectă desfășurare a procesului de soluționare a litigiului, unde, instanța de judecată, în conformitate cu rolul său activ, trebuie să-și asigure o cantitate suficientă de material probatoriu de orișicare natură, fapt care ar garanta respectarea principiului contradictorialității.

Este important de menționat faptul că, la etapa aprecierii probelor, dar și a formării intimei convingeri, instanța de judecată trebuie să aplice uniform prevederile legislative în vigoare la soluționarea raportului litigios dedus judecății, tot odată, aprecierea probelor, în esență sa reprezintă nu doar un proces cognitiv și automat [5, p.36], ci implică o serie de acțiuni logico-juridice, o analiză profundă de ordin obiectivă și

imparțială, dar și de o dedicare într-o manieră suficientă întru facilitarea restabilirii în dreptul lezat într-un termen rezonabil, fapt care, aceasta trebuie să manifeste o diligență, dar și o atenție sporită la detalii.

În esența sa, aprecierea probelor se remarcă nu doar printr-o serie de acțiuni logico-juridice, dar și reprezintă o atribuție exclusivă și primordială grevată instanței de judecată. La rândul său, instanța, din momentul acceptării cererii de chemare în judecată și punerii acesteia pe rol, în mod automat, preia obligația de a aprecia viitoarele probe administrate pe tot parcursul înfăptuirii justiției, în accepțiunea în care acestea vor fi declarate ca admisibile. Mai mult, aprecierea probelor trebuie să fie făcută în conformitate cu normele imperative legale, unde, orișice imixiune sau derogare, este catalogată ca inadmisibilă.

Drept consecință a unei aprecieri juste, obiective și imparțiale a multitudinilor de probe, instanța de judecată poate să evalueze circumstanțele de fapt real produse, ori, după caz, să deducă cu probabilitate cele întâmplate. Astfel instanța de judecată se va afla în posibilitatea de a soluționa raportul juridic litigios dedus judecătii, fapt care va duce la restabilirea drepturilor subiective lezate, descrise în dispozitivul hotărârii. Toate ideile reflectate *supra*, se vor putea materializa doar în urma aprecierii veridice a probelor, respectând, în acest sens, totalitatea normelor imperative legale, unde instanța de judecată a trecut multitudinea de probe acumulate, printr-un filtru riguros și obiectiv, analizând-le din mai multe aspecte și oferindu-le o forță de probare caracteristică și distinctă.

Referințe:

1. LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: All Beck, 2001. ISBN 973-655-119-9
2. DĂNILA, L., ROȘU, C. *Drept procesual civil*. Ediția a 4-a. București: All Beck, 2004. ISBN: 978-973-115-617-0
3. CHIFA, F. Prezentarea probelor la examinarea cauzelor civile. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, Seria științe sociale, 2019, nr. 2, pp.133-137. ISSN: 1814-3199
4. CHIFA, F. Clasificarea probelor în procesul civil. În: *Conferința științifică națională cu participare internațională: Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice*. USM, 07-08 noiembrie 2019, pp. 305-308. ISBN: 978-9975-149-46-4
5. ЗАХАРЧЕНКО, О. *Понятие и сущность внутреннего убеждения судьи в уголовном производстве украины*. [Accesat 25.02.2024]. Disponibil: <https://elib.bsu.by/handle/123456789/191163>

Conducător științific
Igor COBAN, dr. în drept, conf. univ.

STANDARDUL PROBEI ÎN CONTEXTUL ART.3 A CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Aneta LUCA

CZU: 347.94:341.231.14(4)

lucaaneta037@gmail.com

In this paper, I set out to explain what the standard of proof is and how it determines its applicability in the context of Article 3 of the European Convention on Human Rights. I set out to determine how the Court applies the principle „beyond any reasonable doubt”, which would imply the presence of well-grounded, clear and concordant conclusions or similar assumptions that are undisputed.

Demnitatea umană este mai mult decât o simplă caracteristică a individului; este un concept care influențează în mod profund modul în care ne raportăm unii la alții și la societatea în care trăim. Reprezintă o forță motrice în căutarea justiției și a echității sociale. Respectul pentru demnitatea umană implică tratamentul fiecărui individ cu respect și considerație, indiferent de circumstanțe sau de caracteristicile sale. Aceasta înseamnă că fiecare persoană trebuie tratată cu demnitate și egalitate în fața legii și în cadrul societății în ansamblu. Reieșind din această idee, subliniez că este necesar să recunoaștem și să protejăm integritatea fizică și morală a fiecărui individ. Articolul 3 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului constituie o temelie esențială în garantarea și protejarea integrității fizice și psihice a fiecărui individ împotriva oricăror forme de tratament inuman, degradant sau tortură, iar când vorbim despre încălcarea art. 3 a Convenției, este necesar ca să fie examinate toate circumstanțele în mod minuțios, pentru a se putea realiza scopul principal al justiției, în general, cel de stabilire a adevărului. În acest context, conceptul de „probe” ocupă un loc central, reprezentând acele elemente de fapt sau de informație care susțin sau infirmă afirmațiile și faptele prezentate în fața instanței. Pentru a evita riscul formării unei opinii subiective asupra probelor analizate, este imperativ ca fiecare probă să îndeplinească anumite condiții specifice, adică să se conformeze unui standard adecvat. Acest standard al probelor poate fi definit ca fiind nivelul de convingere pe care instanța judiciară trebuie să-l atingă în conformitate cu prevederile legale în timpul procesului de evaluare a probelor. La nivel național, probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii în procesul penal sunt prevăzute în mod expres și unitar de Codul de procedură penală în Partea generală. Potrivit art. 93 al. (1) CPP: „constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal” [1].

În procesul de evaluare a probelor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului se supune unui standard extrem de riguros, cunoscut sub denumirea de „dincolo de orice bănuială rezonabilă”. Această instanță judiciară cerând ca concluziile și presupunerile să fie clare, temeinic fundamentate și să ofere certitudinea că nu există loc pentru îndoială rezonabilă. Această abordare este de o importanță capitală, nu doar pentru a asigura că deciziile judiciare sunt luate pe baza unor elemente solide și credibile, ci și pentru a garanta justiția și respectarea drepturilor fundamentale în întregul spațiu european.

În Decizia sa, Curtea Constituțională a României a evidențiat ideea de standard al probei sub lumina unei tendințe de obiectivizare a standardului convingerii personale a judecătorului. Această convingere, esențială în procesul de judecată, este caracterizată de un grad semnificativ de subiectivitate, fiind influențată de interpretarea și evaluarea individuală a probelor și a faptelor prezentate în instanță. Într-un context mai amplu, acest standard poate fi înțeles în raport cu principiul „in dubio pro reo” [2], care reprezintă o garanție a prezumției de nevinovăție a acuzatului și reflectă importanța principiului aflării adevărului în justiție.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului impune statelor una din cele mai importante obligații în procedura de apreciere a probelor, și anume că statele contractante sunt obligate să ofere Curții Europene a Drepturilor Omului toate facilitățile necesare pentru desfășurarea procesului în mod eficient. Aceasta include și obligația de a desfășura o anchetă adecvată pentru a stabili faptele, sau, în absența unei anchete, de a-și îndeplini responsabilitățile generale în ceea ce privește examinarea cererilor. Atunci când Guvernul unui stat contractant nu furnizează informațiile solicitate, fără să ofere o justificare satisfăcătoare pentru această omisiune, acest lucru nu doar poate influența credibilitatea susținerilor reclamantului, ci poate afecta și respectarea obligațiilor statului acuzat conform articolului 38 din Convenție. [3].

Principiul „dincolo de orice bănuială rezonabilă”, susține că probele aduse de către reclamant în instanță „pot fi deduse și din concordanța între concluzii temeinice, clare și convergente, sau din presupuneri incontestabile similare despre fapte. Atunci când evenimentele dintr-un caz sunt în întregime sau în mare parte cunoscute doar de autorități, cum ar fi în situația persoanelor aflate în custodia acestora, se vor forma presupuneri puternice despre fapte în legătură cu leziunile corporale apărute în timpul detenției” [4].

Atât expunerea teoretică asupra tuturor noțiunilor și conceptelor, cât și practica jurisprudențială a Curții în cazurile de violare a articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului demonstrează că stabilirea unui standard al probei nu doar consolidează integritatea sistemului judiciar, ci și subliniază angajamentul Curții Europene a Drepturilor Omului față de protejarea drepturilor fundamentale ale tuturor persoanelor. Este un element fundamental în asigurarea respectului pentru demnitatea umană, iar prin aplicarea riguroasă a acestui standard al probei și prin evaluarea obiectivă a acestora în fiecare caz în parte, Curtea asigură că justiția este administrată în mod echitabil și imparțial, contribuind astfel la menținerea integrității sistemului juridic european și la promovarea respectului pentru demnitatea umană.

În cursul documentării și abordării temei acestei lucrări am avut ocazia să-mi conturez anumite recomandări, pentru a crește probabilitatea unei justiții care nu va veni cu decizii în detrimentul drepturilor omului. Astfel, evidențiez următoarele recomandări:

1. Este necesar o reglementare directă a standardului probei „dincolo de orice bănuială rezonabilă”, în actele normative interne cum sunt Codul de Procedură Penală sau Codul de Procedură Civilă. Acest lucru va permite ca părțile unui litigiu intern să conteste nerespectarea principiului dat de către judecător. De asemenea, se va duce un control la riguros asupra probelor aduse în fața instanței.
2. Instituirea unui organ specializat și competent de a verifica și a duce un anumit control asupra modului de examinare a cererilor persoanelor private de libertate în vederea legalității acțiunilor autorităților publice. Acest organ ar putea fi creat ca parte a unui mecanism național independent de monitorizare a locurilor de detenție, având drept scop principal protejarea drepturilor persoanelor private de libertate și prevenirea abuzurilor. Este important ca organul specializat să fie independent de influențele politice sau instituționale și să acționeze în mod imparțial în evaluarea contestațiilor și a plângerilor. Acest lucru ar putea fi asigurat prin stabilirea unui cadru legal și instituțional adecvat, precum și prin selectarea membrilor organului pe criterii de competență și integritate.

Am ajuns la ideea că dacă vom putea ajunge la etapa la care sub aspect intern să fie soluționată cauza, atât material, cât și procedural, atunci și alte autorități ale statului nu vor încerca să-și depășească cadrul de dreptul oferit acestora prin lege.

Referințe:

1. Codul de Procedură Penală a Republicii Moldova, Publicat : 05-11-2013 în Monitorul Oficial Nr. 248-251 art. 699, Art. 93
2. Decizia Curții Constituționale a României nr. 47 din 16 februarie 2016
3. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, cunoscută și sub denumirea de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, semnat pe 4 noiembrie 1950 la Roma și intrat în vigoare pe 3 septembrie 1953, Art. 38
4. Cazul Boicenco v. Moldova, din 11 Iulie 2006, pct. 83

Conducător științific

Igor DOLEA, dr. hab. în drept, prof. univ.

ASIGURAREA ACȚIUNII ÎN PROCESUL CIVIL

Tudor MALACHI

CZU: 347.922

tudormalachi.17@gmail.com

The enforcement of subjective rights can only be achieved through procedural guarantees provided by the institution of civil claim insurance. These security measures represent procedural means that are part of the civil claim and are aimed solely at ensuring the party, by immobilizing the debtor's seizable assets or those forming the object of the dispute, regarding the possibility of effectively carrying out enforcement after obtaining the enforceable title.

Procesul de reformare a sistemului judiciar este unul dificil și complex, iar uneori ne confruntăm cu situații în care instituțiile, în ciuda unor transformări legislative extinse, prezintă totuși lacune și imperfecțiuni în practica judiciară. Printre aceste instituții se numără mecanismul de asigurare a acțiunii civile. Astfel, în prezent, părțile implicate în proces se confruntă frecvent fie cu lipsa unor instrumente complete care să le asigure interesele, fie cu neglijență sau abuzul instanțelor în ceea ce privește asigurarea acțiunii civile. În același timp, la nivel internațional, există state care se evidențiază prin succesul incontestabil al instrumentelor juridice solicitate de justițiabili și aplicate de instanță, care protejează partea interesată de posibilele scheme ale părâtului de a crea dificultăți în executarea ulterioară a hotărârii. Printre aceste state se remarcă Regatul Unit, care, prin modalitățile de asigurare a acțiunii adoptate, oferă un remediu împotriva abuzurilor subiecților implicați în litigiu, dar crește și credibilitatea sistemului judiciar în ochii justițiabililor.

Actualitatea temei este dată de faptul că Republica Moldova, ca membru al Convenției Europene a Drepturilor Omului, are datoria de a implementa direct prevederile Convenției. În această situație, CEDO a subliniat în repetate rânduri că articolul 6 §1 al Convenției impune țărilor semnatare o obligație pozitivă de a-și structura sistemele juridice în așa fel încât acestea să corespundă cerințelor stabilite de Convenție. Deși procedura de soluționare a cererii de asigurare, cu anumite excepții, nu implică respectarea strictă a principiului contradictorialității, aceasta se încadrează totuși în garanțiile procedurale stabilite de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Prin urmare, neaplicarea sau aplicarea defectuoasă a măsurilor de asigurare poate încălca dreptul la un proces echitabil.

Diverse definiții ale conceptului de asigurare a acțiunii au fost propuse în literatura de specialitate, toate evidențind aspecte similare și anume măsurile de asigurare sunt cruciale pentru realizarea efectivă a dreptului de acces la justiție și pentru restabilirea situației juridice protejate de lege. Așadar, *asigurarea acțiunii civile este o instituție a dreptului procesual civil, ce constă dintr-un șir de măsuri procedurale*

menite să garanteze posibilitatea unei executări efective a unei hotărâri judecătorești în cazul satisfacerii pretențiilor reclamantului [1, p. 278].

Asigurarea acțiunii ca instituție se manifestă prin intermediul unui șir de măsuri reglementate de articolul 175 din CPC, măsuri caracterizate de două trăsături distinctive, și anume: sunt *temporare* și *urgente*. Aceste măsuri nu sunt expuse în mod limitativ, astfel pe lângă *măsurile numite* prevăzute expres în diferite acte normative, instanța poate dispune aplicarea unor *măsuri nenumite*, specifice unui anumit litigiu (de ex.: *obligarea părților să depoziteze bunurile în anumite condiții; suspendarea unui contract civil; obligarea de a nu crea obstacole sau impedimente etc.*). În reglementările privind asigurarea acțiunii, nu sunt menționate explicit anumite caractere juridice ale instituției, spre deosebire de alte instituții de drept. Cu toate acestea, caracterele pot fi deduse din modul de aplicare și scopul stabilit de legiuitor. Conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 32 din 24 octombrie 2003 [2], se menționează patru particularități ale măsurilor de asigurare a acțiunii: 1) caracterul urgent; 2) natura temporară; 3) scopul de a proteja drepturile patrimoniale ale solicitantului; 4) necesitatea de a fi în concordanță cu obiectul acțiunii. Instanța va adopta diverse sau o combinație de măsuri de asigurare, în funcție de cazul specific, cu condiția de a fi adecvate obiectului acțiunii și de a susține realizarea scopului, și anume asigurarea executării efective a unei decizii definitive.

Cercul subiecților în drept de a solicita asigurarea acțiunii îl putem deduce din prevederile art. 174 Cod de Procedură Civilă. Astfel, acțiunea poate fi asigurată *doar la cererea participanților la proces*. Termenul participanți utilizat la art. 174 alin. (1) este unul care poate duce în eroare, astfel fiind interpretat greșit. Codul de Procedură Civilă prevede în calitate de participanți: reclamantul, pârâtul, intervenienții, procurorul, persoanele care sunt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor persoane. Asigurarea acțiunii poate fi solicitată doar de către reclamant, pârât în cadrul unei acțiuni reconvenționale și intervenientul principal. Drept propunere de *lege ferenda* putem sublinia înlocuirea termenului *participanți* din conținutul articolului indicat *supra* cu sintagma *reclamantului, intervenientului principal sau pârâtului în cadrul unei acțiuni reconvenționale*.

Totodată, unele legi precum Legea insolvenței nr. 149/2012, la art.24 alin.(1) [3] prevede faptul că *după ce primește cererea introductivă spre examinare, instanța de insolvență aplică măsurile necesare pentru a preveni modificarea stării în care se aflau bunurile debitorului în perioada de până la intentarea procesului de insolvență*. Astfel, instanța de insolvență are dreptul de a asigura acțiunea *în lipsa cererii uneia dintre părți*, însă fiind obligată să țină cont de principiul contradictorialității și egalitatea părților în drepturi procedurale, astfel încât nici una dintre părți să nu fie avantajată sau dezavantajată în raport cu cealaltă parte.

Cererea de asigurare a unei acțiuni se depune în formă scrisă, doar în instanța de judecată unde a fost înaintată și acțiunea principală, în afara ședințelor de judecată. Aceasta trebuie să fie solid argumentată, astfel încât să fie evident că, în absența mă-

surilor de asigurare, ar putea apărea dificultăți sau chiar s-ar putea ajunge la imposibilitatea executării unei hotărâri judecătorești.

Reglementările relative instituției asigurării acțiunii civile au suferit o multitudine de modificări de-a lungul timpurilor, care au avut drept scop modernizarea și implimentarea eficientă în cadrul desfășurării procesului civil. Sediul juridic include reglementarea de către legiuitorul moldav a instituției asigurării acțiunii civile nu doar în Codul de Procedură Civilă, ci și în alte legi organice. Astfel, suportul normativ al instituției asigurării acțiunii civile include următoarele legi organice: Codul Administrativ nr. 116/2018 Cartea a treia. Procedura contenciosului administrativ; Codul de Executare nr. 443/2004 Cartea întâi; Legea cu privire la arbitraj nr. 23/2008; Legea Insolvabilității nr. 149 din 2012; Legea cu privire la libertatea de exprimare nr.64/2010; Legea privind protecția desenelor și modelelor industriale nr.161/2007; Legea privind protecția mărcilor nr.38/2008; Legea privind protecția soiurilor de plante nr.39/2008; Legea privind protecția invențiilor nr.50/2008; Legea privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate nr.66/2008; Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr.230/2022.

Aplicarea măsurilor asigurătorii reprezintă un disconfort în privința pârâtului, iar în unele cazuri chiar și limitări cu caracter grav asupra exercitării drepturilor de către acesta. Există situații în care reclamantul folosește în mod intenționat și cu rea-credință dreptul de a cere asigurarea acțiunii, în scopul de a crea pârâtului un anumit prejudiciu. În asemenea cazuri, CPC prevede la art.182 faptul că pârâtul poate să solicite de la reclamantul care a acționat cu rea-credință, repararea prejudiciului care i-a fost cauzat în urma aplicării măsurilor asigurătorii.

Analizând evoluția instituției asigurării acțiunii prin prisma legilor de modificare și completare a acesteia, deducem faptul că deși reglementările juridice actuale sunt, în general, adecvate pentru a răspunde necesităților și scopurilor procesului civil, există încă loc pentru îmbunătățiri.

În practica judiciară, măsurile de asigurare sunt măsuri temporare care au rolul de a proteja drepturile și interesele părților pe parcursul desfășurării procesului. De obicei, se insistă pe ideea că măsurile de asigurare nu ar trebui să se suprapună cu fondul cauzei, adică să anticipeze sau să dubleze ceea ce se va decide în final asupra fondului litigiului. Aceasta se bazează pe principiul că măsurile de asigurare trebuie să fie provizorii și să nu prejudicieze sau să afecteze în mod direct decizia finală asupra fondului. În analiza particulară a mai multor cauze am stabilit că o măsură de asigurare care dublează fondul cauzei sau se suprapune cu conținutul pretențiilor din acțiune nu este în măsură să prejudicieze sub nicio formă fondul cauzei. Măsurile de asigurare care aparent dublează fondul cauzei nu prejudiciază fondul, ci în contrast asigură protecția provizorie a drepturilor părților. Aceste măsuri fiind esențiale pentru a preveni prejudicii iremediabile pe parcursul procesului și pentru a asigura că decizia finală poate fi pusă în aplicare efectiv.

În continuare optăm pentru completarea art.174 cu alin.(1¹) care va avea următorul conținut: „*La înaintarea cererii privind dispunerea măsurilor de asigurare, participanții la proces au obligația de a proba temeinicia cerințelor solicitate*”.

În lumina propunerii de *lege ferenda* relatate *supra*, considerăm că temeinicia reprezintă condiția principală și de bază în admiterea cererii de asigurare a acțiunii. În caz contrar în momentul în care instanța are în examinare o acțiune vădit neîntemeiată și dispune aplicarea măsurilor asiguratorii doar pentru întrunirea condițiilor formale că *măsura asiguratorie corespunde cu obiectul cauzei*, iar *neaplicarea ar face imposibilă executarea ulterioară*, pe care instanța din start conștientizează că nu o va admite, în această situație instanța deține calitatea de complice la acțiunea abuzivă a reclamantului.

Instituția asigurării acțiunii conține și articole inaplicabile, astfel drept propunere de *lege ferenda* este abrogarea art. 176 alin.(1) privind modalitatea aplicării sechestrului pe bunuri, deoarece reflectă exact prevederile din Codul de Executare. Instanța nu este în drept să indice exact obiectul asupra căruia se aplică sechestrul. Această competență de a stabili ordinea aplicării sechestrului pe bunuri îi revine executorului judecătoresc în urma obținerii documentului executoriu de la instanța de judecată care a admis cererea de asigurare a acțiunii și a dispus aplicarea sechestrului.

În concluzie, o acțiune civilă inițiată în instanța de judecată își va îndeplini cu adevărat scopul nu doar atunci când va fi emisă o hotărâre corectă și echitabilă, ci mai ales atunci când această hotărâre poate fi pusă în practică. În prezent, adesea, la momentul în care procesul este inițiat, reclamantul are motive să creadă că există riscul ca debitorul să încerce să se sustragă de la executarea unei posibile hotărâri judecătorești, să își ascundă sau să își disperseze activele, punând astfel în pericol executarea obligațiilor sale către creditor.

Referințe:

1. BELEI, E. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Chișinău, 2016.
2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației ce reglementează asigurarea acțiunii la judecarea cauzelor civile nr. 32 din 24.10.2003, pct. 1.
3. Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012. În Monitorul Oficial nr. 193-197, art. 663, din 14 septembrie 2012. În vigoare din 13 martie 2013.

MODIFICAREA ACȚIUNII ÎN PROCEDURĂ CIVILĂ ȘI PROCEDURA ARBITRALĂ

Vlada MANGÎR

CZU: 347.922:347.918

mangirvlada20@gmail.com.

The amendment of claims in civil and arbitral proceedings is essential for maintaining procedural fairness and justice. Such flexibility allows adaptation to the evolving needs of the parties, and enhancing access to justice. By refining the legal framework, procedural abuses can be mitigated, ensuring that changes in claims do not obstruct the judicial process. Implementing clear guidelines would promote efficiency, transparency, and trust in the legal system.

Modificarea acțiunilor în procedurile civile și arbitrale din Republica Moldova, ca instrument juridic, se află la doi poli opuși: între formalism excesiv și autonomie procedurală. Una dintre multele lacune procedurale în legislația actuală se regăsește și în instrumentul de modificare a acțiunilor, atât în procedura civilă, cât și în procedura arbitrală. Stabilirea unei clarități și a unor norme diriguitoare în acest sens este iminentă, în contextul evoluțiilor juridice contemporane – și anume întru asigurarea echității proceselor, prevenirea abuzurilor de drepturi procedurale, cum ar fi depunerea tardivă a cererilor sau utilizarea tacticilor dilatorice întru prelungirea proceselor. Mai mult ca atât, este primordial a implementa principiul bunei-credințe în aceste proceduri, întru asigurarea protecției drepturilor fundamentale și întru a promova eficiența și transparența în sistemul judiciar. Prin urmare, adaptarea continuă a cadrului legal la cerințele moderne și armonizarea cu practicile internaționale contribuie la consolidarea încrederii în justiție și la promovarea unui mediu juridic stabil și previzibil.

Scopul principal al cercetării este de a propune eliminarea restricțiilor existente în modificarea acțiunilor, pentru a permite părților să ajusteze eficient obiectul și temeiul acțiunii, menținându-și interesele legitime protejate de lege.

Obiectivele principale ale studiului includ clarificarea și definirea conceptelor de „obiect” și „temei” al acțiunii, cercetarea diferențelor de aplicare a mecanismului de modificare în procedurile civile față de cele arbitrale, și formularea de recomandări concrete pentru îmbunătățirea legislației procesuale în Republica Moldova. Această cercetare se bazează pe o metodologie riguroasă, incluzând analiza istorică a dezvoltării procedurilor juridice, abordări comparative ale legislațiilor naționale și internaționale, și consultarea practicii judiciare și arbitrale relevante.

În contextul procedurii civile, cât și arbitrale, instrumentul de modificare a acțiunilor poate fi încadrat în trei mari categorii: constrângeri procedurale, ambiguități juridice și probleme de implementare în practică.

Constrângerile procedurale se evidențiază prin prisma legislației actuale, cum ar fi Codul de Procedură Civilă (CPC) din Republica Moldova, precum și legile care reglementează arbitrajul (Legea cu privire la arbitraj nr. 23/2008 și Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional 24/2008). Acestea includ imposibilitatea de a modifica simultan atât obiectul, cât și temeiul unei acțiuni, precum și termene stricte care limitează momentul în care pot fi efectuate modificările. Astfel de constrângeri adesea împiedică flexibilitatea necesară pentru a se adapta la noi informații sau circumstanțe care pot apărea pe parcursul procesului. [1, p. 18]

Lipsa notabilă de definiții clare și interpretări consistente în ceea ce privește „obiectul” și „temeiul” unei acțiuni înglobează ambiguitățile juridice. Această neclaritate poate duce la decizii judiciare variate și uneori contradictorii, creând incertitudine pentru părți și reprezentanții lor legali. Absența unor linii diriguitoare uniforme complică procesul de modificare a acțiunilor și poate împiedica realizarea justiției.

În practică, aplicarea rigidă a regulilor procedurale poate obstrucționa soluționarea echitabilă a litigiilor. De exemplu, dacă noi dovezi apar după începerea procesului, cadrul legal actual poate să nu acomodeze adecvat modificările necesare ale acțiunii. Această rigiditate poate duce la ineficiențe procedurale și poate chiar să refuze părților oportunitatea de a-și prezenta complet cazul.

Pentru a aborda aceste provocări, pot fi propuse mai multe soluții, axate pe reforme legislative, claritate judiciară și flexibilitate procedurală.

Reforme Legislative:

- a) Extinderea Domeniului de Aplicare a Modificărilor: Amendarea CPC și a legilor arbitrale pentru a permite modificări mai cuprinzătoare, inclusiv modificarea simultană a obiectului și temeiului unei acțiuni. Acest lucru ar asigura că părțile pot adapta cererile lor la circumstanțele în schimbare, fără a fi constrânse excesiv de technicalitățile procedurale.
- b) Clarificarea Definițiilor: Introducerea unor definiții precise pentru termeni-cheie precum „obiectul” și „temeiul” acțiunii în cadrul CPC. Linii directe clare vor ajuta la standardizarea interpretărilor judiciare și vor oferi părților un cadru legal mai previzibil.
- c) Introducerea unei norme în CPC pentru a reglementa instrumentul „cererii de concretizare”.

Claritate Judiciară:

- a) Dezvoltarea Jurisprudenței: Încurajarea instanțelor superioare să emită hotărâri detaliate care clarifică domeniul permis pentru modificarea acțiunilor. Această jurisprudență ar servi ca referință valoroasă pentru instanțele inferioare și practicienii legali, promovând consistența și echitatea în deciziile judiciare.
- b) Formare și Educație: Implementarea unor programe continue de formare pentru judecători și arbitri pentru a-i familiariza cu nuanțele modificării acțiunilor. Un sistem judiciar bine informat este mai bine echipat pentru a gestiona complexitățile modificărilor procedurale.

Flexibilitate Procedurală:

- a) Adoptarea unei Abordări Caz-cu-Caz: Permite judecătorilor și arbitrilor o mai mare discreție în a permite modificări bazate pe circumstanțele specifice ale fiecărui caz. Această abordare flexibilă ar permite o soluționare mai adaptată și echitabilă a litigiilor, acomodând natura dinamică a proceselor juridice. Arbitrii și judecătorii se vor putea ghida după următoarele criterii:
- standardul aplicabil: acord specific al părților, legea de arbitraj aplicabilă și regulile de arbitraj aplicabile [2, p. 38];
  - fondul cererii, și anume: conexiunea cu acțiunile existente, buna-credință vs. rea-credință în depunerea de acțiuni noi sau modificate, evaluarea *prima facie* a fondului acțiunilor [3, 4, p. 39];
  - probleme de jurisdicție: domeniul convenției de arbitraj, domeniul *receptum arbitri*, compoziția tribunalului arbitral [5, p. 40], [6, p. 41];
  - probleme procedurale: momentul solicitării și întârzierea procedurilor; dreptul de a fi auzit, tratament egal și prejudicial adus celeilalte părți, noi părți și noi pretenții (aderare și consolidare), avans pentru costuri și costuri în general [7, p. 42];
  - considerații post-emitere a hotărârii: probleme legate de *res judicata*, probleme potențiale legate de executarea și contestarea hotărârilor, probleme potențiale de răspundere, povara inițierii unor noi proceduri de arbitraj complet noi [7, p. 42].
- b) Promovarea Mecanismelor Alternative de Soluționare a Disputelor (ADR): Încurajarea utilizării mecanismelor ADR, cum ar fi medierea și concilierea, care oferă în mod inerent mai multă flexibilitate în modificarea cererilor și încheierea de înțelegeri. ADR poate completa litigiile tradiționale, oferind părților alternative eficiente pentru soluționarea disputelor.

În concluzie, modificarea acțiunilor în procedurile civile și arbitrale este un aspect crucial pentru asigurarea justiției și echității în sistemul nostru juridic. Prin abordarea constrângerilor procedurale, a ambiguităților juridice și a problemelor de implementare practică, putem crea un cadru juridic mai receptiv și adaptabil. Prin reforme legislative, claritate judiciară și flexibilitate procedurală, putem îmbunătăți eficiența și echitatea proceselor noastre judiciare, contribuind în final la consolidarea încrederii în statul de drept.

Referințe:

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, Nr. 225 din 30-05-2003, public: 03-08-2018 în Monitorul Oficial, Nr. 285-294 art. 436.
2. SCHNEIDER, M. at.al. *Comentariul Baser privind Dreptul Internațional Privat*. Ediția a IV-a, 2020, p. 2058.
3. BERGER B., at. al. *Arbitrajul Internațional și Domestic în Elveția*. Ediția a IV-a, 2021, p. 442-443.
4. VERBIST H., at. al. *Arbitrajul ICC în practică*. Ediția a II-a, 2016, p. 229.

5. SCHLOSSER P., *Dreptul arbitrajului privat internațional*. Ediția a II-a. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1989, p. 498.
6. SMAHI N., *Responsabilitatea și imunitatea arbitrilor conform dreptului elvețian*. Partea I, ASA Bull. 4/2016, pp. 883-884.
7. Born, G. *Arbitrajul Internațional Comercial*. Ediția a III-a, 2021, p. 2427.

Conducător științific
Ina JIMBEI, dr. în drept, lector univ.

MĂSURILE DE PROTECȚIE A PERSOANEI ÎN LEGĂTURĂ CU DESFĂȘURAREA PROCESULUI PENAL ȘI EFICIENȚA LOR

Victor MELNIC

CZU: 343.131.5

melnic.legal@gmail.com

This thesis investigates the efficiency of protective measures for individuals involved in criminal proceedings, emphasizing the need for harmonizing national and international legislation. It explores tailored approaches for different victim categories, such as witnesses, victims of domestic violence, and sexual offenses. The study underlines the importance of specific, efficient protective measures, proper administrative procedures, and international collaboration to enhance safety and justice in criminal processes.

Protecția persoanelor implicate în procesul penal este esențială pentru asigurarea unui sistem de justiție corect și echitabil. În Republica Moldova, cadrul legislativ și măsurile practice aplicate în acest domeniu sunt analizate în profunzime pentru a identifica lacunele și a propune soluții concrete. Această lucrare își propune să contribuie la îmbunătățirea protecției martorilor și victimelor printr-o abordare integrată și detaliată a legislației naționale și internaționale.

Într-un context în care criminalitatea organizată și infracțiunile grave sunt în creștere, importanța măsurilor de protecție devine evidentă. Protecția martorilor și a victimelor nu este doar o chestiune de drept, ci și una de securitate națională. Prin asigurarea unui cadru adecvat de protecție, se consolidează încrederea publicului în sistemul de justiție și se promovează valorile democratice fundamentale.

Măsurile de protecție sunt acțiuni specifice întreprinse de autorități pentru a asigura securitatea fizică și psihologică a persoanelor implicate în procesul penal. Aceste măsuri sunt esențiale pentru prevenirea intimidării și a represaliilor, garantând astfel că martorii și victimele pot participa activ și fără teamă la desfășurarea justiției [1].

În practica juridică, importanța acestor măsuri este subliniată prin cazurile de intimidare a martorilor, unde lipsa unei protecții adecvate poate duce la refuzul acestora de a coopera cu autoritățile. Protecția oferită nu trebuie să fie doar teoretică, ci să se materializeze prin acțiuni concrete, precum schimbarea identității, relocarea sau paza continuă.

Analiza reglementărilor naționale și internaționale relevă diferențe semnificative în aplicarea măsurilor de protecție. În Republica Moldova, legea nr. 105/2008 și Codul de Procedură Penală (CPP) constituie principalele cadre legislative. Totuși, există necesitatea armonizării acestor norme pentru a evita contradicțiile și a asigura aplicarea uniformă a măsurilor de protecție.

Problemele justiției penale constituie obiect de preocupare a comunității internaționale de la mijlocul secolului al XX-lea. Această direcție de activitate este realizată actualmente de către Comisia pentru prevenirea criminalității și justiție penală a Consiliului Economic și Social al ONU, prin intermediul Congreselor ONU pentru prevenirea criminalității și modul de tratare a delincvenților, precum și structurile specializate ale Consiliului European, care elaborează reglementări-cadru la nivel regional.

Convențiile internaționale, precum Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și Convenția ONU împotriva corupției, subliniază importanța protecției martorilor la nivel global. Aceste tratate stipulează măsuri specifice, precum protecția fizică și psihologică a martorilor și victimelor, utilizarea tehnologiilor moderne pentru a asigura mărturia în condiții de siguranță și cooperarea internațională pentru relocarea persoanelor protejate [2].

Măsurile urgente și de protecție includ acțiuni imediate, precum relocarea persoanelor aflate în pericol, schimbarea identității și asigurarea pazei fizice. Aceste măsuri sunt cruciale pentru prevenirea represaliilor și asigurarea siguranței martorilor și victimelor. De exemplu, în cazurile de criminalitate organizată, martorii pot fi ținta unor atacuri violente, iar protecția promptă este esențială pentru salvarea vieții acestora.

Procedurile detaliate și criteriile de aplicare sunt esențiale pentru asigurarea protecției eficiente. În Republica Moldova, procedurile sunt stabilite prin legea nr. 105/2008 și CPP, care impun autorităților obligația de a lua măsuri pentru garantarea securității participanților la procesul penal.

Interceptarea comunicațiilor și/sau a imaginilor implică utilizarea unor mijloace tehnice care permit accesul la conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice transmise între două sau mai multe persoane. Înregistrarea acestor comunicații constă în stocarea informațiilor obținute prin interceptare pe un suport informațional [3].

Diferențierea măsurilor de protecție pentru victimele violenței domestice și infracțiunilor sexuale față de alte categorii de participanți este crucială. Victimele acestor infracțiuni necesită măsuri speciale, precum adăposturi sigure și suport psihologic, pentru a se recupera și a participa activ la procesul penal fără teama de represalii. De asemenea, instanțele de judecată și organele de urmărire penală trebuie să fie instruite adecvat pentru a aplica aceste măsuri în mod eficient și sensibil [4].

Măsurile de asistență pentru persoanele protejate, fie că sunt în libertate sau în detenție, sunt esențiale pentru a asigura securitatea, sănătatea și bunăstarea acestora. Aceste măsuri oferă suport comprehensiv, adaptat nevoilor specifice ale fiecărei persoane, contribuind la reintegrarea eficientă și la protejarea drepturilor fundamentale.

Totuși este esențial să spunem că instituția protecției martorilor în Republica Moldova poartă un caracter confidențial, ce prind forma unor metodologii, instrucțiuni, acte interdepartamentale și care conțin parafa „*Strict secret*”, „*Secret*”, „*Confidențial*” sau „*Restricționat*”, iar o divulgarea acestor informații ar putea aduce prejudicii

și daune intereselor și/sau securității Republicii Moldova, dar și a persoanelor ce sunt aflate sub protecție.

În cadrul studiului efectuat s-au constatat unele colizii ale normelor din cadrul Legii nr.105 și Codul de Procedură Penală. Astfel, au fost elaborate propuneri de lege ferenda cu scopul asigurării respectării exigenței de calitate a legii și excluderea riscurilor de limitare abuzivă a accesului liber la justiție, după cum urmează:

1. Este imperativă eliminarea contradicțiilor dintre legea nr. 105/2008 și Codul de Procedură Penală pentru a asigura aplicarea uniformă a măsurilor de protecție. O propunere concretă este revizuirea și actualizarea legislației naționale pentru a integra standardele internaționale de protecție a martorilor și victimelor. Aceasta ar include, de asemenea, clarificarea procedurilor și responsabilităților instituțiilor implicate în protecția persoanelor în procesul penal.
2. Victimele violenței în familie și infracțiunilor sexuale necesită măsuri de protecție adaptate, care să răspundă nevoilor lor specifice. Aceste măsuri ar trebui să includă suport psihologic, adăposturi sigure și consiliere legală. De asemenea, trebuie asigurată confidențialitatea și siguranța acestor persoane pe termen lung, nu doar pe durata procesului penal.
3. Comasarea măsurilor redundante și crearea unor măsuri integrate ar îmbunătăți eficiența protecției și ar simplifica procedurile administrative. Propunem dezvoltarea unor ghiduri și protocoale clare pentru autoritățile implicate, care să detalieze pașii necesari pentru implementarea măsurilor de protecție. De asemenea, este esențială formarea continuă a personalului implicat în aplicarea acestor măsuri, pentru a asigura un răspuns prompt și adecvat în situații de urgență.
4. În contextul globalizării și al creșterii criminalității transfrontaliere, colaborarea internațională este esențială pentru protecția eficientă a martorilor și victimelor. Este necesar ca Republica Moldova să încheie acorduri bilaterale și multilaterale cu alte state pentru a facilita relocarea și protecția persoanelor aflate în pericol. De asemenea, schimbul de bune practici și informații între state poate contribui la îmbunătățirea sistemului de protecție la nivel național.
5. Utilizarea tehnologiilor moderne, cum ar fi videoconferințele, aplicațiile de modificare audio și video, poate spori protecția martorilor și victimelor. Aceste tehnologii permit participarea la procesul penal fără a expune persoanele la riscuri suplimentare. De asemenea, implementarea unor sisteme de monitorizare și alertare poate preveni actele de intimidare și represalii.
6. Introducerea în atribuțiile procurorului prerogative de a iniția aplicarea măsurilor de protecție din oficiu, și nu doar la cererea persoanei asemenea cum este în prezent. Protecția eficientă a martorilor este un pilon esențial al sistemului de justiție penală, asigurând că martorii pot depune mărturie fără teama de represalii, contribuind astfel la un proces echitabil și transparent.

Măsurile de protecție nu doar că protejează martorii, ci și contribuie la integritatea și credibilitatea întregului proces penal, asigurând un sistem de justiție în care toate părțile se simt în siguranță și respectate.

Măsurile de protecție analizate s-au dovedit eficiente în prevenirea intimidării și represaliilor împotriva martorilor, asigurându-le siguranța necesară pentru a depune mărturie fără teamă.

Referințe:

1. Legea nr. 105 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal din 16 mai 2008; art.2
2. Convenția a fost adoptată la New York la 15 noiembrie 2000 și ratificată de Republica Moldova la 17.02.2005 prin Legea nr.15-XV
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14 martie 2003, art. 138.
4. I. Dolea, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ), ediția a-II-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020

Conducător științific
Aureliu POSTICĂ, magistrul în drept, lector univ.

CORELAȚIA DINTRE PRINCIPIUL DISPONIBILITĂȚII ÎN PROCEDURA CIVILĂ ȘI ÎN PROCEDURA DE EXECUTARE Silită

Valeria PLEȘCO

CZU: 347.952

pleshko.valeriya@mail.ru

Le principe de disponibilité donne aux parties la liberté de contrôler les actions dans les procédures civiles et d'exécution. Dans la procédure civile, les parties exercent leurs droits et intérêts devant le tribunal, tandis que dans la procédure d'exécution forcée, le créancier peut initier ou renoncer à l'exécution et le débiteur peut coopérer au règlement amiable de la dette. Ce principe garantit l'équilibre entre les intérêts des parties dans les deux procédures.

La temelia oricărui sistem de drept stă un set de reguli diriguitoare, idei conducătoare (prescripții fundamentale), care îi imprimă acestuia o anumită concepție asupra ansamblului normelor de drept, oferind destinatarului norme o direcție, o îndrumare, o privire de ansamblu asupra conținutului reglementării [1].

În procedura civilă, principiul disponibilității conferă părților libertatea de a-și exercita drepturile subiective și de a-și apăra interesele în mod activ în fața instanței. Acest principiu permite părților să controleze formularea cererilor, prezentarea probelor și adoptarea strategiilor de apărare, asigurând un proces echitabil și respectând dreptul la apărare. Astfel, contribuie la obținerea unei soluții juste și conforme cu legea. În procedura de executare, principiul disponibilității permite creditorului să solicite executarea silită a unei hotărâri judecătorești sau a unui titlu executoriu, dar și să renunțe la executare sau să o amâne în anumite condiții. Debitorul poate coopera cu creditorul pentru a ajunge la o soluție amiabilă privind stingerea datoriei sau amânarea executării. Astfel, principiul disponibilității în procedura de executare asigură echilibrul între interesele creditorului de a-și recupera creanța și interesele debitorului de a-și proteja bunurile și interesele sale financiare.

Dacă să ne referim la originile cuvântului „disponibilitate”, dicționarul latino-francez indică asupra faptului că acesta este derivatul cuvântului latin – „*disponere*”, care are semnificația de „a plasa separat, distinct; a dispune, a distribui, a pune în ordine”[2].

În majoritatea țărilor, principiul disponibilității este considerat fundamental în asigurarea unui proces echitabil și în promovarea justiției. Acesta este adesea comparat cu principiul oficialității în cadrul procedurii penale, care se referă la responsabilitatea statului de a investiga și de a aduce în justiție infracțiunile în mod activ și transparent. Principiul disponibilității semnifică libertatea și independența persoanelor care

participă la proces de a dispune de competențe materiale controversate, de obiectul procesului și drepturile procesuale direct legate de acestea. Analiza comparativă a procesului civil în Franța și România arată că reglementarea principiului disponibilității este în general similară, dar există diferențe notabile în drepturile părților. În Franța, principiul disponibilității echilibrează accesul la justiție și eficiența procesului. În România, deși principiul este recunoscut, există provocări în echilibrarea eficienței procesului și drepturilor fundamentale ale părților. Deși există o tendință de armonizare globală a reglementărilor, diferențele culturale, istorice și juridice influențează dreptul procesual civil în fiecare țară. Nu toate țările reglementează acest principiu ca fundament al procesului civil. Astfel, în Codul de procedură civilă al Kazahstanului, Capitolul II Sarcinile și principiile procesului civil [3], alături de celelalte principii nu regăsim principiul disponibilității. Acest lucru poate avea diferite implicații practice și juridice în ceea ce privește accesul la justiție și desfășurarea procedurilor civile în această țară.

Cadrul național de reglementare al principiului disponibilității în procedura civilă și de executare în Republica Moldova este stabilit prin Codul de procedură civilă și Codul de executare. Articolul 27 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova [4] prevede dreptul părților de a dispune liber de drepturile lor, cu condiția respectării legii și a intereselor legitime ale celorlalți participanți. În cadrul procedurii de executare silită, art. 4 din Codul de executare al Republicii Moldova [5] acordă creditorului dreptul de a iniția și controla procesul de executare, dar și de a amâna sau renunța la executare.

Corelația dintre cele două principii se manifestă prin intermediul a mai multor aspecte. Astfel, analizând legislația în vigoare, putem deduce următoarele puncte comune dintre aceste două principii fundamentale:

- *Inițierea și controlul.* Atât în procedura civilă, cât și în cea de executare silită, inițiativa și controlul asupra procesului aparțin în mare măsură părților implicate. Acestea dețin libertatea și responsabilitatea de a determina direcția și desfășurarea procesului, fiind fundamentale pentru aplicarea principiului disponibilității.
- *Autonomia părților.* În ambele proceduri, autonomia părților este centrală și se manifestă în moduri distincte dar complementare, reflectând principiul disponibilității. Autonomia părților, atât în procesul civil cât și în procedura de executare silită, este esențială pentru protejarea drepturilor și intereselor acestora. Aceasta le conferă părților controlul asupra propriului destin juridic, permițându-le să își administreze pretențiile și apărările în mod activ și responsabil. Totuși, autonomia este exercitată în limitele legii, fiind supusă controlului instanței și a executorului judecătoresc, pentru a asigura echitatea și respectarea normelor procedurale.
- *Intervenția minimă a autorităților* – în procesul civil, judecătorul asigură desfășurarea corectă și echitabilă a procedurilor judiciare, dar intervenția sa trebuie să fie minimă și să respecte voința părților. Judecătorul nu poate mo-

difica din oficiu obiectul sau temeiul acțiunii și nu poate introduce probe noi în dosar. În procedura de executare silită, executorul judecătoresc pune în aplicare hotărârile judecătorești, asigurând recuperarea creanțelor creditorului, dar intervenția sa trebuie să fie minimă și să respecte voința părților. Executorul nu poate iniția din oficiu executarea silită (cu excepțiile prevăzute de lege) și trebuie să respecte opțiunile creditorului privind măsurile de executare. Prin respectarea acestui echilibru delicat între intervenția minimă și necesitatea de a proteja interesele legitime ale părților și ale societății, sistemul juridic garantează o justiție eficientă și echitabilă, care respectă atât autonomia părților cât și imperativul respectării legii. Intervenția minimă a autorităților în contextul procesului civil se corelează într-un mod complex cu rolul activ al judecătorului. Deși judecătorul trebuie să respecte voința părților și să intervină doar în limitele stabilite de lege, rolul său activ este esențial pentru asigurarea unui proces echitabil și just.

Diferențele în aplicarea principiului disponibilității pot afecta semnificativ justițiabilii, creând lipsă de coerență și predictibilitate, generând frustrare și percepții negative asupra sistemului judiciar. Este necesară ajustarea normelor procedurale pentru a permite o flexibilitate mai mare și pentru a clarifica limitele aplicării principiului disponibilității. De asemenea, trebuie îmbunătățită formarea continuă a judecătorilor și executorilor judecătorești și dezvoltarea unor ghiduri de bune practici și a unor mecanisme de monitorizare și evaluare a modului de aplicare a principiului disponibilității. Implementarea depunerii electronice a cererilor în instanță ar trebui să fie o opțiune și nu o obligație exclusivă pentru anumite categorii de reclamanti, iar extinderea drepturilor părților în procedura de executare silită ar putea asigura un echilibru adecvat între interesele acestora.

Referințe:

1. VIOREL, G., VIOREL, L.-A., *Noul Cod de procedură civilă. Reglementarea principiilor fundamentale*. [Accesat 24.03.2024]. Disponibil: <https://www.juridice.ro/198688/noul-cod-de-procedura-civila-reglementarea-principiilor-fundamentale-1.html>
2. GAFFIOT F., *Dictionnaire latin-français*, 1re éd., Hachette, 1934, V° „Disponere”
3. Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан. [Accesat 25.09.2024]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34329053#pos=743
4. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr. 225 din 30 mai 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 03.08.2018, nr. 285-294, art. 436
5. Codul de executare al Republicii Moldova. Nr. 443 din 24 decembrie 2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.11.2010, nr. 214-220, art. 704

Recomandat
Elena BELEI, dr., conf. univ.

REGLEMENTAREA JURIDICĂ A PLĂȚILOR ȘI GARANȚIILOR INTERNAȚIONALE

Tatiana MOCANU

CZU: 347.768:339.72

tatiana.mocanu251@gmail.com

Les paiements et garanties internationales sont essentiels pour le commerce mondial, offrant sécurité et prévisibilité. Les instruments principaux sont la lettre de crédit, l'incasso, l'ordre de paiement, la traite et le chèque. Les garanties internationales, comme les lettres de crédit standby, sont régies par les normes internationales (UCP 600, ISP98, URDG 758). La gestion des risques utilise des stratégies telles que les clauses de change et les opérations de couverture.

În contextul globalizării și al creșterii volumului tranzacțiilor comerciale internaționale, plățile și garanțiile internaționale reprezintă componente esențiale pentru asigurarea unei relații comerciale sigure și eficiente. Aceste instrumente financiare sunt reglementate prin norme juridice clare și predictibile, menite să protejeze interesele părților implicate și să minimizeze riscurile asociate. Prezenta lucrare explorează fundamentele teoretice, reglementările și soluțiile pentru gestionarea riscurilor în domeniul plăților și garanțiilor internaționale.

Acreditivul este un instrument esențial în comerțul internațional, reprezentând un angajament al unei bănci de a efectua plata către beneficiarul acreditivului, cu condiția prezentării documentelor conforme cu termenii și condițiile specificate. Acreditivul reduce riscul neplății pentru vânzător și asigură cumpărătorul că plata va fi efectuată numai dacă mărfurile sunt livrate conform acordului. Utilizarea acreditivului este reglementată de standarde internaționale precum UCP 600 (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits) [1, p.3].

Incasso-ul documentar este un alt mecanism important, prin care o bancă acționează ca intermediar pentru colectarea plății de la cumpărător în schimbul documentelor comerciale. Există două tipuri principale de incasso: simplu și documentar. Incasso-ul documentar implică prezentarea documentelor comerciale și financiare necesare pentru eliberarea mărfurilor. Reglementările pentru incasso sunt stabilite de Uniform Rules for Collections (URC 522) [2, p. 309].

Ordinul de plată este un instrument de transfer bancar care permite transferul de fonduri între conturi. Este utilizat atât pentru plăți interne, cât și internaționale, și asigură un transfer rapid și sigur al fondurilor [3, p.192].

Cambia este un titlu de credit utilizat pe scară largă în tranzacțiile comerciale internaționale, care conține obligația necondiționată de a plăti o sumă de bani determinată la un anumit termen. Cambia este reglementată atât de convenții internaționale care asigură uniformitatea normelor de utilizare cât și de legislația națională [4, p.218].

Cecul este un instrument de plată la vedere, care implică plata imediată la prezentarea documentului. Utilizarea cecului este reglementată prin norme legale naționale și internaționale, asigurând siguranța și eficiența tranzacțiilor [5, p.224].

Garanțiile internaționale sunt mecanisme esențiale pentru protejarea investițiilor în tranzacțiile transfrontaliere. Termenul „garanție” desemnează, în general, orice tranzacție prin care o persoană garantează obligațiile asumate de altcineva. Aceasta include garanțiile bancare și alte forme de garanții, cum ar fi cauțiunea sau angajamentele de plată.

Garanțiile bancare sunt printre cele mai comune și importante tipuri de garanții utilizate în comerțul internațional. Acestea asigură beneficiarul că banca emitentă va plăti o sumă de bani în cazul în care debitorul nu își îndeplinește obligațiile. Exemple includ garanțiile de ofertă, garanțiile de execuție și scrisorile de credit standby.

Pe lângă garanțiile bancare, există și alte forme de garanții, cum ar fi garanțiile emise de casele de asigurare și garanțiile suverane. Garanțiile de asigurare sunt similare scrisorilor de garanție bancară și sunt din ce în ce mai utilizate datorită costurilor lor mai mici. Garanțiile suverane implică angajamentul statului de a acoperi obligațiile comerciale, fiind utilizate în special în proiectele de interes național.

Reglementarea în domeniul garanțiilor internaționale este esențială pentru asigurarea stabilității și predictibilității în relațiile comerciale. Normele și procedurile clare ajută la prevenirea conflictelor și la protejarea intereselor părților implicate. Standardele internaționale, cum ar fi cele emise de Camera de Comerț Internațională (ICC), joacă un rol crucial în uniformizarea practicilor și în asigurarea integrității sistemului financiar global.

Organizații internaționale precum ICC au elaborat reguli și standarde, cum ar fi „Regulile Uniforme pentru Garanții Contractuale” și „Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG)”, pentru a oferi un cadru comun în utilizarea garanțiilor internaționale. Aceste reguli ajută la clarificarea condițiilor de emisie, interpretare și executare a garanțiilor, reducând astfel riscurile și incertitudinile [6, p.4].

La nivel național, garanțiile bancare sunt reglementate de legislația locală, cum ar fi Codul Civil al Republicii Moldova, care definește drepturile și obligațiile părților implicate. Integrarea standardelor internaționale cu legislația națională asigură coerența și aplicabilitatea acestor norme în contextul specific al fiecărei jurisdicții.

Tranzacțiile comerciale internaționale implică diverse riscuri care pot influența negativ rezultatul și succesul acestora. Aceste riscuri includ dinamica pieței, condițiile economice și aspectele legale sau politice, fiind adesea dificil de anticipat în totalitate înainte de semnarea contractului. Principalele riscuri identificate sunt riscurile comerciale, riscurile valutare, riscurile politice și riscurile economice.

Riscurile comerciale includ insolvabilitatea cumpărătorului, neplata la termen a contravalorii mărfii sau serviciului, și neacceptarea mărfurilor de către cumpărător. Riscurile necomerciale sunt determinate de factori precum starea de război, exproprierea sau intervenția guvernamentală, schimbarea regimului politic și adoptarea de restricții privind transferurile valutare.

Pentru a minimiza riscurile asociate tranzacțiilor internaționale, este esențială adoptarea unor strategii proactive bazate pe planificare și pregătire. Printre instrumentele și tehnicile adecvate se numără asigurările, scrisorile de credit, forward-urile valutare și acordurile de hedging. Aceste măsuri sunt esențiale pentru a asigura respectarea obligațiilor contractuale și pentru a proteja interesele financiare ale părților implicate [7, p.241].

De asemenea, este importantă analiza riguroasă a solvabilității și creditabilității partenerilor comerciali înainte de încheierea contractului. Negocierea termenilor și condițiilor contractuale clare și detaliate, inclusiv mecanisme de penalizare sau compensare în cazul neplății, contribuie la impunerea respectării obligațiilor contractuale.

Referințe:

1. The Uniform Customs and Practices for Documentary Credits, International Chamber of Commerce, Publication no. 600, 2007.
2. Burac V., Drept bancar. Ed. Tipografia Centrală. Chișinău. 2001, p. 309.
3. Negrus Mariana, Plăți și garanții internaționale, Ed..ALL, București, 1996, p. 192.
4. BURAC. V. Op. cit., p. 218.
5. Ibidem p. 224-225.
6. The Uniform Rules For Demand Guarantees, International Chamber of Commerce, Publication no. 758, 2010.
7. Negrus Mariana Op. cit., p. 241

FORMELE ȘI METODELE CONTROLULUI FISCAL – ASPECTE TEORETICO-PRACTICE

Vlada PATRAȘCU

CZU: 351.71:336.225.673

vlada_patrascu@mail.ru

Fiscal control has always been a highly important subject because this process aims to verify the tax bases, the legality and adherence to tax legislation, the correctness and accuracy of taxpayers fulfillment of tax obligations, and adherence to tax legislation. Fiscal control in Moldova significantly impacts taxpayers, the business environment, and the overall economy by ensuring compliance, fostering transparency, and enhancing revenue collection.

În conformitate cu art.129 alin.(11) din Codul fiscal nr.1163 din 24.04.1997, **controlul fiscal** este definit ca fiind o „*verificare a corectitudinii cu care contribuabilul execută obligația fiscală și alte obligații prevăzute de legislația fiscală și alte acte normative, inclusiv verificare a altor persoane sub aspectul legăturii lor cu activitatea contribuabilului prin metode, forme și operațiuni prevăzute de prezentul cod*”. Astfel, controlul fiscal are ca obiectiv verificarea corectitudinii și veridicității declarațiilor, evaluarea preciziei îndeplinirii, conform normelor legale, a obligațiilor fiscale de către contribuabili, precum și monitorizarea activităților de detectare a evaziunii fiscale.

Prin urmare, reieșind din art.214 alin.(2) din Codul fiscal, deosebim 2 forme de desfășurare a controlului fiscal: **la oficiul organului fiscal sau al altui organ cu atribuții de administrare fiscală (control fiscal cameral)** și/sau **la fața locului**.

Controlul fiscal cameral implică verificarea corectitudinii completării rapoartelor fiscale, a altor documente prezentate de contribuabili ca bază pentru calcularea și plata impozitelor și taxelor, și verificarea respectării legislației fiscale în alte aspecte relevante. Conform art.215 alin.(2) din Codul fiscal, acest control este realizat fără adoptarea unei decizii scrise asupra obiectivului vizat.

Subsecvent, cea de-a doua formă este **controlul fiscal la fața locului** care are drept scop verificarea respectării legislației fiscale de contribuabil sau de o altă persoană supusă controlului, care se efectuează la locurile aflării acestora de către funcționarii fiscali sau de persoane cu funcție de răspundere ale altor organe cu atribuții de administrare fiscală.

Considerăm că această metodă este cea mai eficientă și complicată metodă de control fiscal, deoarece această formă de control este direcționată înspre depistarea încălcărilor legislației fiscale care nu au fost și nu pot fi depistate în cadrul controlului fiscal cameral. Controlul fiscal la fața locului nu trebuie să depășească **două luni calendaristice** [2, pct.13].

Controlul fiscal la fața locului poate fi organizat și efectuat numai prin următoarele metode și operațiuni [2, pct.46]: verificarea faptică, documentară, totală, parțială, tematică, operativă și prin contrapunere.

Documentele aferente controlului fiscal. Documentele aferente controlului fiscal reprezintă instrumentele prin care autoritățile fiscale își exercită dreptul de a verifica și asigura conformitatea contribuabililor cu legislația fiscală în vigoare, acestea fiind: actul de control, citația la organul fiscal, citația bancară, înștiințarea privind instituirea postului fiscal.

Astfel, în conformitate cu art.216 alin.(6) din Codul fiscal, **actul de control fiscal** este un document întocmit de funcționarul a care exercită controlul, în care se consemnează rezultatele controlului fiscal. Structural, actul de control fiscal este constituit din trei părți componente și anume: partea introductivă (partea introductivă, aspecte generale, îndeplinirea cerințelor controlului precedent); partea constatatoare; concluziile asupra actului de control.

Un alt act important din cadrul controlului fiscal este **citația la organul fiscal** care este un înscris în care persoana este invitată la organul fiscal ca să depună documente sau să prezinte alt gen de informație, relevante pentru controlul fiscal [3, pag.219].

Citația bancară conform art.226 alin.95) din Codul fiscal, reprezintă o cerere specifică, adresată în scris băncii (sucursalei), societății de plată, societății emitente de monedă electronică și/sau furnizorilor de servicii poștale între Serviciul Fiscal de Stat și băncile, în care acestea i se solicită să prezinte informații și documentele referitoare la operațiunile din conturile bancare ale persoanei.

Înștiințarea privind instituirea postului fiscal este un document înmănat contra semnătură de către Serviciul Fiscal de Stat prin care ultimul aduce la cunoștința administrației agentului economic și/sau subdiviziunii la care este instituit postul fiscal, amplasată în altă localitate decât sediul agentului economic, despre instituirea postului fiscal sau despre prelungirea termenului de funcționare a acestuia [4, art.20].

Procedura de contestare a actelor și acțiunilor de control fiscal. Conform art.8 alin.(1) lit. g) din Codul fiscal, contribuabilul este în drept să conteste, deciziile, acțiunile sau inacțiunile organelor cu atribuții de administrare fiscală și ale persoanelor cu funcții de răspundere ale acestora.

Soluționarea conflictelor privind actele administrative fiscale se face printr-o procedură cu două etape: • contestarea administrativă (este obligatorie); • contestarea judiciară (accesibilă doar după contestația administrativă) [5, pag.269].

Procedura constă în:

- a) **examinarea dezacordului asupra actului de control fiscal** în cazul în care contribuabilul nu este de acord cu conținutul actului de control, acesta este obligat să prezinte în scris, în termen de 15 zile calendaristice de la data semnării actului dezacordul cu argumente care confirmă poziția contribuabilului, anexând la dezacord documentele confirmative respective;
- b) **contestarea deciziilor emise în baza actelor de control fiscal** se depune în decursul a 30 de zile de la data primirii deciziei sau a întreprinderii acțiunii

contestate, care va începe a curge cu următoarea zi după ziua primirii de către contribuabil a deciziei asupra cazului de încălcare a legislației. După examinarea contestației, conducerea Serviciului Fiscal de Stat emite o decizie pe marginea contestației, iar un exemplar al acesteia în termen de 3 zile se remite contribuabilului pentru cunoștință și executare după necesitate.

În cazul în care contribuabilul nu este de acord cu decizia emisă pe marginea contestației de către Serviciul Fiscal de Stat, acesta este în drept să o atace în instanța de judecată competentă în conformitate cu prevederile art.269 alin.(2) din Codul fiscal.

Concluzii. Controlul fiscal în Republica Moldova este esențial pentru asigurarea respectării legislației fiscale și colectarea eficientă a veniturilor bugetare necesare pentru funcționarea statului și implementarea politicilor publice. Scopul controlului fiscal constă în verificarea corectitudinii respectării legislației fiscale, calculării și achitării în termenii și cuantumul stabilit a impozitelor, taxelor și altor plăți la veniturile bugetului [6, pag.152].

Analiza practicii judiciare privind controlul fiscal în Republica Moldova este o activitate esențială pentru înțelegerea modului în care legislația fiscală este interpretată și aplicată în instanțele de judecată. Această analiză se concentrează pe modul în care instanțele interpretează normele fiscale, rezolvă litigiile fiscale și asigură respectarea drepturilor și obligațiilor contribuabililor în cadrul procedurilor de control fiscal. De asemenea, se examinează modul în care instanțele abordează aspecte precum impozitele, taxele, deducerile, penalitățile fiscale și drepturile contribuabililor în fața autorităților fiscale.

În ultimii ani, Serviciul Fiscal de Stat a implementat o serie de reforme semnificative, atât la nivel structural, cât și operațional și își desfășoară activitatea sub deviza „Funcționarul fiscal – în slujba contribuabilului”, ceea ce implică, în principal, dezvoltarea și furnizarea de servicii de calitate bazate pe tehnologii informaționale inovative, respectul și încrederea contribuabililor, servicii automate eficiente, reducerea costurilor de îndeplinire a obligațiilor fiscale, profesionalismul angajaților și standarde ridicate de conduită.

Referințe:

1. DROSU ȘAGUNA D., *Drept fiscal*. București: C.H. Beck., 2013.
2. Regulamentul cu privire la efectuarea controlului de către Serviciul Fiscal de Stat, aprobat prin Ordinul Serviciului Fiscal de Stat nr.265 din 25.07.2023.
3. VLAICU V., ROTARU AU., BOAGHI V., VIDAICU D., *Drept fiscal*. Chișinău: CEP USM, 2014.
4. Ordinul SFS cu privire la aprobarea Regulamentului privind funcționarea posturilor fiscale nr. 665 din 12.12.2018 // Monitorul Oficial. nr. 504-511 din 22.12.2018.
5. IOANA MARIA COSTEA. *Curs de drept financiar*, ed.a 2-a. București: editura Hamangiu, 2015.
6. ARMENIC A., VOLCINSCHI V., *Drept fiscal (Note de curs)*. Editura ASEM. Centrul ed. ASEM, 2001.

Conducător științific
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

ASPECTELE TEORETICO-PRACTICE ALE CONTROLULUI FISCAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Elizaveta CARTERA

CZU: 351.71:336.225.673

eliza.cartera@gmail.com

The given study presents a synthesis of the theoretical elements regarding fiscal control, of the bibliographic sources in which it is defined and approached or commented on, as well as its legislative basis. It presents the historical evolution of fiscal control as a verification method and tool used by tax authorities and a comparative analysis of legislative aspects related to fiscal control between the Republic of Moldova and other countries.

În Republica Moldova se impune imperios necesitatea unei concepții clare privind impulsionea economiei prin aplicarea unei politici fiscale juste, precum și de detaliere, interpretare și structurare a legislației fiscale în învățământul universitar și în publicații periodice accesibile mediului de afaceri.

Lucrarea dată tratează elementele teoretice privind controlul fiscal, sursele în care este definit și abordat sau comentat și baza legislativă. Prezintă evoluția istorică a controlului fiscal ca metodă de verificare și instrument utilizat de autoritățile fiscale și o analiză comparativă a aspectelor legislative legate de controlul fiscal între Republica Moldova și alte țări. Cercetând tendința permanentă de armonizare a procedurilor și metodelor de control la cerințele și nevoile economice ale statului la diferite etape pe parcursul evoluției acestuia, se poate concluziona că, fiecărui moment de dezvoltare al sistemului fiscal îi corespunde unui anumit nivel al impozitelor, al acțiunilor și a pârgھیilor utilizate, nivel care se schimbă pe măsura acestei dezvoltări.

Cercetarea în cauză demonstrează că pentru toate etapele, controlul fiscal constituie o necesitate, acesta fiind principalul asigurator al venituri bugetare, dar și important instrument de politică financiară, economică și socială. La anumite etape datorită neajunsurilor sistemului politic, costul controlului în economie a fost unul foarte ridicat.

Prin comparație cu cele două state vecine, România și Ucraina, sistemul fiscal al Republicii Moldova din punct de vedere legislativ este slab dezvoltat, deși direcțiile de dezvoltare și planul de acțiuni sunt deja stabilite în conformitate cu planurile naționale de acțiuni pentru aderarea la UE. Din punct de vedere a resurselor disponibile și al contextului politic din ultimii ani însă, sistemul fiscal al RM, poate fi apreciat drept unul rezistent și încheat.

Cea mai eficientă și productivă sursă pentru bugetul de stat se regăsește în instrumentele și metodele sistemului fiscal, ceea ce demonstrează incontestabil importanța controlului fiscal în asigurarea încasării depline a impozitelor și obligațiilor fiscale și

contracarea evaziunii fiscale. Prin urmare, activitățile practicate de agenții economice și persoanele fizice la diferite nivele necesită o urmărire permanentă pentru atingerea scopurilor de stabilitate economică și echitate stabilite de stat. Anume această activitate cu mecanisme complexe se prezintă ca un atribut esențial în conducerea societății și totodată ca o formă de manifestare a funcțiilor statului prin intermediul controlului fiscal.

Aspectele juridice și practice legate de controlul fiscal cameral și controlul fiscal la fața locului, precum și pe descrierea și analiza detaliată a fiecărei metode de control reglementate de Codul Fiscal al Republicii Moldova la etapa actuală, cu delimitarea actelor, acțiunilor și deciziilor de control fiscal, toate procedurile de întocmire și contestare și particularitățile acestora.

Subiectul controlului fiscal și analiza procedurilor lui este unul din cele mai complexe domenii de studiat din mai multe puncte de vedere, din perspectiva normelor, Regulamentelor și schimbărilor care se operează în legislația, din perspectiva contribuabilului cointerestat în procesul controlului de asigurarea unui tratament corect din punct de vedere al procedurii și asupra analizei datelor lui, precum și din perspectiva autorităților fiscale preocupate de combaterea evaziunii fiscale și efectuarea controlului conform procedurilor legale.

Din diversitatea metodelor și tehnicilor posibile în cadrul unui control rezultă și complexitatea acestuia. Totuși deservirea profesionistă și legală a contribuabilului este pilonul de bază al administrării fiscale prin care se încurajează indirect conformarea.

Rezultatele obținute de SFS în combaterea evaziunii fiscale sunt nemijlocit rezultate ale studierii și respectării metodelor și tehnicilor de formare a fenomenelor de evaziune și respectiv a metodelor de control și analiză a acestora.

Domeniile de îmbunătățire a practicilor controlului, a cadrului normativ și tehnic legat de efectuarea controalelor fiscale și în general de conformare a contribuabililor sunt determinate de etapa la care se află Republica Moldova actual și anume în procesul de armonizare a legislației, de implimentare a instrumentelor și sistemelor tehnice și electronice dezvoltate cu suportul organizațiilor și fondurilor UE și nu în ultimul rând de educare și școlarizare continuă a contribuabililor concomitent cu instruirea și pregătirea profesională a inspectorilor fiscali.

Din punct de vedere statistic numărul contestațiilor împotriva deciziilor SFS sau acțiunilor funcționarilor fiscali este în descreșterea pe parcursul ultimilor 3 ani ceea ce demonstrează o îmbunătățire a nivelului de respectare a procedurilor, a conformării voluntare și a corectitudinii și integrității funcționarilor fiscali. De asemenea, în ultimii cinci ani SFS are câștig de cauza în proporție de 90% din totalul cauzelor la care este parte.

În analiza practicii judiciare și a studiului de caz pe marginea unui control fiscal prin metoda verificării totale la unul din contribuabilii mari din RM analizate și desfășurate în lucrare se poate concluziona faptul că din punct de vedere procedural SFS respectă toate prevederile Regulamentului privind efectuarea controlului și interpretează corect legislația în vigoare. În ceea ce privește cazurile speciale de control,

ajunse în contigios-administrativ se poate afirma faptul că Codul Fiscal al RM ar trebuie revizuit și completat pe aspecte actuale și specifice ale definirii termenilor și categoriilor, dar și pe aspecte mai complexe, precum TVA.

Pentru a efectua controale fiscale în mod eficient și eficace, administrațiile fiscale ar trebui să se bazeze pe tehnici de gestionare a riscurilor pentru a direcționa mai bine controlul fiscal către grupurile de contribuabili corespunzătoare.

Verificările ar trebui să se bazeze pe o gamă largă de surse de informații, în special în cazul contribuabililor care desfășoară activități transfrontaliere – informații provenind din alte state membre și din țări terțe datorită schimbului de informații.

La etapa actuală SFS este încadrat în proiecte europene de asistență externă și cooperare internațională menite să asigure implementarea și adaptarea corectă și eficientă a standardelor UE în sfera fiscală a RM. Orice legislație nouă, mai ales una de complexitate UE ar putea determina neînțelegeri și posibile conflicte între contribuabili și autoritățile fiscale.

În acest sens, direcțiile de cercetare viitoare ar putea fi reprezentate de compararea legislației fiscale, precum cea a prețurilor de transfer din Moldova cu cea a altor țări europene, precum și de compararea percepției specialiștilor în domeniul fiscal asupra legislației RM cu percepția acestor specialiști asupra legislației a altor țări europene, în măsura în care domeniile și contextul politic sunt comparabile și posibil de preluat.

Aceste puncte necesită reforme ample și consolidarea instituțiilor, necesară fiind și identificarea resurselor financiare pentru a remunera oameni care ce vor lucra în cadrul ministerului și instituțiilor publice, precum SFS, însărcinate cu implementarea reformelor.

În contextul economiei digitale și în procesul de dezvoltare a unor noi modele de afaceri este evident că se creează noi provocări pentru administrațiile fiscale. Principiile guvernării electronice ar trebui să se aplice și informațiilor fiscale, în special în ceea ce privește raportarea. Adoptând o abordare holistică, contribuabilii ar trebui să aibă obligația de a furniza informații doar o singură dată, prin intermediul unor servicii electronice digitale sigure, incluzive.

SFS continuă să fie un partener de încredere pentru toți contribuabilii și este de apreciat în acest sens deschiderea și inițiativele instituției de a atinge standardele în domeniul administrării fiscale

Viziunea SFS de a reprezenta o autoritate fiscală modernă și performantă, eficientă și inovatoare care să ofere servicii de înaltă calitate, prin implementarea unor procese simple și transparente, bazate pe soluții IT planificate pe bază de risc, menite să optimizeze costurile de administrare fiscală, cât și să asigure creșterea conformării benevole, prin îmbunătățirea relațiilor de colaborare și respectare a angajamentelor reciproce cu contribuabili este unul din pilonii principali în asigurarea integrării RM la UE, cel puțin din punct de vedere a sferei financiar-fiscale.

Conducător științific

Vlad VLAICU, dr. în drept, conf. univ.

COOPERAREA VAMALĂ INTERNAȚIONALĂ

Tinia POSTOVAN

CZU: 349:339.543

tinapostovan13@gmail.com

International customs cooperation is crucial for facilitating trade and preventing illegal activities at borders. By implementing simplified procedures through international agreements and conventions, countries can reduce wait times and transaction costs. The data shows significant reductions in fraudulent activities and increased trade volumes in regions with strong customs cooperation. However, challenges such as economic disparities, insufficient infrastructure, and varying national regulations hinder full integration. Future directions include creating real-time information exchange platforms, training customs personnel to international standards, and adopting advanced monitoring technologies. Strengthening public-private partnerships is also essential for developing tailored solutions for the private sector. The bibliography includes relevant academic works addressing various aspects of international customs cooperation, such as studies on simplifying customs procedures, the impact of free trade agreements, and the role of customs services in trade facilitation. These sources provide a comprehensive perspective on the subject studied.

În era globalizării accelerate, cooperarea vamală internațională devine o componentă vitală a relațiilor internaționale și a economiei globale. Într-un mediu caracterizat de interconectivitate și schimburi comerciale intensive, frontierele dintre țări nu mai reprezintă doar limite geografice, ci și puncte de intersecție între piețele și economiile naționale. În acest cadru, colaborarea între autoritățile vamale din diferite țări devine esențială pentru a facilita fluxul de mărfuri și servicii, asigurând, în același timp, securitatea și integritatea frontierelor.

Unul dintre aspectele esențiale ale cooperării vamale internaționale este capacitatea de a simplifica și armoniza procedurile vamale între state. Acest lucru are un impact direct asupra eficienței și fluidității comerțului internațional, reducând timpul și costurile asociate tranzacțiilor transfrontaliere. Prin intermediul acordurilor și tratatelor internaționale, statele își unesc eforturile pentru a standardiza și coordona procedurile vamale, facilitând astfel schimburile comerciale și promovând creșterea economică.

Pe lângă facilitarea comerțului, cooperarea vamală internațională joacă un rol crucial în asigurarea securității la nivel global. În fața amenințărilor transnaționale precum terorismul, traficul ilegal de droguri și contrabanda, autoritățile vamale din diferite țări cooperează pentru a identifica și preveni riscurile potențiale la frontierele lor. Schimbul de informații și bune practici între aceste autorități contribuie la consolidarea securității și protejarea societății împotriva amenințărilor transfrontaliere. În

ordinea dată de idei, cooperarea vamală internațională reprezintă un pilon fundamental al relațiilor internaționale și al comerțului global. Prin intermediul acestei colaborări, statele își unesc forțele pentru a facilita fluxul comercial, a asigura securitatea la frontieră și a răspunde provocărilor globale. Prin urmare, analiza și evaluarea acestor cooperări vamale sunt de o importanță crucială pentru înțelegerea dinamicilor economice și geopolitice la nivel mondial și pentru promovarea unei ordini internaționale stabile și prospere.

Cooperarea vamală internațională este esențială pentru facilitarea comerțului internațional și pentru asigurarea securității la nivel global. Prin cooperare, autoritățile vamale din diferite țări lucrează împreună pentru a îmbunătăți eficiența proceselor vamale și pentru a reduce obstacolele comerciale [1, p. 421]. Această colaborare implică schimbul de informații și experiență între autorități vamale, adoptarea și armonizarea standardelor și procedurilor vamale, precum și coordonarea acțiunilor în vederea combaterii fraudei vamale, a contrabandei și a altor activități ilegale legate de comerț.

Prin cooperare vamală internațională, se urmărește promovarea comerțului legitim, care contribuie la creșterea economică și la dezvoltarea durabilă. Autoritățile vamale lucrează împreună pentru a reduce timpul și costurile asociate tranzacțiilor comerciale, facilitând astfel mișcarea rapidă și eficientă a mărfurilor pe parcursul lanțului de aprovizionare global. Acest lucru are un impact pozitiv asupra întreprinderilor, consumatorilor și economiilor naționale. În plus, cooperarea vamală internațională contribuie la asigurarea securității la nivel global, prin identificarea și prevenirea riscurilor asociate cu transportul internațional de mărfuri. Autoritățile vamale schimbă [2, p. 3] informații despre amenințările potențiale, cum ar fi traficul ilegal de droguri, contrabanda cu arme și alte activități ilegale, și colaborează în vederea implementării măsurilor de securitate adecvate.

Organizații precum Organizația Mondială a Vănilor (WCO) și alte forumuri regionale și internaționale promovează și facilitează cooperarea vamală prin organizarea de întâlniri, schimburi de experiență și dezvoltarea de instrumente și ghiduri comune. Prin aceste eforturi, cooperarea vamală internațională rămâne un element crucial în promovarea comerțului și a securității la nivel global.

Cooperarea vamală internațională se bazează pe diverse mecanisme și practici, inclusiv acorduri și convenții internaționale, schimbul de informații și bune practici între autoritățile vamale, precum și armonizarea procedurilor și standardelor la nivel global sau regional.

Acordurile și convențiile vamale internaționale reprezintă un aspect crucial al relațiilor comerciale internaționale într-o lume tot mai interconectată. Aceste acorduri și tratate sunt fundamentale pentru stabilirea unor standarde și proceduri comune privind importul, exportul și tranzitul mărfurilor între statele semnatare. Ele vizează diverse aspecte ale comerțului internațional, inclusiv tarifele vamale, procedurile de vămuire, gestionarea riscurilor, securitatea lanțului de aprovizionare și combaterea fraudelor și contrabandei [3]. Armonizarea procedurilor cooperării vamale la nivel global sau regional reprezintă un obiectiv important în domeniul vamal, având multi-

ple beneficii pentru statele implicate și pentru comunitatea internațională în ansamblu. Această armonizare presupune alinierea și standardizarea procedurilor vamale, a regulilor și a normelor între diferitele țări sau regiuni, facilitând astfel fluxurile comerciale transfrontaliere și îmbunătățind eficiența operațiunilor vamale [4].

Cooperarea vamală a generat rezultate semnificative în facilitarea comerțului transfrontalier pentru Republica Moldova, aducând beneficii tangibile atât pentru sectorul privat, cât și pentru economia națională în ansamblu [5, p. 45].

Pe drumul său spre integrarea europeană, Republica Moldova acordă o importanță deosebită consolidării cooperării vamale externe, în special cu Uniunea Europeană și România, parteneri economici strategici. Această colaborare strânsă are ca scop facilitarea comerțului transfrontalier, combaterea fraudelor vamale și asigurarea securității economice a regiunii.

Serviciul Vamal al Republicii Moldova joacă un rol crucial în promovarea cooperării vamale externe. Prin participarea activă la diverse organizații vamale internaționale și prin implementarea standardelor și practicilor europene, Serviciul Vamal contribuie la simplificarea procedurilor vamale, stimularea comerțului, combaterea fraudelor vamale și asigurarea securității economice. Implementarea sistemelor electronice de gestionare a vămilor, precum Sistemul Informațional Automatizat Vamal (SIAV), permite schimbul facil de date și reducerea semnificativă a birocrăției, accelerând procesul de vămuire.

De asemenea, Acordul de Asociere RM-UE, care include și DCFTA, elimină tarifele vamale pentru majoritatea mărfurilor, stimulând schimburile comerciale și oferind oportunități sporite companiilor din Moldova. Cooperarea strânsă cu autoritățile vamale din alte țări, inclusiv România, permite identificarea și combaterea eficientă a contrabandei, traficului de mărfuri ilegale și a altor activități infracționale.

În concluzie, cooperarea vamală internațională joacă un rol crucial în promovarea păcii, securității și stabilității la nivel global, contribuind în același timp la dezvoltarea economică și la întărirea relațiilor dintre state. Eforturile continue ale organizațiilor precum Organizația Mondială a Comerțului și Organizația Mondială a Vămilor și angajamentul autorităților vamale din întreaga lume sunt esențiale pentru gestionarea eficientă a fluxurilor comerciale și asigurarea securității globale. Cooperarea vamală internațională între Republica Moldova și alte state este esențială pentru promovarea comerțului transfrontalier, stimularea creșterii economice și consolidarea relațiilor.

Referințe:

1. KENNETH, W., SNIDAL, D. Hard and Soft Law in International Governance. *International Organization*, vol. 54, no. 3, 2000, pp. 421–456.
2. DE BURCA, G. New Governance and Experimentalism: An Introduction. In: *Journal of Law and Society*, vol. 29, no. 1, 2002, pp. 1–18.
3. Customs and Trade Facilitation. *International Chamber of Commerce (ICC)*. [Accesat 01.05.2024]. Disponibil: <https://iccwbo.org/resources-for-business/customs-and-trade-facilitation/>.

4. Trade Facilitation Implementation Guide. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). [Accesat la 19.04.2024]. Disponibil: https://unctad.org/system/files/official-document/dtltstict2016d4_en.pdf.
5. ȚURCANU, E., POSTOLATII, T. Simplificarea procedurilor vamale în contextul Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Republica Turcia. Revista de Drept European, nr. 2/2023, pp. 45-62.

Recomandat
Ianuș ERHAN, dr., conf. univ.

PROCEDURA DECĂDERII DIN DREPTURILE PĂRINTEȘTI

Ana ROSTOV

CZU: 347.637

rostovana23@gmail.com

The termination of parental rights constitutes the most severe sanction that can be applied to parents. For this reason, termination of parental rights can only occur through judicial proceedings and only after the grounds provided under Article 67 of the Family Code of the Republic of Moldova have been established. It is the responsibility of the judges to issue a lawful decision keeping in mind the superior interests of the child.

Odată cu nașterea copilului, părinții acestuia dobândesc anumite drepturi asupra lui care se mențin până la atingerea majoratului copilului sau până la obținerea capacității depline de exercițiu. Aceste drepturi fiind legate de educația, dezvoltarea fizică, intelectuală și spirituală a copilului.

Drepturile părintești sunt acordate cetățeanului de către stat, pentru ca acesta să aibă grijă de copiii săi, să îi educe în modul corespunzător. În astfel de mod este asigurată continuitatea generațiilor, un lucru necesar societății [1].

Dreptul copilului de a trăi și de a fi educat în familie este unul din drepturile principale pe care acesta le poate avea. În acest sens, Preambulul Convenției ONU cu privire la drepturile copilului specifică faptul că pentru dezvoltarea plină și armonioasă a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de dragoste și înțelegere [2].

Cu toate acestea, în Republica Moldova unii părinți nu își onorează obligațiile părintești, iar alții din contra, fac abuz de ele recurgând frecvent la violență și alte metode neacceptabile de a fi aplicate în procesul de creștere și educare a copilului.

În scopul de a proteja copiii de violența ce poate fi aplicată asupra lor, de eventuale abuzuri și alte acțiuni periculoase săvârșite de către părinții lor, a fost pusă în aplicare instituția decăderii din drepturile părintești ce și-a găsit reglementarea în Codul familiei al Republicii Moldova.

Decăderea din drepturile părintești reprezintă cea mai gravă sancțiune care poate să fie aplicată părinților, sancțiune care se poate răsfrânge negativ asupra copilului. Anume din aceste considerente, decăderea din drepturile părintești poate avea loc doar pe cale judecătorească.

Referindu-ne la intentarea procesului civil, putem spune că cererea de chemare în judecată privind decăderea din drepturile părintești va trebui să fie depusă potrivit art. 38 alin. (1) din CPC al Republicii Moldova, în oricare din sediile judecătorești în a cărei rază teritorială se află domiciliul pârâtului. Absolut necesar este faptul ca în cererea de chemare în judecată să fie indicat cel puțin un temei din cele prevăzute în art. 67 din Codul familiei, existența cărora urmează să fie constatată de către instanță.

Un alt aspect nu mai puțin importat constă în aceea că nu oricare persoană va putea intenta o acțiune civilă cu privire la decăderea din drepturile părintești, însă doar acele persoane împuternicite prin lege (celălalt părinte, tutorele copilului, autoritatea publică locală/teritorială).

De menționat, că cererea privind decăderea din drepturile părintești se examinează cu participarea obligatorie a autorității tutelare locale/teritoriale [3]. Totodată, în toate cauzele privind decăderea din drepturile părintești este necesar ca instanța de judecată să primească de la autoritatea tutelară un aviz ce se va referi la condițiile de trai ale copilului și a perosanelor care pretind să îl educe.

Întrucât anterior s-a făcut referință la temeiurile decăderii din drepturile părintești, merită a fi scos în evidență temeiul potrivit căruia părintele poate fi decăzut din drepturile părintești dacă el se eschivează de la exercitarea obligațiilor părintești, inclusiv de la plata pensiei de întreținere (art.67 lit. a)) Codul familiei.

De ce a fost scos în evidență anume acest temei, deoarece în baza celor constatate acesta s-a dovedit a fi temeiul cel mai des invocat de către reclamanți în cererile de chemare în judecată. De asemenea, acest temei este cel mai complicat de a fi demonstrat, deoarece este nevoie de a fi probat nu doar eschivarea de la exercitarea obligațiilor părintești, dar și reaua-credință și violența cu care acționează părintele în acest caz.

În acest sens, în practică, probele care sunt prezentate de către reclamanți pentru a demonstra violența cu care se eschivează părintele de la plata pensiei de întreținere sunt interpretate diferit de către judecători. De exemplu actul confirmativ de la executorul judecătoresc care stabilește că părintele nu achită cel puțin parțial plata pensiei de întreținere, constituie pentru un judecător o probă pertinentă și concludentă pentru a decada părintele din drepturile părintești, iar pentru alt judecător din contra.

În baza celor menționate anterior, devine important să menționăm și faptul că în cauza privind decăderea din drepturile părintești, instanța nu va admite renunțarea reclamantului la acțiune, nici recunoașterea acțiunii de către pârât și nu va confirma tranzacția [4]. Respectiv, recunoașterea pretenției reclamantului de către pârât, nu va constitui temei de decăderea acestuia din drepturile părintești. Din contra, în fiecare caz aparte, judecătorul este obligat să cerceteze toate circumstanțele cauzei și să adopte o hotărâre care va avea ca temelie interesul superior al copilului.

Printre scopurile de bază care au fost stabilite la scrierea tezei de licență s-a enumerat și analiza practicii judiciare din Republica Moldova. Astfel, concluziile în urma atingerii scopului respectiv sunt:

1. deciziile Curților de Apel privind decăderea din drepturile părintești sunt frecvent atacate cu recurs;
2. totuși, numărul încheierilor privind inadmisibilitatea recursului prevalează cel al deciziilor CSJ;
3. cel mai frecvent motiv de declarare a inadmisibilității cererii de recurs, îl constituie cel prevăzut la art. 433 alin. (1) lit. a) CPC, adică recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (1) CPC. Un alt motiv, mai puțin întâlnit este cel de omitere a termenului de declarare a recursului (2 luni).

4. majoritatea cererilor privind decăderea din drepturile părintești sunt depuse de către mame împotriva taților.

Decăderea din drepturile părintești, ca și oricare sancțiune, desigur că produce anumite efecte. Principalul efect este că părintele decăzut din drepturile părintești pierde toate drepturile părintești cu privire la persoana și bunurile minorului.

Decăderea din drepturile părintești nu are însă, ca efect, stingerea drepturilor copilului față de părintele său și, în consecință, această sancționare nu produce nici stingerea obligațiilor părintelui, corelative acestor drepturi.

Astfel, decăderea din drepturile părintești nu scutește pe părinte de îndatorirea de a acorda întreținere copilului, îndatorire ce se justifică în ideea că o asemenea obligație poate exista în temeiul raporturilor de rudenie dintre părintele decăzut din drepturile părintești și copilul său minor, care rămân neschimbate și după încetarea ocrotirii părintești, întrucât minorul are și în continuare de îndeplinirea acestei obligații a cărei executare nu produce și nu are nici un drept corelativ (reciproc) față de copil [5].

În acest sens, ținând cont de interesul superior al copilului și de rolul activ al judecătorului, instanțele de judecată vor explica reclamantului dreptul de a solicita și încasarea pensiei de întreținere, dacă această solicitare nu a fost înaintată concomitent cu acțiunea de decădere din drepturile părintești și pensia de întreținere nu a fost încasată anterior.

Observând faptul că instanțele naționale diferit apreciază probele care demonstrează temeiul prevăzut la art. 67 lit. a). Codul familiei, (astfel ceea ce pentru instanța de fond nu constituie eschivarea cu rea-credință, pentru Curtea de Apel constituie) vin cu recomandarea să se uniformizeze practica judiciară cu implicare Curții Supreme de Justiție.

Referințe:

1. Нечаева А. М. Семейное право. МОСКВА ЮРИСТЪ, 2005, p. 187;
2. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului. New York, 20.11.1989;
3. Codul familiei al Republicii Moldova. Nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 26.04.2001, nr.47-48, art. 68 alin.(3);
4. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 03.08.2018, nr. 285-294, art.60 alin.(5);
5. Recomandarea CSJ nr. 44 Cu privire la încasarea pensiei de întreținere pentru copilul minor în litigiile ce țin de decăderea din drepturile părintești din 22.05.2013.

Conducător

Elena BELEI, dr. în drept, conf. univ.

ДИАГНОСТИКА КРИМИНАЛИСТИКИ: ПОНЯТИЕ, ЗАДАЧИ, ОБЪЕКТЫ И СУБЪЕКТЫ

Татьяна САМОХВАЛОВА

CZU: 343.985

samo_tatiana@mail.ru

Forensic diagnostics plays a key role in crime investigations, providing important data and analytical information necessary to identify and establish the circumstances of a crime, as well as to identify potential suspects. This methodological approach represents a comprehensive system of analyzing and interpreting various traces, signs and evidence collected at the crime scene or during the investigation. The use of modern methods and techniques of forensic diagnostics can help increase the effectiveness of investigations and ensure justice in criminal proceedings.

Возникновение и становление криминалистики как области научного знания неразрывно связано с потребностями уголовного процесса в использовании данных естественно-технических наук для решения, возникающих в процессе расследования преступлений многих специфических задач.

Криминология, имеет свой специфический предмет и объект изучения, научное исследование с точки зрения криминологии можно определить как процесс выработки новых знаний о преступности (ее состоянии, структуре, динамике), ее причинах и условиях, личности преступника в целях разработки и реализации мер, направленных на повышение эффективности деятельности по предупреждению противоправных явлений.

Наука криминалистика имеет дело с закономерностями реальной действительности, проявляющимися как при подготовке и совершении, так и при раскрытии, расследовании, судебном исследовании и предупреждении преступлений. Механизм любого преступления диалектически определенным образом связан с окружающей средой и отражается в ней. Возникновение следов и иных источников информации о механизме преступления носит необходимый, повторяющийся, устойчивый и всеобщий характер, подчиняется объективным закономерностям, общим как для процесса отражения в целом, так и для процесса отражения противоправного деяния.

Распространению же истинно криминалистических знаний в конце XIX - начале XX вв. способствовали переведенные и опубликованные в России труды зарубежных криминалистов Г. Гросса, Р.А. Рейсса, А. Вайнгардта, оказавшие значительное влияние на русских авторов. Так, например, работа В.И. Лебедева “Искусство раскрытия преступлений. Дактилоскопия” (1912 г.) фактически является отражением концепции Г. Гросса и других западноевропейских криминалистов по данному вопросу.

Успех борьбы с преступностью во многом определяется проведением глубоких криминологических исследований наиболее важных компонентов предмета криминологии и использованием результатов таких исследований в практике предупреждения преступлений. Понимание социальной природы преступности, знание причин и условий совершения различных преступлений, особенностей лиц, преступивших закон, и механизма индивидуального преступного поведения важны не только для успешной профилактической деятельности. Криминологические знания помогают выявить уже совершенные преступления, установить и изобличить преступников, правильно определить меру наказания каждому из них, найти наиболее эффективные пути и средства индивидуального исправления и перевоспитания.

Особое значение криминологические исследования имеют для глубокого познания и оценки преступности в целом. Это объективно обусловлено в первую очередь усложнением самой преступности, взаимосвязей её составляющих видов, многообразием присущих ей закономерностей. Именно познание преступности позволяет делать обоснованные выводы с тем, чтобы своевременно принять и реализовать решения, касающиеся противодействия ей, маневрирования в этих целях имеющихся сил и средств.

Рисунок 1. Закономерности, составляющие предмет криминалистики

Источник: Шавер Б. Предмет и метод криминалистики.

Таким образом, криминалистика — это наука о закономерностях проявления механизма преступления, собирания, исследования, оценки и использования следов и иной информации и основанных на познании этих закономерностей средствах, приемах, методах, рекомендаций раскрытия, расследования, судебного разбирательства и предотвращения преступлений.

Криминалистическая диагностика играет ключевую роль в расследовании преступлений, предоставляя важные данные и аналитическую информацию, необходимую для выявления и установления обстоятельств преступления, а так-

же для идентификации потенциальных подозреваемых. Этот методологический подход представляет собой комплексную систему анализа и интерпретации различных следов, признаков и доказательств, собранных на месте преступления или в процессе расследования.

Осуществление криминологических исследований предполагает знание методологии и методов, ведущих к реализации поставленной цели. Метод – это прием, способ исследования.

Истинное содержание криминалистики хотя и не лишено некоторых романтических черт, но не соответствует обиходным представлениям об этой науке, сформировавшимся на основе детективов, журналистских репортажей, теле- и кинофильмов.

Современная криминалистика как специальная юридическая наука прикладного характера имеет свою достаточно разработанную общую теорию, соответствующие научные методы исследования и опирающуюся на них систему частных криминалистических теорий и методов. На этой общей и частной теоретической и методической основе разрабатываются технико-криминалистические средства, тактические приемы и методики расследования и предупреждения преступлений. Указанные технические средства, тактические приемы и методика расследования формируют систему криминалистики как науки и учебной дисциплины.

Криминалистическая диагностика прочно вошла и в криминалистику, и в судебную экспертизу, играя ключевую роль в расследовании преступлений. Она предоставляет важные данные и аналитическую информацию, необходимую для выявления и установления обстоятельств преступления, а также для идентификации потенциальных подозреваемых. Этот методологический подход представляет собой комплексную систему анализа и интерпретации различных следов, признаков и доказательств, собранных на месте преступления или в процессе расследования.

В целом, криминалистическая диагностика играет важную роль в расследовании преступлений, предоставляя необходимую информацию и помогая в установлении истины. Использование современных методов и техник криминалистической диагностики может помочь в увеличении эффективности расследований и обеспечении справедливости в уголовном судопроизводстве.

Ссылки:

1. Буринский, Е.Ф. (1903). Судебная экспертиза документов, производство ее и пользование ею.
2. Зорин Г.А. Теория криминалистического риска. М.: Юридическая литература, 1955.
3. Плохова В.И. Роль криминологических исследований в совершенствовании уголовного права. М.: Юридическая литература, 1968.

ROLUL INSTANȚEI DE JUDECATĂ ÎN PROCEDURA DE EXECUTARE SILITĂ CIVILĂ

Andreia SEVERIN

CZU: 347.952

andriaseverin15@gmail.com

The essential functions of the court in the enforcement process is a critical legal mechanism ensuring the implementation of judicial decisions and the protection of the rights of both creditors and debtors. The court oversees the entire enforcement procedure, issuing enforceable titles and supervising the actions of judicial executors. It intervenes in disputes and objections raised by the involved parties, ensuring the legality and fairness of the enforcement measures. Additionally, the court's role in the recognition and enforcement of foreign judicial and arbitral decisions is crucial, verifying compliance with national and international regulations to protect the rights of all parties involved.

Instanța de judecată are un rol fundamental în procedura de executare silită, fiind garantul aplicării hotărârilor judecătorești și al protecției drepturilor tuturor părților implicate. În cadrul acestui proces, instanța emite titlurile executorii și supraveghează activitățile executorilor judecătorești, intervenind pentru a soluționa contestațiile și obiecțiile părților, asigurând astfel un proces legal și echitabil.

Executarea silită este privită ca o totalitate de norme juridice, constituite într-un sistem, ce reglementează mecanismul de aducere a situației de fapt a raportului juridic litigios în deplină concordanță cu dispozitivul hotărârii judecătorești care a tranșat cu puterea lucrului judecat litigiul dintre părți [1].

Aceasta include etapele de obținere a unui titlu executoriu, inițierea executării și aplicarea măsurilor coercitive cum ar fi sechestrul bunurilor, poprirea veniturilor și vânzarea bunurilor debitorului. Codul de Executare al Republicii Moldova reglementează în detaliu aceste proceduri, stabilind clar atribuțiile și responsabilitățile executorilor judecătorești și ale instanțelor de judecată.

Executorii judecătorești au un rol crucial în inițierea și desfășurarea procedurii de executare silită, însă acțiunile lor sunt strict supravegheate de instanțele de judecată. Instanța este responsabilă de emiterea titlurilor executorii și de monitorizarea întregului proces pentru a asigura că drepturile tuturor părților implicate sunt respectate.

Instanța de judecată are rolul de a supraveghea desfășurarea procedurii de executare silită, asigurând legalitatea și corectitudinea acesteia. În acest sens, instanța soluționează contestațiile și obiecțiile ridicate de debitor sau de alte persoane interesate, examinând legalitatea măsurilor de executare adoptate de executorii judecătorești. Prin intermediul acestor intervenții, instanța protejează drepturile părților implicate și asigură respectarea principiilor de proporționalitate și echitate.

Instanța de judecată are un rol specific ca subiect în procedura de executare. Instanța nu își regăsește rolul în executarea directă a măsurilor de executare, ci în realizarea controlului judiciar, fie înainte de emiterea documentului executoriu, după sau în timpul procedurii de executare. Controlul se referă la schimbarea modalității de executare, explicarea unui document executoriu sau soluționarea contestațiilor împotriva actelor sau acțiunilor/inacțiunilor executorului judecătoresc[2].

Astfel, rolul instanței este esențial pentru a preveni abuzurile și pentru a asigura că executarea silită se desfășoară într-un mod just și echitabil.

Instanța de judecată intervine în diverse momente ale procedurii de executare silită pentru a proteja drepturile și interesele legale ale participanților și ale terțelor persoane afectate de măsurile de executare. Un exemplu semnificativ este procesul de încuviințare a executării silită, unde instanța verifică legalitatea titlului executoriu și a cererii de executare înainte de a permite inițierea măsurilor coercitive.

Pe parcursul procedurii de executare, instanța soluționează contestațiile la executare, care pot privi diverse aspecte ale procesului, cum ar fi legalitatea actelor de executare, evaluarea bunurilor sechestrate sau distribuirea sumelor obținute din valorificarea acestora. În acest context, instanța asigură protecția drepturilor legale ale tuturor părților implicate, inclusiv ale debitorului, creditorului și terților afectați.

În cazul executării hotărârilor judecătorești și arbitrale străine, instanțele de judecată joacă un rol crucial în verificarea îndeplinirii condițiilor necesare pentru recunoașterea și executarea acestora. Republica Moldova, ca parte la diverse convenții internaționale, are reglementări specifice care facilitează acest proces, asigurând respectarea drepturilor părților implicate.

Instanța verifică dacă hotărârile străine îndeplinesc condițiile prevăzute de legislația națională și de tratatele internaționale pentru a acorda exequatur-ul, necesar pentru recunoașterea și executarea acestora pe teritoriul Moldovei. Acest proces implică o analiză detaliată a compatibilității hotărârii străine cu ordinea publică internă și a respectării principiilor de echitate și justiție.

Instanța de judecată joacă un rol central în procedura de executare silită, asigurând legalitatea și echitatea procesului și protejând drepturile părților implicate. Prin supravegherea acțiunilor executorilor judecătorești și soluționarea contestațiilor la executare, instanța contribuie la un proces de executare echitabil și eficient.

Instanța de judecată joacă un rol central în procedura de executare silită, asigurând legalitatea și echitatea procesului și protejând drepturile părților implicate. Prin supravegherea acțiunilor executorilor judecătorești și soluționarea contestațiilor la executare, instanța contribuie la un proces de executare echitabil și eficient.

Este esențială îmbunătățirea continuă a legislației și practicilor judiciare pentru a optimiza procedura de executare silită și a proteja mai bine drepturile cetățenilor. Printre recomandările pentru optimizarea acestui proces se numără revizuirea periodică a reglementărilor legale, formarea continuă a executorilor judecătorești și a magistraților și promovarea unei colaborări mai strânse între toate părțile implicate în procesul de executare. Printr-o astfel de abordare, se poate asigura un sistem judiciar

mai eficient și mai just, care să răspundă nevoilor cetățenilor și să contribuie la respectarea drepturilor și obligațiilor acestora.

În concluzie, instanța de judecată este pilonul central al procedurii de executare silită, garantând un proces legal și echitabil, protejând drepturile părților și asigurând aplicarea efectivă a hotărârilor judecătorești. Optimizarea continuă a acestui proces prin îmbunătățirea legislației și practicilor judiciare este esențială pentru un sistem judiciar eficient și just, capabil să răspundă provocărilor moderne și să protejeze drepturile tuturor cetățenilor.

Referințe:

1. MALYSHEV, K. Kurs grazhdanskogo sudoproizvodstvo [Cursul procedurii civile]. Volumul III. Sankt Petersburg: Stasyulevich, 1879, p.373. 448 C
2. S. Zilberstein, V. M. Ciobanu, Tratat de executare silită, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 3 Deleanu, Tratat de procedură civilă, ed. a III-a revăzută, completată, actualizată, vol. al II-lea, Ed. Servo-Sat, Arad, 2003, p. 538; V. M.

PARTICULARITĂȚILE URMĂRIII BUNURILOR IMOBILE ÎN CADRUL PROCEDURII DE EXECUTARE SILITĂ

Iulius ȘPAC

CZU: 347.952.2

The thesis „Particularities of Real Estate Tracking in the Forced Execution Procedure” by Iulius Șpac examines the legal and procedural framework for tracking and enforcing real estate properties in Moldova’s forced execution process. It discusses the stages of execution, legal requirements, and practical challenges. The work emphasizes the importance of legal compliance and the protection of stakeholders’ rights, providing an in-depth analysis of the execution process’s complexities and the specific legal norms governing it.

Introducere

În această lucrare de licență, am abordat subiectul complex și de actualitate al urmării bunurilor imobile în cadrul procedurii de executare silită în Republica Moldova. Executarea silită a bunurilor imobile reprezintă o componentă esențială a sistemului juridic, având implicații majore asupra drepturilor individuale și economiei generale. Scopul principal al acestei lucrări este de a analiza în detaliu procesul de executare silită a bunurilor imobile, evidențiind importanța acestuia pentru protecția drepturilor creditorilor și respectarea drepturilor fundamentale ale debitorilor. Într-o societate în care respectarea drepturilor și obligațiilor contractuale este crucială, procedura de executare silită asigură că deciziile judiciare sunt puse în aplicare efectiv și că creditorii își pot recupera creanțele.

Capitolul I: Aspecte teoretice ale urmării bunurilor imobile

Conceptul de executare silită: Executarea silită este definită ca fiind procesul juridic prin care creditorii își realizează drepturile recunoscute printr-o hotărâre judecătorească sau alt titlu executoriu. Acest proces este esențial pentru menținerea încrederii în sistemul juridic și pentru asigurarea respectării obligațiilor legale. Prin intermediul executării silită, se urmărește nu doar recuperarea creanțelor, ci și descurajarea comportamentului ilicit al debitorilor.

Dispoziții generale privind urmărirea bunurilor imobile: Acest subcapitol analizează cadrul legal național care reglementează procedura de urmărire a bunurilor imobile. În Republica Moldova, legislația specifică, inclusiv Codul de procedură civilă și alte acte normative relevante, stabilește principiile și regulile de bază care trebuie respectate în procesul de executare silită. Aceste dispoziții generale asigură un echilibru între drepturile creditorilor și protecția debitorilor, garantând o procedură transparentă și echitabilă.

Participanții în procedura de executare imobiliară: Identificarea și analiza rolurilor jucate de creditor, debitor și executorul judecătoresc în cadrul procedurii de executare silită. Creditorii sunt cei care inițiază procedura pentru recuperarea creanțelor, debitorii sunt cei asupra cărora se exercită măsurile de executare, iar executorii judecătorești sunt responsabili pentru aplicarea efectivă a măsurilor de executare, asigurând respectarea legalității în toate etapele procesului.

Sechestrarea, evaluarea și vânzarea bunurilor imobile: Procedurile specifice pentru sechestrarea bunurilor imobile, evaluarea acestora pentru stabilirea valorii de piață și vânzarea efectivă a bunurilor în cadrul licitațiilor publice. Sechestrarea implică indisponibilizarea bunului imobil pentru a asigura că acesta nu poate fi înstrăinat până la finalizarea procedurii. Evaluarea corectă și obiectivă a bunurilor este crucială pentru a stabili un preț de pornire realist în cadrul licitației. Vânzarea prin licitație trebuie să fie transparentă și accesibilă, oferind tuturor părților interesate posibilitatea de a participa și de a achiziționa bunul imobil la un preț corect.

Capitolul II: Aspecte practice și comparative ale executării silite imobiliare

Rolul tehnologiei: Analiza modului în care tehnologia modernă poate îmbunătăți eficiența și transparența procedurilor de executare silită. Utilizarea platformelor online pentru licitații, de exemplu, poate facilita accesul la informații și participarea unui număr mai mare de ofertanți. Tehnologia poate, de asemenea, automatiza anumite etape ale procesului, reducând timpul și costurile asociate cu executarea silită.

Analiză practică: Studiu de cazuri reale pentru a ilustra provocările și soluțiile întâlnite în practică. Aceasta include analiza procedurilor efective de executare, identificarea problemelor comune și a soluțiilor propuse pentru ameliorarea procesului. De exemplu, dificultățile întâmpinate în evaluarea corectă a proprietăților sau întârzierile cauzate de birocrăția excesivă pot fi abordate prin reforme legislative și administrative.

Analiză comparativă: Compararea procedurilor de executare silită din Republica Moldova cu cele din alte jurisdicții, cum ar fi Germania, Japonia, Franța, Brazilia și Marea Britanie. Această analiză evidențiază diferențele în ceea ce privește eficiența procedurilor, protecția oferită debitorilor și formalitățile procedurale. De exemplu, în unele țări, procedurile sunt mai rapide și mai puțin birocratice, oferind în același timp garanții adecvate pentru protecția drepturilor debitorilor.

Concluzii generale și recomandări

Cadrul legal complex și cuprinzător: Republica Moldova dispune de un cadru legal bine structurat care asigură măsuri eficiente de executare silită. Este important ca acest cadru să fie actualizat constant pentru a răspunde noilor provocări și a asigura respectarea drepturilor tuturor părților implicate. Recomandările includ îmbunătățirea legislației pentru a elimina ambiguitățile și a simplifica procedurile.

Transparența și drepturile părților implicate: Procedurile de executare trebuie să fie transparente, iar drepturile creditorilor și debitorilor trebuie să fie protejate în mod egal. Este esențial ca părțile implicate să aibă acces la informațiile necesare și

să poată contesta acțiunile executorilor judecătorești dacă este cazul. Recomandările includ dezvoltarea unor mecanisme eficiente de comunicare și informare pentru a asigura transparența procesului.

Provocări practice: Printre provocările identificate se numără evaluarea corectă a proprietăților, întârzierile birocratice și limitările resurselor executorilor judecătorești. Este necesară o abordare sistematică pentru a soluționa aceste probleme și a îmbunătăți eficiența procedurilor. Recomandările includ creșterea resurselor alocate executorilor judecătorești și simplificarea procedurilor birocratice.

Eficiența procedurii: Procedurile eficiente de executare silită sunt esențiale pentru stabilitatea sistemului juridic și economic. Implementarea unor măsuri care să reducă birocrăția și să accelereze procesul poate avea un impact pozitiv semnificativ. Recomandările includ utilizarea tehnologiei pentru automatizarea anumitor etape ale procesului și reducerea timpului necesar pentru finalizarea procedurilor.

Protecția drepturilor: Protecția drepturilor creditorilor și debitorilor este crucială pentru menținerea încrederii în sistemul juridic. Recomandările includ îmbunătățirea procedurilor de informare și consultare, precum și dezvoltarea unor mecanisme eficiente de soluționare a disputelor. Este important ca toate părțile implicate să aibă încredere în justiție și să fie asigurate că drepturile lor sunt protejate.

Acest sumar extins oferă o privire de ansamblu detaliată asupra principalelor puncte și concluzii ale tezei, subliniind importanța unei proceduri de executare silită echilibrată și corecte care să respecte standardele legale și să protejeze drepturile tuturor părților implicate.

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЛЕДОВ ВЫСТРЕЛА

Александр СТАВЕР

CZU: 343.983

stavercorp@gmail.com

The purpose of this study is to examine the forensic significance of gunshot traces, methods for their detection, fixation, and analysis. The main objectives include defining the classification of gunshot traces, studying methods for their fixation and analysis, and investigating forensic ballistic examination.

Цель данной работы заключается в исследовании криминалистического значения следов выстрела, методов их обнаружения, фиксации и анализа. Криминалистическое значение следов выстрела является важным компонентом в криминалистической технике, без которой раскрытие преступлений, связанных с применением огнестрельного оружия, невозможно [1]. Важную роль в криминалистической технике играет криминалистическая баллистика, которая благодаря методам и средствам позволяет исследовать оружие и боеприпасы, а также доказывать их применение в ходе совершения преступлений [2].

Определение классификации следов выстрела позволяет систематизировать и стандартизировать процесс их анализа. Основные следы выстрела включают стреляные пули, гильзы, дробь и картечь, а также следы выстрела на различных преградах. Дополнительные следы включают копоть, следы на стенках канала ствола и других частях оружия, следы на пулях и гильзах, а также изменения на пораженном предмете [3]. Изучение методов фиксации и изъятия следов выстрела важно для обеспечения точности и достоверности криминалистического анализа.

Анализ техники осмотра боеприпасов и огнестрельного оружия помогает выявить важные доказательства, которые могут быть использованы в судебных разбирательствах. Методы обнаружения, фиксации и изъятия следов выстрела включают осмотр места преступления, использование специальных средств и инструментов для выявления следов, а также последующий анализ и интерпретацию полученных данных [4]. Проведение судебно-баллистической экспертизы позволяет установить факт применения конкретного оружия в ходе совершения преступления.

Основные задачи исследования включают ознакомление с понятием криминалистического исследования следов оружия, определение классификаций следов выстрела, идентификацию основных и дополнительных следов выстрела, изучение методов обнаружения, фиксации и изъятия следов выстрела, анализ

техники осмотра боеприпасов, ознакомление с действиями для назначения экспертизы, анализ вопросов в адрес судебного эксперта и анализ проведения экспертного исследования [5]. В процессе исследования также были рассмотрены различные подходы к проведению судебных экспертиз и использование новейших технологий в этой области.

Методология исследования включает использование аналитических, графических, сравнительных, дедуктивных и индукционных методов. Эмпирические методы включают детальные анализы, базирующиеся на техниках проведения исследований оружия и боеприпасов, методов их обнаружения и анализа, а также техник проведения судебной экспертизы [6]. Важное значение в исследовании имеют современные технологии, такие как микроскопический анализ и 3D-моделирование, которые позволяют точно и эффективно выявлять и анализировать следы выстрела.

В работе были подробно рассмотрены такие аспекты, как:

- применение современных технологий для обнаружения и анализа следов выстрела, включая использование 3D-сканирования и микроскопического анализа [7].
- способы идентификации оружия по следам на пулях и гильзах, включая анализ микрорельефа и сравнение с базами данных криминалистических экспертиз.
- особенности осмотра места преступления с применением огнестрельного оружия, включая методы фиксации следов и использования химических реагентов для обнаружения невидимых следов пороха и копоти.

Основные выводы исследования подтверждают, что применение комплексного подхода к анализу следов выстрела значительно повышает точность и эффективность криминалистических экспертиз. В работе предложены конкретные рекомендации по улучшению методов фиксации и анализа следов, а также по обучению и подготовке специалистов в этой области [8]. Эти рекомендации включают необходимость внедрения новых технологий в повседневную практику криминалистических лабораторий и постоянное обновление знаний и навыков специалистов.

Заключение подтверждает значимость криминалистического анализа следов выстрела для идентификации виновных и привлечения их к уголовной ответственности. Результаты исследования позволяют эффективно использовать полученные данные в раскрытии преступлений, связанных с применением огнестрельного оружия, и предлагают рекомендации по дальнейшему развитию и усовершенствованию методов криминалистической техники.

Рекомендации включают разработку новых методов фиксации и изъятия следов выстрела, улучшение существующих технологий анализа и интерпретации данных, а также проведение дополнительных исследований для повышения точности и надежности результатов судебно-баллистической экспертизы. Важно продолжать обучение и повышение квалификации специалистов в области

криминалистики для обеспечения высокого уровня профессионализма и компетентности в расследовании преступлений [9]. Особое внимание должно быть уделено междисциплинарному подходу, который включает взаимодействие между криминалистами, судмедэкспертами и следователями. Это позволит достичь более точных и надежных результатов. Кроме того, важно внедрять новые образовательные программы для подготовки специалистов в области криминалистики, обеспечивая их необходимыми знаниями и навыками.

Ссылки:

1. Аханов В.С. Криминалистическая экспертиза огнестрельного оружия и следов его применения: учебник для вузов МВД СССР. Волгоград, 1979.
2. Горячева Н.Ю. Особенности криминалистического исследования гражданского и служебного нарезного оружия и следов его применения. Челябинск, 2009.
3. Железняков А.И., Замковский А.И. Закон Российской Федерации «Об оружии» и криминалистическое понятие боеприпасов. Саратов, 1994.
4. Яблоков Н.П. Криминалистика: Учебник. Москва, 2001.
5. Ищенко Е.П. Криминалистика: Учебник. Москва, 2000.
6. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. Москва, 2000.
7. Гринберг М.В. Разработка патронов к гладкоствольному оружию. Москва, 2013.
8. Назаркин Е.В., Плескачевский В.М. Оценка заключения эксперта и использование результатов судебной экспертизы. Москва, 2015.
9. Егорова А.Г. Судебная баллистика и судебно-баллистическая экспертиза: Учебник. Саратов: СЮИ МВД России, 1998.

*Научный руководитель
Anatolie CEACHIR, dr. în drept, lector univ.*

PARTICULARITĂȚILE INTERCEPTĂRII COMUNICĂRILOR ÎN CONTEXTUL PROTECȚIEI DREPTULUI LA VIAȚA PRIVATĂ

Alexandru TEUT

CZU: 342.7:342.738

teutalexandru1@gmail.com

One of the priority directions of the internal policy of a democratic state at the current stage is ensuring the safety of citizens, defending rights and maintaining the rule of law. Normative regulations regarding private life are necessary as a protective measure, not having an absolute character, the law provides for the possibility of their limitation. The conditions in which we are protected against the unjustified intrusion of the authorities in our correspondence, for what reason the agents of the state can enter into privacy, however deep such an interference may be, they represent the subject of major interest.

Republica Moldova se proclamă a fi un stat de drept în care drepturile și libertățile persoanei sunt garantate. Unul dintre drepturile fundamentale care stau la baza legislației naționale, este dreptul la viața intimă, familială și privată. O serie de infracțiuni precum fraudele economice, corupția, terorismul, traficul de finințe umane etc. sunt greu de descoperit și cercetat prin procedeele probatorii tradiționale, anume din acest motiv un rol deosebit îi este atribuit activității speciale de investigație.

Includerea dreptului la viață privată în categoria drepturilor fundamentale ale individului cuprinse în primele tratate internaționale adoptate după cel de-al doilea război mondial, a evidențiat confirmarea că acest atribut al personalității constituie un drept subiectiv de bază pentru dezvoltarea ființei umane [3, p.122]. Principalele trăsături ale instituției vieții private sunt consacrate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, la art. 12, art.8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art.28 din Constituția Republicii Moldova care prevede „Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată”. Literatura de specialitate evidențiază următoarele elementele constitutive ale vieții private cum ar fi: înviolabilitatea locuinței, secretul corespondenței, convorbirile telefonice, mesajele poștale, telegrafice și de altă natură, secretul depozitelor financiare.

În cauza IORDACHI ȘI ALȚII contra MOLDOVEI [4], pronunțată la data pe 14 septembrie 2009, CtEDO a constat că legislația până la anul 2003 a suferit de lipsă clarității și caracterului detaliat fiind neconformă standardelor minime cuprinse în jurisprudența Curții și anume, nu a existat nici un control jurisdicțional asupra dispunerii și aplicării măsurilor de interceptare și legislația a fost foarte discretă cu privire la persoanele vizate de prevederile sale, legislația nu definește o limitare clară a perioadei de aplicare a măsurilor de interceptare a convorbirilor telefonice, din momentul în care Codul de procedură penală impune o limitare de șase luni, nu există

nicio normă în domeniu care ar împiedica organele de investigare să solicite o nouă autorizație de interceptare după expirarea termenului statuar de șase luni de zile, sa constatat că legislația nu definea suficient de clar caracterul infracțiunilor pentru care puteau fi eliberate autorizații de interceptare.

Interceptarea comunicărilor este reglementată atât de Codul de procedură penală [1] la articolele 14, 15, 41 pct.5, 133, 134 aln. 1 lit. c, 135, 136, 138¹, cât și de Legea nr.59/2012 privind activitatea specială de investigație [2] la art. 27 și 29. Codul de procedură penală definește interceptarea comunicărilor ca fiind folosirea unor mijloace tehnice prin intermediul cărora se poate afla conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice, transmise între două sau mai multe persoane, iar înregistrarea acestora presupune stocarea pe un suport informațional a informațiilor obținute în urma interceptării. Pentru a putea fi efectuată măsura dată de investigație în conformitate cu prevederile legii procesual-penale urmează să fie întrunite următoarele condiții: trebuie să fie pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu unele excepțiile stabilite expres secțiune, acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal. Subiecții procesuali în privința cărora urmează să fie dispusă interceptarea sunt bănuitul, învinuitul, deasemenea și în privința victimei, părții vătămate, părții civile, martorului sau rudei persoanelor respective poate fi dispusă, dacă există pericol iminent pentru viața, sănătatea sau libertatea acesteia, dacă este necesară prevenirea infracțiunii sau există riscul evident al pierderii iremediabile ori al denaturării probelor.

Algoritmul efectuării măsurii speciale de investigații este următorul, interceptarea comunicărilor se autorizează de către judecătorul de instrucție în baza demersului motivat al procurorului, interceptarea și înregistrarea comunicărilor se efectuează de către organul de urmărire penală sau de către ofițerul de investigații. Articolul 136 CPP prevede următoarele după finalizarea efectuării măsurii speciale de investigații și constatarea lipsei necesității prelungirii efectuării acesteia, ofițerul de investigații desemnat pentru efectuarea acesteia întocmește un proces-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații. Ulterior ofițerul de investigații, după încetarea efectuării măsurii speciale de investigații sau a expirării perioadei pentru care a fost autorizată efectuarea acesteia, prezintă procesul-verbal cu rezultatele și materialele măsurii speciale de investigații ofițerului de urmărire penală sau procurorului, care, în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal, decide asupra pertinentei rezultatelor. Se interzice stenografierea comunicărilor dintre avocat și persoana pe care o apără, această exigență fiind inclusă în legislația națională, în urma condamnării repetate a Republicii Moldova la CtEDO .

În urma analizei raportului privind activitatea procuraturii pentru anul 2023, putem constata că numărul de interceptări ale comunicațiilor declarate nepertinente este destul de ridicat, constituind 565 din totalul de 3300, ceea ce denotă faptul că se realizează un control strict din partea procurorului în privința acțiunilor organului de

investigație, inclusiv verificarea minuțioasă a stenogramelor realizate și informația care este conținută în ele. În urma consultării opiniei subiecților din diferite structuri (CNA, SIS, IGP, IGPF,) ce practică activitate specială de investigație asupra reglementărilor în materia efectuării MSI, s-a constatat că 70% din aceștia nu sunt de acord cu actualul concept ce a stat la baza reglementării efectuării a MSI, caracterizând cadrul legislativ printr-o limitare a acțiunilor acestora îndreptate spre atingerea scopului activității speciale de investigație, procedurile de autorizare fiind birocratice, grele și anevoioase, fapt ce zădărnicește efectuarea lor, respectiv, prevenirea și descoperirea infracțiunilor.

În încheierea cercetărilor efectuate pentru perfecționarea cadrului normativ, înaintăm următoarele propuneri de *lege ferenda*: legiuitorul ar trebui să atragă o atenție deosebită la art. 136 alin. 12 CPP, și anume subiectul a cărei comunicări au fost interceptate urmează să aibă acces nu doar la rezultatele MSI declarate pertinente de către procuror, dar și la rezultatele declarate nepertinente de către acesta. Consider că este oportun de a elimina actul formal de pornire prin ordonanță a urmăririi penale, în acest sens urmărirea penală se va considera începută din momentul sesizării organului competent despre săvârșirea sau pregătirea de a săvârși o infracțiune, din momentul sesizării organului se vor putea efectua măsurile speciale de investigație.

Referințe:

1. Codul de Procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.248-251.
2. Legea nr.59 din 29.03.2012, privind activitatea specială de investigație din 01.01.2024, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.113-118.
3. Boris, Glavan. Activitatea specială de investigații și procesul penal: Aspecte comune și delimitări, Chișinău 2022, ISBN 978-9975-135-63-4,
4. Iordachi și alții c. Republicii Moldova, Hotărârea din 10 februarie 2009, §45,

Recomandat

Igor DOLEA, dr. hab. în drept, prof. univ.

ROLUL ACTIV AL JUDECĂTORULUI ÎN CONTENCIOSUL ADMINISTRATIV

Tudor VATAVU

CZU: 347.962.1:342.9

vatavu.tudor@mail.ru.

This research aims to study the doctrinal concepts of administrative litigation by analyzing the active role of the judge in the process. It examines national and international legal provisions, as well as judicial practice. The main objective is to identify and analyze the limits of judicial control over discretionary power and administrative acts, formulating conclusions and recommendations regarding the application of the active role of the judge in administrative litigation.

Contenciosul administrativ presupune controlul exercitat de către instanța de judecată asupra activității autorității publice, ce reprezintă, în special, puterea executivă. Așadar, suntem în prezența realizării parțiale a principiului separației și colaborării puterilor de stat – puterea judecătorească fiind cea ce verifică dacă puterea executivă își îndeplinește atribuțiile oferite de lege în mod corespunzător, fără a aduce atingere drepturilor și libertăților cetățenilor.

Scopul contenciosului administrativ este protejarea drepturilor subiective publice și exercitarea controlului judiciar asupra activității autorității publice. La rândul său, principiul cercetării din oficiu reprezintă o garanție a asigurării realizării unui control judiciar corespunzător și, în consecință, garantează respectarea interesului public. Prin urmare, principiul cercetării din oficiu vizează mai mult protejarea dreptului public subiectiv al unui cetățean, pe când principiul contradictorialității – dreptul subiectiv privat al unei persoane [1].

Precedentul cadru normativ, și anume Legea contenciosului administrativ a constituit un succes incontestabil al procesului de democratizare a Republicii Moldova, prin care s-a instituit justiția administrativă. Cu toate acestea, existența multitudinii de reglementări ce prevedeau o serie de proceduri speciale și neuniforme, deseori fiind contradictorii, ducând la o aplicare incorectă și neunitară a legii a determinat abrogarea Legii contenciosului administrativ № 793 din 10.02. 2000 și adoptarea Codului administrativ nr. 116 din 19 iulie 2018, în vigoare din 1 aprilie 2019, care a adus o serie de noutăți în domeniul justiției administrative [2].

Una dintre noutățile cele mai esențiale ale noului cadru normativ al contenciosului administrativ o reprezintă – rolul activ al judecătorului. Reieșind din prevederile Codului administrativ al RM, rolul activ al judecătorului în cadrul contenciosului administrativ se manifestă prin: cercetarea strării de fapt și de drept din oficiu, stabilirea cercului persoanelor implicate în proces, clarificarea circumstanțelor ce trebuie probate și, după caz, solicitarea furnizării probelor necesare examinării complete și

soluționării juste a cauzei, sancționarea participanților la proces în caz de neprezentare a probelor solicitate de către instanță ș.a., totodată nedepășind limitele pretențiilor din acțiune. Limitare ce reprezintă un echilibru între disponibilitatea în drepturi a părților și a rolului activ al judecătorului în cadrul procesului de contencios administrativ.

Un aspect esențial și primordial ce caracterizează rolul activ al judecătorului în cadrul procesului de contencios administrativ este obligația acestuia de a cerceta starea de fapt din oficiu, pe tot parcursul procesului – prima instanță, calea ordinară și extraordinară de atac, ce reprezintă și o garanție a dreptului constituțional al cetățeanului la protecție judiciară în sensul alin. (1) art. 3 și alin. (1) art. 53 din Constituția RM, întrucât cetățeanul se află fără îndoială într-o poziție mai inferioară în comparație cu autoritatea publică/statul [3].

Controlul judecătoresc asupra activității autorității publice se limitează doar asupra verificării legalității activității acesteia, nu și asupra utilității (oportunității) actului administrativ, prerogativă ce îi aparține doar autorității administrative. Or, în virtutea principiului separației puterilor în stat, puterea judecătorească nu poate să subroge puterea executivă. Ținând cont de natura controlului judiciar, legislatorul moldav a instituit anumite limite, în baza cărora judecătorul va decide dacă autoritatea publică și-a exercitat sau nu dreptul discreționar la adoptarea actului administrativ în corespundere cu alin. (2) art. 225 Cadm RM [2].

Așadar, în cazul în care apar bănuieli că autoritate publică la exercitarea dreptului discreționar a depășit limitele legale, judecătorul trebuie să verifice dacă la luarea deciziei autoritatea a respectat principiul proporționalității, cu alte cuvinte, magistratul trebuie să verifice limitele în care au fost luate în considerare aspectele legate de proporționalitate. Or, principiul proporționalității este un criteriu esențial care permite delimitarea puterii discreționare de excesul de putere în activitatea autorităților statului [4].

În cadrul studiului efectuat s-au constatat unele colizii ale normelor de drept administrativ. Astfel, au fost elaborate propuneri de *lege ferenda* cu scopul asigurării respectării exigenței de calitate a legii și excluderea riscurilor de limitare abuzivă a accesului liber la justiție, după cum urmează:

1. Analizând art. 245 ajungem la concluzia că este necesar să fie stabilite concret termenele de depunere a cererii de recurs și a motivării acesteia, drept urmare propunem modificarea art. 245 după cum urmează: „ (1) Recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului deciziei instanței de apel, dacă legea nu stabilește un termen mai mic. Instanța de apel transmite neîntârziat Curții Supreme de Justiție recursul împreună cu dosarul judiciar. (2) Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei motivate a instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel” [2].

2. În vederea respectării principiului egalității și nediscriminării persoanelor, propunem modificarea alin. (3) art. 216 Cadm RM, după cum urmează: „... . În caz contrar, după solicitarea repetată și/sau citarea acestor persoane pentru comunicarea

motivelor neprezentării probelor, în privința acestora se aplică o amendă de până la 50 de unități convenționale. ...” [2].

Prin urmare, persoana, inclusiv și reclamantul este tratat diferențiat în materia sancționării în raport cu autoritatea publică, ce reprezintă statul, fapt pe care îl considerăm inacceptabil. În virtutea principiului egalității, persoanele/participanții la proces trebuie să fie tratate egal într-o situație similară, or, temeiul aplicării amenzi este același – neprezentarea în termen a probelor solicitate de către instanța de judecată.

3. Reieșind din lit. b) alin. (3) art. 221 Cadm RM, instanța de judecată este în drept să îi aplice amendă pentru neprezentarea probelor în termen autorității publice și/sau conducătorului acesteia, fapt pe care, la fel, îl considerăm inacceptabil, din următoarele considerente: - pe de o parte, funcția conducătorul/șeful autorității publice este o funcție expres menționată în Clasificatorul funcțiilor, aceștia își exercită activitatea și în conformitate cu Codul muncii RM, din prevederile căruia reiese că sancționarea pecuniară a acestora este interzisă. - pe de altă parte, conform Codului civil RM, administratorul răspunde față de persoana juridică pentru prejudiciul cauzat prin actele îndeplinite de salariați când prejudiciul nu s-ar fi produs dacă el ar fi exercitat supravegherea impusă de obligațiile funcției sale. De asemenea, în corespundere cu legislația în vigoare, autoritatea publică își exercită, de la data constituirii, drepturile și își execută obligațiile prin conducător. În baza celor menționate mai sus, propunem excluderea din lit.b) alin.(3) art. 221 Cadm RM sintagma „și/sau conducătorului acesteia” [2].

În lumina celor menționate *supra* concluzionăm că, judecătorului i-au fost conferite o multitudine de instrumente legale, în vederea asigurării protecției efective a drepturilor și intereselor părților la proces, precum și realizării interesului public. Grație rolului activ al judecătorului în procedura contenciosului administrativ se va schimba paradigma înrădăcinată în sistemul de justiție, și anume se va înlocui insecuritatea juridică cu securitatea raporturilor juridice, precum și se va înlătura confuzia părților și incertitudinea juridică prin prevezibilitatea procesului.

Referințe:

1. S. Auer. Inhalt und Reichweite der Verweisung in § 173 VwGO. –Verlag C.H. Beck München, 1990. pag. 56 S. 178.
2. Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018, publicat în Monitorul Oficial nr. 309-320 din 17.08.2018. art.216, art.225, art. 245.
3. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.08.1994, nr. 1, art.3, art.53;
4. Marius Andreescu, Unele probleme ale puterii discreționare și ale excesului de putere în activitatea autorităților statului, în Revista Pandectele Române nr.12/31.12.2012, p. 46.

Conducător

Elena BELEI, dr. în drept, conf. univ.

PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI ÎN ERA DIGITALĂ

Vlad-George FRICAȚEL

CZU: 341.231.14:004

fricatel.vlad@gmail.com

The protection of human rights in the digital era involves addressing critical issues such as privacy, freedom of expression, and access to information. This complex field requires robust international legislation and cooperation to balance the substantial benefits of digital technologies with their potential risks. Key areas of focus include safeguarding data privacy, combating online censorship, and ensuring global collaboration to effectively uphold human rights in the increasingly digital landscape. The interplay between technology and human rights necessitates ongoing vigilance and adaptive legal frameworks to protect individual freedoms and promote justice worldwide.

Într-o eră marcată de o digitalizare rapidă și profundă, importanța protecției drepturilor omului devine din ce în ce mai evidentă. Tehnologiile digitale au schimbat fundamental modul în care trăim, lucrăm și interacționăm, aducând atât oportunități imense, cât și riscuri considerabile. În acest context, protecția drepturilor fundamentale, cum ar fi *confidențialitatea*, *libertatea de exprimare* și *accesul la informație*, devine esențială pentru a asigura o societate justă și echitabilă. Era digitală constă în folosirea proceselor computerizate și a internetului pentru obținerea unei societăți dezvoltate și dinamice dar din păcate ea aduce și o serie de noi obstacole pentru indivizi. Transformarea digitală are un impact direct pentru implementarea drepturilor fundamentale ale omului, ea contribuie la apariția a noi drepturi ale omului ca un participant în internet și spațiul digital. Rezultatele digitalizării necesită o formulare strânsă și adecvată a mecanismului legal pentru regularea, implementarea și protecția drepturilor omului deja existente cu scopul de a nu periclita dezvoltarea socio-economică oferind implementarea drepturilor omului la nivel constituțional și a libertății oamenilor. În contextul actual, marcat de accelerarea transformărilor digitale, protecția datelor personale și dreptul la viață privată devin preocupări centrale în discuția despre drepturile omului la nivel global. Semnificația transformării digitale a societății și-a atins limitele, atunci când există un impact asupra principiilor reglementării legale, a priorităților, idealurilor și ideilor-cheie ale acesteia, care includ în primul rând drepturile omului[1,p.184-185].

Extinderea utilizării noilor tehnologii digitale și a inteligenței artificiale reprezintă atât provocări, cât și oportunități pentru diverse domenii ale drepturilor omului, dincolo de drepturile digitale tradiționale, cum ar fi intimitatea, protecția datelor și libertatea opiniei și exprimării, incluzând libertatea de întrunire și asociere [2, p.3]. Pe de o parte, aceste tehnologii pot facilita inovații remarcabile în domenii precum

sănătatea și educația, însă, pe de altă parte, ele pot conduce la supraveghere masivă și pierderea controlului individului asupra propriilor date. Aceasta situație a declanșat numeroase dezbateri etice și legale, evidențiind nevoia urgentă de reglementări actualizate care să echilibreze inovația cu respectul pentru drepturile fundamentale ale omului. Pe măsură ce tehnologiile de supraveghere, inclusiv cele de recunoaștere facială, devin tot mai omniprezente, preocupările privind dreptul la viață privată cresc. Guvernele, invocând motive de securitate națională, pot ajunge să erodeze libertățile fundamentale, cum ar fi dreptul la viață privată și libertatea de exprimare, prin măsuri de supraveghere extensivă.

Libertatea de exprimare în mediul online este un subiect de actualitate crucial, având în vedere expansiunea rapidă a tehnologiilor digitale care facilitează schimbul de informații la nivel global. Această libertate este esențială pentru dezvoltarea societăților democratice, permițând indivizilor să împărtășească idei, să critice guvernele și să participe activ în dezbateri publice. Totuși, acest drept se confruntă cu provocări semnificative, inclusiv cenzura impusă de state sau corporații și problemele de securitate cibernetică, care pot inhiba liberul schimb de informații și opinii dintre indivizi. Cu toate acestea, se sugerează că guvernele din întreaga lume ar trebui să-și asume responsabilitatea lor de a proteja și promova libertatea de exprimare pe internet[3, p. 1-4]. De asemenea, emergența drepturilor digitale, cum ar fi dreptul la deconectare și la anonim online, reflectă evoluția necesară a legislației pentru a ține pasul cu tehnologia. Aceste drepturi sunt esențiale pentru a asigura că beneficiile tehnologice nu se transformă în riscuri pentru demnitatea și libertatea individuală.

O altă problemă a erei digitale sunt problemele de jurisdicție deoarece cazurile de încălcare a drepturilor omului online sunt complicate din cauza naturii globale a internetului. Este adesea dificil să se determine ce legi se aplică și care autorități sunt competente. Necesitatea unei cooperări internaționale eficiente și a unor cadre juridice clare devine evidentă pentru a rezolva aceste probleme complexe.

În acest peisaj global, se simte o nevoie acută de reglementări internaționale mai coerente, care să abordeze provocările protecției drepturilor omului într-un mod transnațional. Legislația internațională, inclusiv Regulamentul General privind Protecția Datelor (RGPD) al Uniunii Europene[4], a încercat să răspundă la aceste provocări, stabilind standarde pentru consimțământul informat, transparența utilizării datelor și mecanismele de redresare. Totuși, aplicarea și eficacitatea acestor legi variază semnificativ între diferite jurisdicții, ceea ce complică protecția eficientă a datelor la nivel global și problema emergentă de aplicarea extrateritorială a legislației privind protecția datelor.

Pentru a garanta drepturile omului și libertățile fundamentale în mediul online, sunt necesare strategii și mecanisme eficiente de cooperare internațională. Acestea includ tratate bilaterale și multilaterale, parteneriate public-privat și inițiative de colaborare între guverne, organizații non-guvernamentale și sectorul privat. Este vital să se dezvolte politici și practici care să promoveze responsabilitatea și transparența în utilizarea tehnologiilor digitale.

De asemenea trebuie să asigurăm o protecție adecvată a drepturilor omului în era digitală, este necesar să se adopte politici și reglementări care să țină pasul cu evoluțiile tehnologice. Acestea ar trebui să includă măsuri pentru protecția datelor, transparență în procesele algoritmice, responsabilitatea companiilor tehnologice și educația digitală. În plus, este important să se promoveze o cultură a respectării drepturilor omului în toate aspectele dezvoltării tehnologice.

Referințe:

1. Kostyantyn I. Bieliakov, Oleksandr O. Tykhomyrov, Liudmyla V. Radovetska, Oleksii V. Kostenko. *Digital rights in the human rights system*, InterEULawEast : Journal for the international and european law, economics and market integrations, 2023. <https://hrcak.srce.hr/file/440551>. Accesat 18.07.2024
2. Maina Kiai, Înaltul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, A/HRC/20/27. Accesat 18.07.2024
3. Momen, Md. (2020). Freedom of expression in the Digital Age: Internet Censorship. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74336-3_31-1. Accesat 18.07.2024
4. Regulamentul General privind Protecția Datelor (RGPD) al Uniunii Europene. Disponibil la: RGPD. Accesat 18.07.2024

REFUZUL DE A RECUNOAȘTE ȘI DE A EXECUTA HOTĂRĂRILE ARBITRALE STRĂINE ÎN LUMINA PRACTICII INTERNAȚIONALE ȘI NAȚIONALE

Mădălina LUCA

CZU: 341.63:347.918

madalinaluca330@gmail.com

The article explores challenges in recognizing and enforcing foreign arbitral awards in Moldova. It highlights ambiguities in the enforcement of awards confirming settlements, discrepancies in legislating the incapacity ground for refusing enforcement, and confusion in the application of the suspension of recognition proceedings on the grounds of an annulment request at the seat of arbitration.

În cadrul studiilor de master, am ales ca subiect de cercetare instituția refuzului de a recunoaște și a executa hotărârile arbitrale străine (în continuare „HAS”). Deși, legislatorul Republicii Moldova a transpus Convenția de la New York privind recunoașterea sentințelor arbitrale străine (în continuare „CNY”), în urma analizei au fost stabilite o serie de lacune.

În primul rând, o primă sarcină este calificarea unor hotărâri ca HAS. Un interes deosebit îl trezește statutul hotărârilor prin care se confirmă tranzacțiile de împăcare încheiate în timpul procesului arbitral. Aceste hotărâri sunt acoperite de CNY, deși nu e prevăzut expres de CNY.

La acest capitol, art. 11 din Codul de executare trezește nelămuriri, deoarece enumeră în calitate de titlu executoriu atât „f) titlurile executorii emise în baza [...] hotărârilor arbitrale străine, recunoscute și încuviințate spre executare pe teritoriul Republicii Moldova; e) titlurile executorii eliberate în temeiul hotărârilor arbitrale;”, cât și „k¹) hotărârile arbitrale prin care se aprobă tranzacțiile;” [1]. Dacă lit. f) și e) este clară, atunci introducerea lit. k¹) prin Legea 211/2006, trezește neclarități [2]. Consider că, hotărârile arbitrale prin care se aprobă tranzacțiile, nu trebuie deosebite de hotărârile arbitrale tipice în care se examinează fondul de către tribunal. Fie ele hotărâri arbitrale străine sau naționale, hotărârile arbitrale prin care se confirmă tranzacțiile, asemenea unor hotărâri arbitrale tipice nu reprezintă prin ele însele titluri executorii, deoarece conform art. 30 din Legea 24/2008, art. 28 din Legea 23/2008, art. 33 alin. (4) din Legea 137/2015, odată confirmate de tribunal, tranzacțiile sunt reflectate în hotărârea arbitrală și aceste hotărâri arbitrale urmează a fi executate conform procedurii stabilite pentru hotărârile arbitrale [3-5]. Dacă hotărârea de confirmare a tranzacției este străină aceasta urmează a fi recunoscută conform art. 475³ alin. (4) Cod de procedură civilă (în continuare „CPC”) se emite un titlu de executare care se încadrează la art. 11 lit. f) CE [6]. Dacă hotărârea de confirmare a tranzacției este națională, de

asemenea se va emite un titlu executoriu conform art. 482-486 CPC, care se încadrează în art. 11 lit. e) CE, dar nicidecum în lit. k¹). Consider neavenită lit. k¹) din art. 11.

În al doilea rând, un temei de refuz care ridică întrebări este incapacitatea părților de a încheia o convenție de arbitraj.

Art. V (1) (a) CNY stabilește: „, a) *că părțile la convenția amintită în articolului II erau, în virtutea legii aplicabile lor, lovite de o incapacitate [...]*”; [7]. Pe de altă parte, art. 476 alin. (1) CPC stabilește ca temei: „, a) *una dintre părțile convenției arbitrale nu avea capacitate deplină de exercițiu* (nu este indicat conform cărei legi) [...]”. De asemenea, în art. 39 din Legea 24/2008 avem o altă formulare precum că: „, - *în privința uneia din părți [...] a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară, iar convenția de arbitraj a fost încheiată fără asistența curatorului sau, după caz, nu a fost încheiată de tutore în numele persoanei ocrotite* (nu este indicat conform cărei legi) [...]”.

Formularea actuală a art. 476 alin. (1) lit. a) CPC a apărut ca urmare a Legii 66/2017 prin care a fost exclusă instituția declarării persoanelor fizice incapabile, fără capacitate totală de exercițiu [8]. Anterior, termenul folosit era „*incapacitate*” asemenea celui din CNY. Și art. 39 a fost modificat prin această lege fiind înlocuit termenul de incapacitate cu „*nu avea capacitate deplină de exercițiu*”, precum este actualmente în art. 476, însă, prin Legea 238/2018 art. 39 a mai fost modificat, având formularea actuală care se referă la lipsa unor măsuri de protecție judiciară [9]. Este neclar de ce în 2018 art. 476 CPC nu a fost modificat asemenea art. 39. Într-adevăr actualmente conform legislației RM nu există persoane fizice lipsite total de capacitate de exercițiu însă consider că legislatorul a neglijat faptul că instanțele din RM trebuie să aplice legi străine atunci când analizează capacitatea de încheiere a unei CA de către părți, care pot fi din diferite colțuri ale lumii, inclusiv din state în care persoanele fizice pot fi incapabile. Mai mult, legislatorul prin art. 39, în mod direct exclude din acest temei persoanele juridice, or, asupra lor nu pot fi aplicate măsuri de ocrotire judiciară. Chiar și formularea de la art. 476 alin. (1) în raport cu persoanele juridice trezește neclarități. De exemplu, conform art. 177 alin. (1), (7) CC, în toată perioada când lipsește un administrator, persoana juridică nu are capacitate juridică de exercițiu [10]. Mai mult, art. 476 alin. (1) lit. a) și art. 39 nu stabilește legea în baza căreia se stabilește incapacitatea părților.

În al treilea rând, un aspect interesant este reglementarea art. 476 alin. (7) CPC, care stabilește posibilitatea instanțelor de executare să dispună „*amânarea sau suspendarea examinării cererii privind recunoașterea și executarea hotărârii arbitrale străine dacă aceasta face obiectul unei cereri de desființare sau suspendare a executării silite*” la sediul arbitrajului. Pe de altă parte, art. 39 alin. (2) din Legea 24/2008, stabilește că posibilitatea instanței: „*să amâne statuarea și, la cererea părții care solicită recunoașterea și executarea hotărârii, poate să oblige cealaltă parte să ofere garanțiile corespunzătoare.*”.

Art. 476 alin. (7) CPC folosește atât termenul de amânare, cât și de suspendare, fiind neclar când instanța dispune amânarea și când instanța dispune suspendarea, dacă,

în general, există o diferență între ele. În opinia mea, termenul de amânare este absolut nepotrivit, fiind contrar înțelesului general a instituției amânării dintr-un proces civil clasic. Consider că termenul care trebuie utilizat este suspendarea procesului. O asemenea greșeală trezește întrebări dacă încheierea de amânare sau suspendare poate fi atacată cu recurs, în condițiile în care în procedura generală, încheierea de amânare nu se atacă, dar cea de suspendare se atacă.

În concluzie, din păcate prevederile legale s-au dovedit a conține o serie de lacune generate de folosirea unor termeni care nu corespund cu procedura noastră civilă sau din contra, folosirea unor termeni naționali care determină încălcarea caracterului internațional al prevederilor CNY.

Referințe:

1. Codul de executare al Republicii Moldova: nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 214-220 art. 704;
2. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 211 din 29.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 338-341 art. 698;
3. Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional: Nr. 24 din 22.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 88-89 art. 316;
4. Legea cu privire la arbitraj: nr. 23 din 22.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 88-89 art. 314;
5. Legea cu privire la mediere: nr. 137 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 224-233 art. 445;
6. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova: nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285-294 art. 436;
7. Convenția de la New York privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine din 10.06.1958;
8. Legea cu privire la modificarea și completare unor acte legislative: nr. 66 din 13.04.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 171-180 art. 297;
9. Legea pentru modificarea unor acte legislative: nr. 238 din 08.11.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 441-447 art. 709;
10. Codul Civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 82-86 art.661.

Recomandat

Elena BELEI, dr. în drept, conf. univ.

CONTRACTELE DE FURNIZARE DE CONȚINUT DIGITAL ȘI DE SERVICII DIGITALE

Ramona NICULCEA

CZU: 347.45/.47:366.63:004

ramonaniculcea@gmail.com

The evolution of e-commerce, driven by technological advancements, necessitates updated EU legislation, focusing on compliance and consumer rights within digital transactions. The critical distinction between digital content and services shapes withdrawal rights, as highlighted by the CJEU in case C-641/19. This scenario underscores the urgency for Moldova to adopt Directive 2019/770, aligning national law with EU standards to enhance consumer protection and market clarity in the digital economy.

Evoluția comerțului electronic în ultimii douăzeci de ani a schimbat fundamental modul în care afacerile interacționează cu consumatorii, remodelând peisajul retailului global și punând bazele unei noi economii digitale.

Contractului de conținut digital/serviciu digital este orice contract prin care comerciantul furnizează sau se angajează să furnizeze conținut digital sau un serviciu digital consumatorului și consumatorul plătește sau se angajează să plătească un preț. Conform Directivei 2019/770 [1], „conținutul digital” înseamnă date care sunt produse și furnizate în formă digitală, în timp ce „serviciul digital” înseamnă: (a) un serviciu care permite consumatorului să creeze, să proceseze, să stocheze sau să acceseze date în formă digitală; sau (b) un serviciu care permite partajarea sau orice altă interacțiune cu date în formă digitală încărcate sau create de consumator sau de alți utilizatori ai aceluși serviciu.

Alexandru Bleoancă [2] definește contractul în formă electronică ca fiind o formă specială de informație juridică care adoptă un format electronic pentru a facilita prelucrarea eficientă prin mijloace informatice, oferind avantaje în încheierea contractelor între părți absente, spre deosebire de contractele tradiționale.

Tudorache Mihaela [3], în contextul Noului Cod civil, clasifică contractele electronice în funcție de obiectul lor: contracte pentru bunuri fizice comandate online dar livrate tradițional, contracte pentru servicii (exemplu: servicii bancare electronice), și contracte pentru bunuri intangibile (cum ar fi software sau muzică), care sunt comandate, plătite și livrate online.

În literatura de specialitate, se observă o încercare de clasificare a bunurilor digitale după originea lor (generate de utilizator sau oferite de custode), drepturile asociate utilizatorului (drepturi de autor, drepturi de creație, sau acces la conținut fără drepturi de proprietate), și natura patrimonială (bunuri cu valoare economică, bunuri fără valoare patrimonială, sau bunuri mixte). Aceste clasificări reflectă diversitatea și complexitatea mediului digital și necesitatea unei abordări adaptate în drep-

tul proprietății. Se dezbate, de asemenea, dacă bunurile digitale ar trebui incluse în clasificarea tradițională a bunurilor ca tangibile sau intangibile, dată fiind existența abstractă dar și potențiala valoare economică a multora dintre ele. Astfel, conceptul de proprietate digitală se extinde la o varietate de conținuturi și conturi stocate digital, subliniind necesitatea unei analize juridice adaptate la realitățile tehnologice contemporane.

Distincția dintre contractele de conținut digital online și serviciile digitale este esențială pentru dreptul de retragere. În timp ce consumatorii pot renunța la serviciile digitale în 14 zile, conținutul digital online, cu anumite condiții, exclude această opțiune. În cauza C-641/19 PE Digital CJUE [3] a abordat interpretarea dreptului de retragere în contextul contractelor digitale. CJUE a decis că un test de personalitate online nu constituie „furnizarea de conținut digital”, menținând astfel dreptul de retragere al consumatorului. Această hotărâre clarifică aplicarea dreptului de retragere, protejând drepturile consumatorilor în tranzacțiile digitale și subliniind necesitatea transparenței contractuale.

Contractele de furnizare de conținut digital și servicii digitale sunt cele prin care se furnizează consumatorilor conținut digital, cum ar fi software-ul, aplicațiile, muzica, filmele, sau servicii digitale, precum serviciile de streaming sau cloud computing. Un aspect unic al acestor contracte este includerea, pe lângă plățile monetare, și furnizarea de date personale ca parte a contraprestației.

Conformitatea cu contractul este esențială în aceste tranzacții, conținutul digital sau serviciile digitale trebuie să corespundă descrierii, cantității și calității specificate în contract. Aceasta implică asigurarea funcționalității, compatibilității, interoperabilității și actualizărilor necesare pentru menținerea serviciului sau conținutului în mod relevant și sigur.

Drepturile și obligațiile părților sunt, de asemenea, aspecte importante. Profesioniștii sunt obligați să furnizeze conținutul digital sau serviciul digital în conformitate cu contractul, inclusiv orice actualizări necesare. Consumatorii pot fi obligați să instaleze actualizările și să respecte termenii contractului.

În caz de neconformitate, consumatorii au dreptul la remedii adecvate, cum ar fi repararea sau înlocuirea conținutului/serviciului, reducerea prețului sau rezilierea contractului. Protecția datelor personale este importantă, mai ales când acestea sunt folosite ca parte a contraprestației. Respectarea regulamentelor GDPR [4] este esențială pentru gestionarea responsabilă și transparentă a acestor date.

Actualizările și modificările trebuie să fie clar specificate în contract, profesioniștii sunt responsabili pentru furnizarea actualizărilor de securitate și a altor actualizări necesare pentru menținerea conformității și securității produsului sau serviciului.

Aspectele legate de interoperabilitate și compatibilitate trebuie să fie prevăzute în contracte, iar povara probei în caz de litigiu privind conformitatea cade, în general, asupra profesionistului.

Respectarea drepturilor de proprietate intelectuală ale terților este, de asemenea, esențială, iar clauzele contractuale ar trebui să fie redactate într-un limbaj clar și ac-

cesibil, evidențiind drepturile și obligațiile fiecărei părți, inclusiv aspectele legate de confidențialitate și utilizarea datelor.

În Republica Moldova, comerțul electronic este reglementat prin Legea nr. 284/2004 și Codul Civil, definind activitățile de vânzare, executare a lucrărilor, sau prestare a serviciilor efectuate electronic. Contractele electronice sunt guvernate de Legea nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere și pot fi încheiate folosind mijloace electronice conform legislației civile. Modificările aduse Codului civil prin Legea nr.133/2018 au clarificat aspecte legate de forma electronică a actelor juridice și semnăturile electronice, stabilind valoarea juridică a acestora și asimilându-le cu actele în formă scrisă.

Legea privind comerțul interior (Legea 231/2010) stipulează condițiile pentru desfășurarea comerțului electronic, iar un magazin online funcționează pe principii similare cu cele ale unui magazin fizic, dar în spațiu virtual. Republica Moldova a reglementat, de asemenea, confirmarea încheierii contractelor la distanță și a introdus protecții specifice pentru consumatori în Codul civil modernizat, evidențiind un interes crescut pentru regimul juridic al contractelor la distanță și protecția consumatorului. Se observă o atenție specială acordată relațiilor între profesioniști și consumatori, în special în contextul contractelor la distanță, cu un set nou de drepturi pentru consumatori. Codul civil modernizat a introdus conceptul de conținut și bun digital, clarificând condițiile de existență ale unui bun digital și rolul custodelui în gestionarea acestora.

Urmare cercetării abordate s-au conturat probleme în cadrul legislației naționale ce țin de reglementarea contractelor de furnizare de conținut digital și de servicii digitale: diferențierea contractelor, lipsa mecanismelor de protecție a consumatorilor, alinierea la standardele Uniunii Europene, adaptarea la tehnologiile emergente, securitatea datelor și confidențialitatea, reglementarea contractelor cu titlu gratuit, interoperabilitatea cu reglementările internaționale.

Recomandarea constă în elaborarea și aprobarea unei legi privind contractele de furnizare de conținut digital și de servicii digitale, în acest sens considerăm utilă transpunerea Directivei (UE) 2019/770.

Referințe:

1. Directiva 2019/770 a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite aspecte ale contractelor pentru furnizarea de conținut digital și servicii digitale;
2. Bleoancă A. Ce este contractul în formă electronică? (I). În: Revista de Drept Comercial, 2010, nr. 3, p. 110- 122.
3. Tudorache M. Contractul încheiat prin mijloace electronice în reglementarea Noului Cod civil. București: C.H. Beck, 2013, pag. 69.
4. Cauza C-641/19 a Curții de Justiție a Uniunii Europene EU vs PE Digital GmbH
5. Regulamentul general privind protecția datelor UE 2016/679.

Recomandat
Dorin CIMIL, dr., conf. univ.

PROCESUL ÎNCHEIERII UNUI TRATAT INTERNAȚIONAL. PRACTICA REPUBLICII MOLDOVA

Ivan GUBOGLO

CZU: 341.242.22:342.514(478)

ivan.guboglo.1999@gmail.com

This article is dedicated to a summary of the content of the master's thesis on the topic about process of conclusion of an international treaty and current practice of the Republic of Moldova in this domain. In the course of carried out research was elaborated a set of recommendations which are intended to contribute to the establishment of a uniform path for the application of the Law no. 595/1999 regarding the international treaties of the Republic of Moldova, as well as the Regulation regarding the mechanism for concluding, applying and termination of international treaties, approved by the Government Decision no. 442/2015.

Luând în considerare faptul existenței în lume a celor 193 de state, membre ale ONU, toți dintre care râvnesc spre înfăptuirea maximei lor de *raison d'état*, constatăm că coexistența pașnică și armonioasă a acestora este asigurată prin încheierea tratatelor internaționale – bi- sau multilaterale (universale, regionale și subregionale). În acest sens, Republica Moldova nu face o excepție. Toate relațiile contractuale ale statului nostru, bazate pe normele dreptului internațional, sunt reglementate în același mod – prin încheierea tratatelor.

La moment, având în vedere rolul politic mai activ al Republicii Moldova pe plan mondial, care este stimulat de procesul integrării europene, se atestă intensificarea considerabilă a acestui proces.

Bineînțeles, în acest context devine necesară atragerea specialiștilor calificați din diferite domenii (economie, finanțe, social etc.), specialiștilor în dreptul internațional public (în special în domeniul dreptului tratatelor), cât și specialiștilor în dreptul național – în primul rând în dreptul constituțional).

Astfel, lucrarea la care se face referință este menită să asigure un suport util teoretic și practic pentru formarea viitorilor specialiști în domeniul tratatelor internaționale, fiind una din primele, în care sunt aduse exemplele practice ale aplicării cadrului juridic autohton în domeniul dreptului tratatelor.

Aceasta este compusă din două capitole – teoretic și practic. În capitolul teoretic este abordat aspectul genezei dreptului tratatelor, reflectându-se etapele evoluării acestuia dintr-un șir de cutume într-o ramură de drept internațional codificată – piatra de temelie a căreia constituie *Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor*, întocmită la Viena, la 23 mai 1969 (în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993. Menționăm că aceasta se aplică doar în privința tratatelor în forma scrisă și încheiate între state, conform art. 1 și 2 ale acesteia). În acest sens, sunt explicate

elementele de bază ale Convenției menționate, care determină principiile încheierii, aplicării și interpretării tratatelor internaționale, înțelegerea cărora permite pătrunderea în esența noțiunii de „*tratat internațional*”.

Prezintă interes faptul că orice tratat internațional încheiat în forma scrisă și guvernat de normele dreptului internațional reprezintă un instrument internațional, însă nu fiecare instrument internațional constituie un tratat internațional. În acest context, se consideră o cunoștință utilă și necesară de a distinge trăsăturile caracteristice ale unui tratat internațional în comparație cu celelalte documente internaționale care nu constituie atare. Importanța acestor cunoștințe rezidă în posibilitatea alegerii procedurii căreia va fi supus documentul în discuție în vederea încheierii acestuia. Căci, în conformitate cu legislația în vigoare a țării noastre, întru încheierea unui document care nu constituie un tratat internațional nu este necesară îndeplinirea procedurii speciale, reglementată de Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, precum și de Regulamentul privind mecanismul de încheiere, aplicare și încetare a tratatelor internaționale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 442/2015. Se subliniază faptul că procedura specială utilizată pentru încheierea unui tratat internațional este una consecventă, complexă și, deseori, având o durată considerabilă de timp – de la o lună până la câțiva ani în funcție de cointeresarea părților și complexitatea obiectului de reglementare. Acest fapt se datorează caracterului juridic obligatoriu al fiecărui tratat internațional care intră în vigoare, părțile cărui urmează să depună toată diligența în vederea executării prevederilor acestuia, altfel una dintre ele, în situația neexecutării angajamentelor sale, va fi pasibilă să poartă răspundere juridică internațională. În schimb, încheierea unui document nefiind un tratat internațional poate avea loc în decursul unei perioade de timp relativ scurte, fără a fi nevoie de îndeplinirea procedurii sus-menționate. Or, instrumentele internaționale care nu constituie tratate internaționale nu creează careva drepturi și obligații pentru participanții acestora prin prisma dreptului internațional, formând doar angajamente de caracter politic și moral [1, p. 7].

Cel de-al doilea capitol al tezei este menit să ofere cititorului o descriere practică a procesului de încheiere a unui tratat internațional în Republica Moldova. Astfel, se va trece în revistă procedura specială de la început până la sfârșit (examinarea oportunității încheierii tratatului, elaborarea textului proiectului acestuia, inițierea negocierilor, aprobarea semnării, semnarea, intrarea în vigoare și publicarea textului acestuia în Monitorul Oficial al Republicii Moldova), abordând cele mai des întâlnite situații care pot să survină în cadrul acestui proces.

În același timp, se menționează faptul că legislația națională în domeniu nu vine să clarifice amănunțit modalitățile de exprimare a consimțământului statului de a fi legat prin tratat - un element esențial pentru încheierea unui acord internațional, care dă naștere la un angajament ce constă în respectarea celor consimțite. Acestea, reieșind din art. 4 al Legii sus-menționate, sunt următoarele: *semnare, schimbul instrumentelor care constituie un tratat, ratificare, acceptare, aprobare sau aderare ori oricare alt mijloc convenit de confirmare formală a consimțământului*. Astfel, dat fiind faptul

că fiecare din urmă are particularitățile sale specifice și se aplică în conformitate cu un șir de situații, s-a considerat oportună elucidarea detaliată a fiecărei noțiuni în parte.

În aceeași ordine de idei, în lucrare este analizat art. 8 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova referitor la modul de intrare în vigoare a tratatelor internaționale ale căror prevederi contravin normelor constituționale: „*Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia*” [2]. Menționăm că un tratat care conține unele atare dispoziții poate intra în vigoare și va produce efecte juridice în dreptul intern în cazul în care nu va fi precedat de revizuirea Constituției din motivul omiterii efectuării prompte a controlului constituționalității [3, pp. 156-158] la etapa în care acesta încă nu a fost în vigoare. Or, Curtea Constituțională nu exercită controlul prealabil al constituționalității actelor normative, în virtutea principiului prezumției constituționalității acestor acte normative [3, pp. 156-158]. În acest sens, considerăm imperioasă respectarea absolută a prevederilor constituționale pentru a nu admite intrarea în vigoare a unui tratat internațional ale cărui prevederi nu corespund normelor constituționale.

În rezultatul tuturor cercetărilor a devenit posibilă formularea următoarei **concluzii**: dezvoltarea unei școli naționale puternice a dreptului tratatelor va aduce o plus valoare pentru consolidarea pozițiilor Republicii Moldova pe terenul internațional, creând premisele pentru creșterea numărului de parteneriate, promovarea specialiștilor noștri la pozițiile de conducere în organele specializate ale ONU și alte organizații cu pondere globală, atragerea activă a acestora în elaborarea unor proiecte de convenții pe marginea subiectelor emergente, toate acestea contribuind în ansamblu la ridicarea calității procesului național de încheiere a tratatelor internaționale.

Referințe:

1. Chang-fa Lo. Treaty Interpretation Under the Vienna Convention on the Law of Treaties. A New Round of Codification, Singapore: Springer, 2017.
2. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.
3. Osmochescu N., Osmochescu N. Obligația Republicii Moldova de a-și baza relațiile sale cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe sociale*, 10-11 noiembrie 2014. Chisinau, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Moldova, 2014, vol. 2.

Recomandat

Nicolae OSMOCHESCU, dr. în drept, prof. univ.

IMPACTUL JUSTIȚIEI RESTAURATIVE ASUPRA RECUPERĂRII PREJUDICIULUI CAUZAT VICTIMEI INFRAȚIUNII

Otilia BOTNARU

CZU: 343.21/.23:347.51

botnaruotilia@yahoo.com

Restorative justice, a relatively new concept, has evolved into a global movement for reforming the criminal justice system. Restorative principles address the shortcomings of traditional punitive systems, where victims play passive roles. In Moldova's legal framework, reconciliation and mediation offer restorative alternatives for criminal cases, allowing victims to seek moral, material, and physical recovery. Unlike reconciliation, mediation ensures victims' satisfaction through tangible reparations, emphasizing victim-centered resolutions.

Conceptul de justiție restaurativă este o paradigmă care are în prim-plan concilierea prin repararea prejudiciului cauzat de faptele ilicit-penale prin colaborarea tuturor celor implicați în acest proces. De origine anglo-saxon, dar cu o răspândire largă în spațiul romano-germanic, propagarea conceptului de justiție restaurativă evidențiază dualitatea acestuia, care este atât nou, cât și ancestral, deoarece, deși acest concept a apărut în ultimele trei decenii, originea acestuia este încă în procesele antice de soluționare a conflictelor.

Cercetările anterioare au determinat că justiția retributivă prin aplicarea pedepsei cu închisoare continuă ciclul crimei, în loc să contribuie la reabilitare sau vindecare, ceea ce ridică întrebarea dacă sistemul retributiv de justiție îndeplinește nevoile victimelor și ale infractorilor, care adesea fac parte din cea mai vulnerabilă categorie a societății [1, p. 1].

Justiția restaurativă poate fi definită ca o teorie care pune accentul pe repararea prejudiciului cauzat de comportamentul infracțional prin cooperarea tuturor celor implicați [2, p. 7]. Principiile justiției restaurative completează lacunele sistemului tradițional de justiție penală, generând perspective noi și soluții inovatoare pentru tratarea infracțiunilor, a cauzelor și a consecințelor sale asupra victimei, infractorului și a întregii comunități. Prin încorporarea programelor restaurative în sistemul de justiție penală, acestea aduc un plus de umanitate și echitate, oferind o alternativă la abordarea tradițională concentrată pe pedeapsă. Îmbinând elemente precum reconcilierea, asumarea responsabilității și reintegrarea în societate, aceste programe își propun să repare nu doar daunele imediate ale infracțiunilor, ci și să restaureze încrederea și relațiile din comunitate.

În Republica Moldova, împăcarea și medierea în cauzele penale sunt manifestări ale practicilor restaurative în care părților le este oferită posibilitatea de a participa

activ la soluționarea conflictului în care s-au pomenit, detensionarea relațiilor dintre acestea și restabilirea, pe cât posibil, a urmărilor prejudiciabile ale infracțiunii. Dezvoltarea și reglementarea acestor practici vin din creșterea gradului de conștientizare a impactului infracțiunilor asupra victimelor și asupra comunității, a intenției nu doar de a pedepsi făptuitorul pentru fapta săvârșită, dar și de a preveni recidiva, de a-i oferi acestuia posibilitatea de a-și asuma responsabilitatea pentru fapta săvârșită, de a repara consecințele prejudiciabile, de a oferi victimei un oarecare grad de satisfacție și de a preveni revictimizarea.

Atât împăcarea, cât și medierea pot intra sub egida noțiunii de proces restaurativ în care victima și infractorul, precum și alți reprezentanți ai societății, participă activ la soluționarea problemelor generate de infracțiune.

Instituția împăcării în cadrul procesului penal este cadrul în care victimei infracțiunii îi este acordată posibilitatea de a decide, în ipoteza în care sunt îndeplinite toate condițiile prevăzute de lege, dacă îi este înlăturată răspunderea penală celui care se face vinovat de săvârșirea infracțiunii. Recurgerea la împăcarea penală este o diminuarea a „monopolului” statului în soluționarea conflictelor penale, subiecții principali în restabilirea ordinii perturbate de săvârșirea infracțiunii devenind infractorul și victima. Cu toate acestea, în cazul în care procesul de împăcare nu se finalizează cu încheierea unui acord de împăcare, statul își realizează prerogativele prin desfășurarea urmăririi penale și tragerea la răspundere a celui vinovat de săvârșirea infracțiunii.

Pornind de la caracterul volitiv al acordului de împăcare dintre victima și persoana care se face vinovată de săvârșirea infracțiunii, raportat la repararea prin această instituție a prejudiciului suferit de victimă și din analiza normelor legale care reglementează împăcarea penală, deducem că în legislația națională repararea prejudiciului nu este o condiție imperativă pentru încheierea unui acord de împăcare și, drept consecință, înlăturarea răspunderii penale. Precum recurgerea la împăcare este lăsată la libera voință a victimei și a celui vinovat de săvârșirea infracțiunii, la fel facultative sunt și condițiile reparării prejudiciului. Nu este exclusă ipoteza în care partea vătămată nu va solicita repararea prejudiciului, fiind suficient actul de iertare al victimei a comportamentului ilicit al făptuitorului, urmând ca acest lucru să fie prevăzut expres în acordul de împăcare. *De lege ferenda*, considerăm că această omisiune ar trebui acoperită prin prevederea expresă în sarcina făptuitorului a obligației de a repara prejudiciului cauzat victimei. Or, în cazul în care prin acordul de împăcare victima nu solicită repararea prejudiciului, ținând cont și de efectele definitive ale împăcării, în ipoteza în care victima nu obține recuperarea prejudiciului suferit, nu se obține echitate și o satisfacție deplină a victimei.

Medierea este o practică particulară, imparțială, confidențială, prin intermediul căreia părților pot ajunge la un acord, fiind asistate de o persoană cu o pregătire specială pentru a le ajuta să găsească o soluție pentru problema lor, într-un timp redus și cu un cost mai redus [3, p. 262]. Medierea nu se soldează mereu cu înlăturarea răspunderii penale, însă poate fi o soluție care poate, oarecum, influența individualiza-

rea răspunderii penale și satisfacerea intereselor victimei și recuperarea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

În conformitate cu art. 276 alin. (7) C.P., împăcarea părților în procesul penal poate avea și prin procedura medierii. În acest caz, părțile pot recurge la mediere doar în cazul îndeplinirii condițiilor prevăzute expres și limitativ în art. 109 C.P. . Pe de altă parte, spre deosebire de împăcarea în sens restrâns, când părțile s-au împăcat în condițiile art. 109 C.P. fără a recurge la procedura medierii, medierea poate avea, în unele cazuri, efectul constatării unei circumstanțe atenuante pentru infractor. În această ipoteză, medierea poate fi aplicată în orice cauză penală, și nu exclusiv în situațiile în care părțile se pot împăca.

În ciuda similitudinilor dintre împăcare și mediere, medierea este o instituție separată de împăcare și care produce efecte distincte. Împăcarea este instituția penală care are, în toate cazurile, efectul înlăturării răspunderii penale și stingerii conflictului penal ca urmare a exprimării voinței victimei și a făptuitorului, nefiind condiționată de recuperarea prejudiciului. *Per a contrario*, medierea este o practică restaurativă prin care, dincolo de latura penală și restabilirea relațiilor victimă-agresor, se urmăresc și efecte de natură civilă, în forma reparării prejudiciului. Așadar, în cazul în care părțile ajung la un acord în procesul de mediere, acesta se materializează într-o tranzacție, care are efecte obligatorii pentru părți, iar, în cazul neexecutării obligațiilor prevăzute în aceasta, aceasta este pasibilă de executare silită sau de confirmare de instanța de judecată.

În ciuda incoerențelor și a confuziilor dintre instituția împăcării și instituția medierii, prin dezvoltarea și aplicarea pe scară largă a acestor instrumente juridice și extrajuridice se realizează o depășire a cadrului tradițional inchizitorial al proceselor penale și se asigură eficientizarea proceselor cu avantaje atât pentru părți, cât și pentru stat.

Referințe:

1. POPLAWSKY, J.P., *Learning to Heal: The Impact of a Restorative Justice Program on Crime Victim*, University Of The Incarnate Word, 2017. [Accesat 02.10.2023]. În https://athenaeum.uiw.edu/uiw_etds/317.
2. MARSHALL T., *Restorative Justice. An Overview*, UK Home Office, Londra, 1999. [Accesat 10.10.2023]. În: http://www.antoniasella.eu/restorative/Marshall_1999-b.pdf.
3. DOLEA, I., CIOBANU V., ș.a. *Justiția juvenilă. Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova. Medierea penală*, Institutul Național al Justiției, 2009, Chișinău, Editura Elan Poligraf.

Recomandat
Alina ȘAVGA, dr., conf. univ.

INFRAȚIUNEA DE PROXENETISM

Dan FURCULIȚA

CZU: 343.545:343(478)(094)

dan.furculita.99@gmail.com

Over the years, a series of statistics that indicate the extent of the prostitution and pimping phenomena development have been compiled, as well as various social and legal tools for combating and reducing it. In the Republic of Moldova, the phenomenon of pimping has significantly increased in recent decades, representing a reflection of broader socio-economic challenges. Although pimping may seem like a straightforward crime, in practice, situations that arise create confusion, thus leading to the pronouncement of controversial and incorrect judgments. The legal framework presents several challenges to the competent authorities in accurately qualifying acts of practicing prostitution, pimping, and holding the perpetrator criminally accountable.

În ordinea juridică națională, proxenetismul este inclus în norma art. 220 din Capitolul VIII Partea Specială CP al RM– ***Infrațțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale.***

Aceasta este prezentată într-o variantă-tip și în două variante agravante.

Astfel, varianta-tip a infrațunii în cauză o regăsim în alin. (1) al acestui articol, exprimându-se în „*îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori în tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, dacă fapta nu întâlnește elementele traficului de ființe umane.*”

Potrivit legii penale autohtone, răspunderea pentru proxenetism se poate agrava în condițiile prevăzute de alin. (2) art.220 CP al RM, atunci când acțiunile sunt săvârșite: a) asupra a două sau mai multor persoane; b) asupra unei femei gravide; c) de două sau mai multe persoane; d) de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional, precum și în condițiile alin. (3) al aceluiași articol, atunci când acțiunile sunt săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală [1].

Obiectul juridic special al infrațunii de proxenetism îl formează relațiile sociale cu privire la moralitatea și neaservirea actelor sexuale.

Latura obiectivă a infrațunii de proxenetism constă în fapta prejudiciabilă care se exprimă în acțiune. Acțiunea în cauză se prezintă în careva modalități cu caracter alternativ cum ar fi: -îndemnul la prostituție; -determinarea la prostituție; - înlesnirea practicării prostituției; -tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană.

Prin „***Îndemn la prostituție***”, se înțelege stimularea interesului unei alte persoane pentru ca aceasta să practice prostituția, acest îndemn este direcționat fie unei singure

persoane, fie mai multor persoane concrete. Un exemplu clasic ar fi „promisiunea unei vieți mai ușoare”.

Prin „**determinarea la prostituție**” se înțelege întreprinderea unor eforturi de natură a influența o persoană să practice prostituția.

În literatura de specialitate există diverse opinii privind semnificația expresiei de „**determinarea la prostituție**”, conform viziunii unor autori, „**determinarea la prostituție**” se referă la acțiunile făptuitorului, care pot include și elemente de violență, dar care lasă persoanei în cauză libertatea de a decide dacă va practica sau nu prostituția. Pe de altă parte, alți autori susțin că „**determinarea la prostituție**” implică forțarea sau constrângerea persoanei să practice prostituția împotriva voinței sale.

Prin „**înlesnirea practicării prostituției**” se are în vedere ajutorul acordat unei persoane să practice prostituția (de exemplu, prin punerea la dispoziție a locuinței, prin finanțarea organizării unui local unde se va practica prostituția etc.)

Prin „**tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană**” se înțelege fapta care constă în obținerea de profituri sau a oricăror avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale de orice fel din practicarea prostituției de către o altă persoană, care trebuie să cunoască proveniența lor.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 220 CP al RM se caracterizează prin intenție directă, motivele infracțiunii examinate se concentrează de cele mai dese ori în interesul material.

Subiectul infracțiunii de proxenetism este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

Infracțiunea de proxenetism determină apariția unui șir de controverse și neclarități, ce necesită a fi perfecționate în ceea ce vizează cadrulul legislativ. Una din elementele ce denotă existența unei dispute în acest sens este **victima** infracțiunii de proxenetism.

Unii autori, consideră că infracțiunea de proxenetism are victimă deoarece într-o oarecare măsură se află sub influența și manipularea proxenetului, în timp ce altă categorie de autori, și profesioniști consideră că infracțiunea data nu are victimă, deoarece acțiunile persoanei ce practică prostituția sunt libere, și nu sunt puse sub presiune sau constrângere din partea făptuitorului, consimțământul acesteia fiind unul ferm și bine determinat.

Este important să analizăm critic această poziție de victimă, având în vedere că persoana implicată în prostituție alege în mod voluntar această activitate și nu este forțată de proxenet.

Dacă e să vorbim din punct de vedere doctrinar atunci desprindem că **victima** infracțiunii de proxenetism prevăzute la art.220 CP RM poate fi oricare persoană, de sex feminin sau masculin. De regulă, particularitățile victimei nu au importanță la calificare.

O altă problemă, care am identificat-o se reflectă în limitele calificării infracțiunii de proxenetism, ce ia forma traficului de ființe umane sau traficului de copii. Suntem în prezența proxenetismului ori de câte ori există consimțământul persoanei, care se realizează printr-o înțelegere.

Însă în situația minorilor, chiar dacă aceștia își oferă consimțământul de a practica prostituția, se consideră acesta ca fiind viciat din cauza vulnerabilității determinate de vârsta fragedă a acestora, ceea ce denotă incapacitatea lor de a lua decizii raționale, nu avem în vedere că este o problemă de ordin psihologic, ci cauza este vârsta în care persoana nu își dă seama de consecințele care pot surveni de pe urma practicării acestui gen de activitate.

În acest sens observăm că articolul 220 din legislația actuală nu include dispoziții specifice privind cazurile în care un minor este îndemnat, determinat sau ajutat să se angajeze în prostituție. *Aceste activități intră automat sub incidența articolului 206, referitor la traficul de copii, sau pot fi încadrate conform articolului 208, care se referă la atragerea minorilor în activități criminale sau la determinarea lor de a comite fapte imorale.*

Este important de menționat că analiza de drept comparat a relevat că în majoritatea statelor în norma incriminatoare ale faptelor de proxenetism există o variantă agravantă sau articol distinct, care stipulează că aceleași acțiuni, sunt săvârșite cu implicarea unui minor sau față de un minor, și sunt tratate cu o gravitate sporită.

Mai mult decât atât, în legislația penală a unor state, pe lângă articolele privind proxenetismul, există prevederi distincte referitoare la proxenetismul infantil. Acest lucru indică faptul că legiuitorii străini acordă o atenție deosebită victimelor minore, recunoscând astfel că minorii pot fi victime ale proxenetismului, aspect care, lipsește în legislația penală a Republicii Moldova.

Reliefăm că legiuitorul moldav prin prisma prevederilor art. 174 care ne vorbește despre „actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani”, oferă o recunoaștere a unei forme de libertate sexuală pentru minorii de 16 ani. Această prevedere sugerează că, dintr-o perspectivă logică, dacă relațiile sexuale consimțite sunt permise începând cu vârsta de 16 ani, atunci și victima proxenetismului ar putea fi o persoană care a împlinit această vârstă, în condițiile în care a fost determinată să practice prostituția și ulterior și-a dat acordul pentru asta.

Această interpretare ridică întrebări importante privind protecția minorilor în contextul proxenetismului și al prostituției. Legislația trebuie să echilibreze recunoașterea autonomiei sexuale a minorilor de o anumită vârstă cu nevoia de a-i proteja de exploatarea sexuală și de riscurile asociate proxenetismului. Este esențial să se stabilească clar în ce măsură consimțământul unui minor poate fi considerat valabil.

Referințe:

1. *Codul Penal al Republicii Moldova*. Nr.985-XV din 18.04.2002, în vigoare de la 12.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr.128-129/1012

Recomandat

Mihaela BOTNARENCO, dr. în drept, conf. univ.

DETERMINAREA ȚĂRII DE ORIGINE A MĂRFII – PARTE COMPONENTĂ A REGLEMENTĂRII TARIFARE

Cristina GORBATOVSCHII

CZU: 341.241.8:349:339.543(478)(094.4)

cristina.tirdea98@gmail.com

The purpose of this work is the scientific analysis of the criteria for determining the origin of the goods, by determining the national and international legislation that is the basis of the regulation of the determination of the country of origin of the goods, the definition of the concept of the origin of the goods, the criteria for determining the origin of the goods, the procedure confirming the origin of the goods, as well as formulating practical recommendations to increase the effectiveness of this control.

Determinării țării de origine a mărfii îi revine un rol important în comerțul internațional, aceasta deoarece implică stabilirea țării din care provine un produs sau o marfă. Într-un peisaj economic caracterizat de lanțuri de aprovizionare complexe și interdependente, cunoașterea provenienței unui produs are implicații semnificative asupra calității, eticii de producție, reglementărilor comerciale și transparenței în general.

Datorită acordurilor bilaterale și/sau multilaterale internaționale la care Republica Moldova este parte exportatorii și importatorii au posibilitatea de a se folosi de anumite înlesniri acordate și anume de:

I. Preferințe Comerciale Autonome (PCA) cu statele membre ale UE;

II. Sistemul Generalizat de Preferințe (SGP);

III. Comerț liber/facilități comerciale cu statele membre CEFTA și CSI. [1, p. 47].

Conținutul alin. (2) art. 55 al Codului Vamal prevede că în funcție de scopul pentru care se stabilește, originea mărfurilor este: nepreferențială sau preferențială.

Regulile de origine nepreferențiale se aplică pentru a stabili de unde provin produsele care sunt supuse unor măsuri de politică comercială, cum ar fi impunerea de taxe anti-dumping sau compensatorii, embargo-uri comerciale, măsuri de protecție și compensatorii, restricții cantitative, cote tarifare, statisticile comerciale, achizițiile publice, marcarea a originii etc.

Originea mărfurilor reprezintă un aspect cheie al politicii vamale în ceea ce privește aplicarea tarifului vamal la import. Acesta permite o abordare diferențiată a mărfurilor care intră pe teritoriul vamal al unei țări. Originea mărfurilor este determinantă în stabilirea nivelului taxelor vamale aplicabile la import, în monitorizarea evoluției comerțului exterior în diferite regiuni geografice și în implementarea unor reguli specifice și măsuri de politică comercială. Impunerea tarifului vamal la import nu se limitează doar la identificarea categoriei tarifare corecte și a taxei vamale corespunzătoare, ea implică, de asemenea, stabilirea valorii mărfii în chestiune și determinarea țării de proveniență a acesteia.

Convenția de la Kyoto în alin. (1) art. 36 prevede că mărfurile care au fost obținute în întregime într-o singură țară sau teritoriu sunt considerate ca fiind originare din acea țară sau acel teritoriu. Dacă la producerea mărfurilor intervin mai multe țări sau teritorii, acestea urmează a fi considerate ca fiind originare din acea țară sau acel teritoriu în care au fost supuse ultimei transformări substanțiale [2].

Pentru mărfurile care beneficiază de măsuri preferențiale, regulile privind originea preferențială sunt stabilite în temeiul acordurilor încheiate între Republica Moldova și o anumită țară sau teritoriu ori grupuri de țări sau teritorii din afara teritoriului vamal.

În conformitate cu prevederile alin. (2) art. 60 al Codului Vamal este cuprinsă lista de mărfuri care sunt considerate ca fiind obținute integral într-o singură țară sau teritoriu. Pentru a putea fi considerate ca produse integral, mărfurile trebuie să corespundă unei condiții de bază și anume nu trebuie să conțină componente de origine străină. În alt punct de vedere art. 61 al Codului Vamal, reglementează același aspect stabilind că dacă la producere mărfurilor intervin mai multe țări sau teritorii, aceasta urmează a fi considerate fiind originare din țara sau teritoriul în care au fost supuse ultimei transformări sau prelucrări substanțiale, justificată economic, efectuată într-o întreprindere echipată în acest scop, și din care a rezultat un produs nou sau care reprezintă un stadiu de fabricație important [3].

Originea mărfurilor este atestată printr-un document oficial cu un format specific, conform prevederilor incluse în acordurile de liber schimb. Republica Moldova recunoaște următoarele certificate de origine: Certificatul de circulație a mărfurilor EUR.1 utilizat în cadrul comerțului cu Uniunea Europeană și cu alte state care sunt părți ale Convenției (PEM), Certificatul de origine Forma A destinat pentru confirmarea originii preferențiale și utilizat în cadrul exporturilor de mărfuri pentru statele în care Republicii Moldova acordă Sistemul Generalizat de Preferințe și Certificatul de origine a mărfurilor Forma CT-1 care se aplică în comerțul cu statele membre ale Comunitatea Statelor Independente pentru a autentifica țara de origine a mărfii într-un stat membru la Acord, conform procedurii stabilite de Regulile de determinare a țării de origine a mărfurilor.

Ca urmare a verificării declarației de origine preferențiale, organul vamal, conform prevederilor Ordinul nr. 240 al Serviciului Vamal, poate efectua, după caz, una dintre următoarele acțiuni:

- 1) să accepte DOP fără efectuarea unor verificări ulterioare;
- 2) să accepte DOP cu aplicarea tratamentului preferențial cu verificarea ulterioară aleatorie;
- 3) să accepte DOP cu suspendarea tratamentului preferențial cu verificarea ulterioară;
- 4) să refuze DOP pe motive de formă, fără acordarea tratamentului preferențial;
- 5) să refuze DOP din alte motive decât cele de formă și fără acordarea tratamentului preferențial [4].

O importantă instituție reglementată de lege în domeniul originii mărfurilor o constituie exportatorul aprobat. Calitatea de exportator aprobat este acordată posibili-

tatea agenților economici care exportă produse cu origine preferențială din Republica Moldova în Uniunea Europeană să certifice singure originea acestor produse prin intermediul declarațiilor incluse pe factură, indiferent de valoarea exporturilor. Produsele însoțite de astfel de declarații sunt scutite de taxe vamale la importul în Uniunea Europeană, fără a mai fi necesar certificatul EUR.1.

Determinarea corectă a țării de origine a mărfii are o importanță semnificativă pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova din diverse perspective. În acest context putem menționa următoarele:

1. Beneficii comerciale: O determinare corectă a țării de origine permite Republicii Moldova să beneficieze de avantaje comerciale, cum ar fi tarife preferențiale și scutiri de taxe, în cadrul acordurilor de liber schimb sau altor acorduri comerciale bilaterale și multilaterale.
2. Politici comerciale: Originea mărfurilor poate afecta aplicarea politicilor comerciale, cum ar fi tarifele antidumping, restricțiile comerciale și alte măsuri de protecție comercială.
3. Stimularea exporturilor: O identificare precisă a țării de origine sporește credibilitatea mărfurilor moldovenești pe piețele internaționale, stimulând astfel exporturile și facilitând accesul pe piețele externe.
4. Creșterea competitivității: Prin evidențierea corectă a originii, Republica Moldova își poate crește competitivitatea pe piața internațională, deoarece produsele pot beneficia de avantaje economice și fiscale comparativ cu cele provenite din alte țări.
5. Evidența și analiza comerțului exterior: Determinarea corectă a țării de origine contribuie la furnizarea unor date precise și fiabile pentru evidența și analiza comerțului exterior, oferind guvernului și întreprinderilor informații esențiale pentru luarea deciziilor strategice.

Referințe:

1. Mincu G., Politica comercială a Republicii Moldova: Cerințe de import-export în comerțul cu UE, Expert Grup, Chișinău, 2008, p. 47.
2. Convenția Internațională privind simplificarea și armonizarea procedurilor vamale. Kyoto.18.05.1973. În: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0450&from=EN>.
3. Codul Vamal al Republicii Moldova nr. 95 din 24.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 17.09.2021, nr. 238.
4. Ordinul Serviciului Vamal al Republicii Moldova nr. 240 din 22.05.2019 referitor la aprobarea Ghidului privind verificarea dovezilor de origine preferențială, prezentate pentru aplicarea tratamentului tarifar preferențial, în contextual Convenției regionale cu privire la regulile de origine preferențiale pan-euro-mediteraneene. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.05.2019, nr. 909.

Recomandat
Pavel ȚURCAN, dr., conf. univ.

CRIMA DE AGRESIUNE ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PENAL

Irina FLOREA

CZU: 341.31:341.485

irinafflorea999@gmail.com

As a phenomenon with the highest admissible level of gravity, the act of aggression is placed between several aspects: state sovereignty, international order, geopolitics, claims and personal interests. The international order is an interconnection of states that constantly interact and exchange resources, which are not necessarily determined by treaties, conventions and international acts. Yet, The UN Charter serves as the main core of these relationships, from which all processes reconsider their sustainability, thus, mitigating for the welfare of the humankind.

Prin agresiune înțelegem acele acțiuni „neprietenoase” săvârșite de către un stat față de un alt stat menite să aducă atingere suveranității, păcii mondiale și securității regionale. Comunitatea internațională identifică drept crimă de agresiune, acțiunile săvârșite de conducerea politică, administrativă dar și militară ale unui stat, îndreptate spre destabilizarea echilibrului zonal, prin care să creeze tensiuni, dispute și efectiv – conflicte armate cu caracter internațional.

În cele mai clasice scenarii, un conflict demarează cu o serie de acte armate desfășurate exclusiv de un stat cu intenție rea-voită, împotriva unui alt stat, prin care atentează asupra teritoriului și frontierelor internațional recunoscute ale statului atacat. Fiind pus în fața faptului, statul agresat, se regăsește în necesitatea de a se apăra, demarând prin aceasta, mobilizarea militară necesară a efectivului uman și a utilajului tehnic. Prin această conflagrație, actul de agresiune se consideră deja comis, chiar și fără existența unei precedente declarații de război, așa cum amintește Rezoluția AG ONU nr. 3314 (XXIX). Or, un război declanșat neprovocat și nejustificat la scară largă, nu este scutit de încadrarea juridică pe care o oferă Rezoluția Adunării Generale a ONU privind definiția agresiunii din 1974 [1].

Ideologia cu care se încadrează statele în conflagrație este diferită: dacă pentru statul agresor, retorica dictează afirmarea de putere, acaparare și dominare în zonă, pentru statul agresat, retorica dictează necesitatea apărării patriei, reîntoarcerea a ceea ce a fost ocupat ilegal, precum și exterminarea inamicului în toate planurile posibile. Dacă un stat desfășoară operațiuni militare voit intenționate și neprovocate împotriva unui alt stat - de acțiunile sale vor depinde incipitul războiului. Acțiunile agresorului poartă caracter voluntar, întrucât, este la discreția propriei inițiative de a pune capăt conflictului. Conduita statului agresat, însă, poartă caracter obligatoriu – de apărare, de prevenție, de curmare a inamicului, și nu pot fi benevol renunțate sau suspendate, întrucât aceasta ar favoriza agresorul. De rezistența statului agresat depind mulți fac-

tori, dar cert este că pot înregistra o schimbare a mersului conflictului doar cumulativ în timp.

Întrucât actele de recurgere la forța armată care, privite din exterior, par asemănătoare prin formele lor de manifestare, sunt caracterizate din punct de vedere al semnificației lor politice-juridice în mod absolut diferit în funcție de faptul dacă statele implicate o fac de pe poziția de agresor sau victimă, situația părților la începutul conflictului armat este determinantă pentru caracterul acțiunilor întreprinse ulterior în raport cu normele dreptului internațional. Aprecierea caracterului agresiv al recurgerii la forța armată trebuie făcută de aceea și în baza unui criteriu suplimentar, de ordin temporal și anume, prin luarea în considerare a principiului anteriorității, care introduce un element de ordin obiectiv – săvârșirea faptelor în ordinea lor cronologică, a cărui probare se poate face cu relativă ușurință, evitându-se, astfel, aprecierea conduitei statelor exclusiv pe bază de criterii exclusiv subiective [2].

Elementul material sau *actus reus* constă într-un act de natură fizică, voluntar, care se poate manifesta sub forma unei acțiuni (*delicta commissiva*) sau inacțiuni ori omisiune (*delicta omissiva*), în timp ce **elementul moral** sau *animus agressionis* se referă la intenție și elementul de inițiativă [3].

Purtarea unui război de agresiune este atributul exclusiv a unei persoane „în măsură să controleze sau să dirijeze acțiunea de politică sau militară a unui stat”. În consecință, actul de agresiune este subsumat unei politici generale de agresiune. Politicul este factorul de decizie în antrenarea unui război, iar purtarea acestuia are loc ca urmare a adoptării unui plan de agresiune. Existența unui program infracțional, exclude din sfera de incidență a normei actele fortuite, spontane sau izolate [4]. Respectiv, concludem asupra ideii că se materializează în realitatea obiectivă acele acțiuni – bine intenționate și calculate, care reies nu doar din niște idei lejer planificate, ci dintr-o serie de politici generale statale majore – bine coordonate și bine consolidate.

Deși, încă nu s-a consolidat expres și exhaustiv definiția de agresiune cu toate componentele sale, cele două elemente vor subzista în toate infracțiunile internaționale, și vor trasa un așa-numit caracter a infracțiunii. Constatăm, astfel, că, definiția acelei infracțiuni internaționale, derivă din surse preexistente. Spre deosebire de alte infracțiuni aflate sub jurisdicția Statutului CPI, este mai puțin probabil ca un individ care acționează singur, fără acțiunea sau implicarea unui stat, ale instituțiilor cheie în stat sau ale administrației centrale, să poată comite infracțiunea de agresiune. „Dat fiind că toate crimele internaționale au o natură juridică complexă, iar acțiunea indivizilor se situează la nivelul raporturilor dintre state, incriminarea și reprimarea lor este consecința directă a normelor juridice internaționale” [5].

Agresiunea este o „crimă de conducere” în care doar liderii de stat și/sau oficialii de stat cu suficientă autoritate pentru a conduce pot fi luați în considerare drept subiect a unei acțiuni agresivă. Această teorie, dar și definiția actuală a crimei de agresiune se bazează, astfel, pe ideea propusă pentru prima dată la Tribunalul de la Nürnberg, prin care, se consideră că planificarea, pregătirea, inițierea sau executarea agresiunii „**conține în sine răul acumulat al întregului**”. De aici, obiectivul din spatele deciziei

de a include infracțiunea de agresiune în jurisdicția CPI este de a preveni suferința cauzată de conflictul armat prin descurajarea actorilor statali de a folosi forța agresivă care nu constituie o excepție așa cum se precizează în Carta ONU.

Referințe:

1. Rezoluția AG ONU, nr. 3314, din 1974. [Accesat: 16.02.2024] În: <https://lege5.ro/gratuit/he2dqmrt/rezolutia-nr-3314-1974-privind-definitia-agresiunii>
2. V. CREȚU, *Drept Internațional Penal*, București, 1996.
3. O. BURLACU, Introducere despre elementul material al crimelor internaționale. Crimele prevăzute de Statutul Curții Internaționale Penale. *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*, 2016. [Accesat: 16.02.2024] În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/253_259_Introducere%20despre%20elementul%20material%20al%20crimelor%20internationale.%20Crimele%20prevazute%20de%20statutul%20Curtii%20Penale%20Internationale.pdf.
4. I.-C. PAȘCA, *Drept Penal Internațional*, Universul Juridic, București, 2020.
5. O. BURLACU, *Latura subiectivă a crimei internaționale*, Chișinău, 2017. [Accesat: 16.02.2024] În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10.p.82-96_Latura%20subiectiva%20a%20crimei%20internationale.pdf.

Recomandat

Dorina GUREV, dr. în drept, conf. univ.

UZUCAPIUNEA DREPTULUI CONTRAR CUPRINSULUI REGISTRULUI DE PUBLICITATE

Iurii MIHOV

CZU: 347.232.4:347.27:347.91/.95(478)(094.4)   yuramihov10@gmail.com

The new provisions contained in Chapter XXXII of the Code of Civil Procedure dispose that if someone occupies a piece of property without permission and the owner does not exercise his right to recover his property for a significant period of time, not only is the original owner prevented from exercising his right to ejectment, but an entirely new title to the property „springs up” in the adverse possessor.

Uzucapiunea dreptului contrar cuprinsului registrului de publicitate sau uzucapiunea extratabulară este un mod de dobândire a dreptului de proprietate, care se rezumă la exercitarea posesiei asupra unui bun supus evidenței într-un registru de publicitate cu caracter constitutiv timp de 10 ani.

Condiția esențială pentru valorificarea acestui mijloc de dobândire a proprietății constă în (I) stăpânirea unui bun timp de 10 ani și (II) aflarea în una din următoarele situații: a) proprietarul înregistrat în registrul de publicitate a decedat ori, după caz, și-a încetat existența juridică; b) în registrul de publicitate a fost înregistrată declarația de renunțare la proprietate; c) bunul imobil este un teren, cu sau fără construcții, care nu a fost supus înregistrării primare în registrul bunurilor imobile [1].

Rolul și importanța posesiei în cadrul uzucapiunii nu trebuie să fie depreciată, ori posesia este pilonul de bază a dobândirii proprietății prin uzucapiune, care a contribuit semnificativ înșăși la apariția uzucapiunii, iar jurisconsultii romani înțelegeau posesia în sensul unei stăpâniri a bunului în mod exclusiv, asemenea unui proprietar [2, p.134].

Uzucapiunea (tabulară, în temeiul cuprinsului registrului de publicitate) este un mod de dobândire a dreptului de proprietate care se rezumă la exercitarea posesiei asupra bunului în intervalul de timp și în condițiile prevăzute de lege, iar uzucapiunea dreptului contrar cuprinsului registrului de publicitate (extratabulară), se rezumă la exercitarea posesiei asupra unui bun supus evidenței într-un registru de publicitate cu caracter constitutiv pe o perioadă de 10 ani.

Ca instituție juridică, uzucapiunea a fost creată de către juriștii romani. În dreptul roman, uzucapiunea a fost menționată pentru prima dată în Legea celor XII Table (din anul 449 î.Hr.) ca fiind „usus autoritas fundi biennium ceterarum rerum annuus est usus”, care institua condiția exercitării posesiei timp de 2 ani pentru imobile și un an pentru bunurile mobile [3, p. 282].

Buna-credință a posesorului la dobândirea dreptului de proprietate precum și convingerea greșită cu privire la temeinicia dreptului pe care un posesor îl invocă, nu

are o valoare în cadrul uzucapiunii extratabulare și nu poate avea ca efect reducerea termenului de uzucapiune.

În mod practic, există situații în care proprietarul bunurilor a decedat sau persoana juridică a fost desființată, însă o persoană interesată intră în posesia bunurilor și se comportă cu acestea ca un bun proprietar (achită impozite, valorifică și pune în circulație economică bunurile respective), iar având în vedere dezinteresul manifestat de către titularii dreptului înregistrat în registru, posesorul poate dobândi dreptul de proprietate.

În acest sens, uzucapiunea extratabulară, vine să soluționeze posesia îndelungată însă exercitată de către un neproprietar, dintr-o stare de fapt într-o stare de drept. Din analiza normelor prevăzute la art. 523, 527, 526 din Codul Civil reiese faptul că, în coraport cu uzucapiunea extratabulară coexistă și alte instituții juridice conexe. Cu titlu de exemplu aducem dobândirea dreptului de proprietate cu bună-credință și uzucapiunea tabulară.

Sub aspect comparativ al uzucapiunii și dobândirii dreptului cu bună credință, care poate duce la apariția dreptului de proprietate, menționăm că, ultima deține condiții mai restrictive și mai specifice.

Uzucapiunea, deși necesită exercitarea posesiei asupra bunului un anumit interval de timp, totuși poate fi aplicată și în următoarele cazuri:

- în cazul bunurilor mobile, pentru acele bunuri care au ieșit din posesia proprietarului contrar voinței acestuia (au fost sustrase, pierdute etc.);
- în cazul imobilelor, dreptul de proprietate poate fi dobândit și prin scurgerea unui interval de timp în care uzucapantul să nu fie înscris în registru de publicitate (uzucapiunea extratabulară).

Prin urmare constatăm că și dobândirea de bună-credință, și uzucapiunea, instituie un mecanism de apărare a drepturilor în care se iau în cont interesele fostului proprietar și a dobânditorului.

În dependență de prezența buneii-credințe la posesor se determină:

- în cazul dobândirii cu bună-credință, dacă va fi sau nu dobândit dreptul de proprietate;
- în cazul uzucapiunii, care va fi durata acesteia.

Precizăm că uzucapiunea, în comparație cu instituția dobândirii cu bună-credință, admite dobândirea proprietății chiar și de un posesor de rea-credință, în opinia noastră, acest fapt este instituit de lege datorită necesității de a exclude posesia asupra unui bun, de un terț neproprietar, care nu are nici un drept de posesie asupra acestuia.

Generalizând toate cele menționate anterior, putem constata că, cât instituția uzucapiunii la etapa actuală este o instituție eficientă, fapt ce rezultă inclusiv și din practica judiciară de admitere a cererilor de uzucapiune.

Cu titlu de concluzie, menționăm că, motivul eficienței instituției de uzucapiune se datorează faptului că aceasta oferă dobândirea dreptului de proprietate și protecția acestuia prin mijloace previzibile, astfel păstrându-se securitatea juridică, iar ca efect dreptul dobândit prin uzucapiune nu mai poate fi contestat.

În calitate de recomandări propunem următoarele:

1. Modificarea conținutului art. 329, alin. (1) din Codul de Procedură Civilă prin excluderea mențiunii că, instanța dispune citarea titularului dreptului înregistrat în registrul de publicitate prevăzut de lege.
2. Includerea în conținutul Codul Civil al noțiunii de posesor de rea-credință, care va avea următorul conținut: Este considerat posesor de rea-credință, persoana care deși știa că nu are nici-un drept de a posedea un bun, totuși a exercitat sau exercită această posesie.
3. Includerea în Codul de Procedură Civilă a normei cu următorul conținut: Cererea de uzucapiune a dreptului contrar cuprinsului registrului de publicitate nu poate fi respinsă de către instanța de judecată în cazul în care ea constată că uzucapantul este un posesor de rea-credință.

Referințe:

1. Codul civil nr. 1107. Republicat În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66-75
2. Roșioru, E. Uzucapiunea în dreptul civil român. București: Hamangiu, 2019, p. 134
3. Ulpian, Regulae, XIX, 8, cf. Modestin, Digeste, 44, 3, 3, Drept privat roman (Tratat), București: Didactică și Pedagogică, 1977

Recomandat

Igor COBAN, dr., conf. univ.

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI ÎN PROCESUL PENAL

Corina PELEAVSCHI

CZU: 343.222:343.13

corinapeleavschi@gmail.com

This study is dedicated to the procedural specialities of criminal prosecution in order to facilitate the correct interpretation and application of the provisions of the institution of the plea agreement and the effects for justice as well as for the offender. In this respect, legal problems have been identified and, correlatively, remedies have been proposed which could be taken up by the legislator.

Acordul de recunoaștere a vinovăției are ca scop degrevarea instanțelor de judecată de volumul mare de cauze și operativitatea instrumentării acestora atât la faza de urmărire penală cât și la faza de judecare, recuperarea mai rapidă a prejudiciilor cauzate prin infracțiuni, oferirea instrumentelor de identificare a persoanelor vinovate, evitarea tergiversării examinării cauzelor, evitarea expirării termenului de prescripție sau de restituire a prejudiciului cauzat etc.

Potrivit Notei informative la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (proceduri simplificate în procesul penal) [1, p. 1] în cadrul grupului de lucru instituit pe platforma Ministerului Justiției, au fost semnalate deficiențe cu privire la aplicarea în practică a instituției acordului de recunoaștere a vinovăției, dat fiind faptul că nu este atractivă și nu încurajează aplicarea acestuia.

Mai mult ca atât, ajustarea acordului de recunoaștere a vinovăției reiese și din Memorandumul cu FMI în care a fost trasată necesitatea ajustării acestui mecanism pentru a fi funcțională și încurajatoare. Acordul de recunoaștere a vinovăției oferă beneficii tuturor actorilor sistemului judiciar penal, inclusiv procurorilor.

Anterior procedura acordului de recunoaștere a vinovăției nu reprezenta instituția care ar putea fi aplicată sistemului de drept procedural penal pentru a facilita desfășurarea urmăririi penale prin reducerea timpului și a cheltuielilor costisitoare. Acest fapt se datora că pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției trebuiau utilizate o multitudine de proceduri, practic automatizate și birocratice, care în esență, nu își găsesc aplicabilitate.

Însă, odată cu apariția procedurii simplificate de judecare a cauzelor pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală art. 364¹ CPP, o parte semnificativă a cauzelor trimise în judecată sunt examinate în procedura respectivă. Aceasta s-a dovedit a fi una mai atractivă, cu un termen de examinare restrâns și cu mai multe beneficii decât procedura acordului de recunoaștere a vinovăției și care prevalează de ultima.

Potrivit raportului de activitate al Procuraturii Generale pentru anul 2022 [2, p. 38], aplicabilitatea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției, nu este foarte

înalță, or în procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției pe parcursul anului 2022 s-au examinat 46 cauze penale, în privința a 54 persoane, ce constituie 0,41 % din numărul total al sentințelor pronunțate, fiind un număr foarte mic.

Între timp s-au operat modificări la Codul de procedură penală, prin care a fost revizuită instituția acordului de recunoaștere a vinovăției precum și procedura judecării cauzei în baza probelor administrate în faza urmăririi penale, totodată fiind incluse procedura acordului de cooperare și a acordului judiciar de interes public.

Deși, la prima vedere aceste instituții sunt foarte asemănătoare, având aceeași sorigine și origine, urmăresc aceleași scopuri, acestea se deosebesc între ele prin anumite caracteristici distincte precum: cercul de subiecți inițiați la examinarea instituțiilor, categoriile de infracțiuni, vârstă, reducerea limitelor de pedeapsă, încheierea acordului asupra infracțiunilor săvârșite în coparticipație. Comun tuturor acestor instituții reprezintă faptul că procedura este scrisă.

Impactul instituțiile menționate *supra* pe care îl vor avea asupra sistemului nostru judiciar poate fi stabilit doar după o perioadă suficientă de aplicare.

Raportat la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, privind aplicabilitatea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției (a se vedea cauza *Natsvlishvili și Togonidze vs Georgia*) [3, pct. 86-89] prin prisma eventualelor erori procesuale ale acesteia, concluzionăm că, în cadrul legislativ intern, invinuitul beneficiază de garanții suficiente împotriva eventualelor abuzuri ale organelor de drept privind aplicarea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției.

Concluzionând, procedura de judecată în cazul judecării în baza acordului de recunoaștere a vinovăției este o opțiune a inculpatului și devine o obligație pentru instanța de judecată odată cu parvenirea tranzacției și în măsura în care sunt îndeplinite condițiile impuse de lege.

Una dintre distincțiile dintre procedura de drept comun și cea simplificată constă în caracterul de excepție de la principiul nemijlocirii și contradictorialității a celei din urmă.

Manifestarea de voință a inculpatului privind încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, nu conduce în mod automat la admiterea tranzacției, ea trebuie dublată de aprecierea instanței de judecată cu privire la îndeplinirea condițiilor impuse de art. 504 alin. (3) și (4), art. 505 alin. (3) și art. 508 alin. (1) CPP RM.

Procedura simplificată nu este aplicabilă în cazul în care inculpatul recunoaște numai o parte dintre faptele reținute în actul de sesizare. La fel, nu este aplicabilă procedura simplificată când inculpatul recunoaște fapta în materialitatea ei, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul consideră că a fost comisă fapta.

Recomandări:

- În cazul în care nu se ajunge la un acord sau acesta este respins de instanța de judecată, recunoașterea vinovăției sau mărturisirea inculpatului să nu poată fi folosită împotriva sa.
- Modificarea rolului pe care partea vătămată în cadrul negocierilor, mai ales dacă conceptul justiției restaurative căpăta o răspândire tot mai largă.

- Acordarea dreptului reprezentantului/sucesorului părții vătămate de a declara recurs împotriva sentinței în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției.
- Reglementarea situației dacă în cazul respingerii acordului și restituirii în vederea continuării urmăririi penale, ulterior poate fi înaintat repetat un asemenea accord.
- Excluderea temeiului de restituire prevăzut de art. 509² CPP „[...] instanța de judecată apreciază că soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau cu personalitatea inculpatului [...]”, drept soluție se propune oferirea unui termen de înlăturare a neajunsurilor în cazul depistării circumstanțelor relatate.
- Reglementarea posibilității audierii inculpatului în condițiile art. 104 CPP în cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției.
- Adăugarea alin. (8) la art. 504 CPP, cu următorul conținut „*Inculpații minori pot încheia acorduri de recunoaștere a vinovăției, cu încuviințarea reprezentantului lor legal, în condițiile prezentului capitol.*”
- Acordarea părții vătămate a dreptului de a solicita organului de urmărire penală și instanței de judecată să fie recunoscută ca parte civilă în cauza penală și, în legătură cu aceasta, ar fi binevenită completarea art. 60 alin. (1) din CPP cu punctul 5¹), cu următorul conținut: „5¹) să depună cerere pentru a fi recunoscută ca parte civilă în procesul penal”.

Referințe:

1. *Nota informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (proceduri simplificate în procesul penal)*. În: https://particip.gov.md/ru/download_attachment/17778.
2. *Raportul privind activitatea Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2022* În: <https://procuratura.md/sites/default/files/2023-03/RAPORT%20DE%20ACTIVITATE%202022.pdf>.
3. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Natsvlishvili și Togonidze vs Georgia*, nr. 9043/05 din 29.04.2014, pct.86-89. În: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-153567%22%7D>.

Recomandat
Octavian CAZAC, dr., conf. univ.

SPECIFICUL CONCEPTULUI APELULUI ÎN CONTENCIOSUL ADMINISTRATIV

Dumitrița CIUVAGA

CZU: 342.9:347.956

ciuvagadumitrita@gmail.com

The main purpose of this article is to analyse the type of appeal necessary for administrative litigation. Since the entry into force of the Administrative Code, the issue of establishing a type of appeal necessary for administrative litigation has not been discussed. In this article were studied the essence and types of the appeal and it was identified the type of appeal needed in the administrative litigation.

Apelul în procedura contenciosului administrativ este un mecanism de control prin care se asigură respectarea principiilor statului de drept și sunt oferite garanții că deciziile autorităților publice sunt în corespundere cu normele legale. Or, prin intermediul apelului, instanța de judecată are posibilitatea de a verifica legalitatea și corectitudinea hotărârii primei instanțe. Astfel, se contribuie la menținerea unei coerențe în ceea ce privește interpretarea și aplicarea legii.

Scopul apelului este nu de a sancționa judecătorul pentru eroarea produsă în hotărârea judecătorească, ci de a corecta actul emis de către judecător, în situația în care a fost comisă o greșeală, pentru a asigura o justiție corectă și eficientă. Mai mult, este necesar de accentuat că scopul apelului vine să corecteze greșelile comise de către judecător și nu cele comise de către participanții la proces. Și asta pentru că anume instanța este împuternicită să săvârșească actul justiției, prin prisma art. 114 din Constituția Republicii Moldova, care spune că justiția se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești [1].

Instituția apelului în Republica Moldova este abordată foarte puțin în lucrările de specialitate, comparativ cu alte state, unde apelului îi sunt dedicate un număr important de lucrări științifice. Potrivit autorilor autohtoni, apelul este un mijloc procesual, prin care persoana nemulțumită de hotărârea primei instanțe solicită curții de apel, în condițiile prevăzute de lege, modificarea sau casarea (totală sau parțială) a acesteia. Apelul este o cale de atac ordinară, suspensivă de executare, devolutivă ce provoacă o nouă judecare a cauzei în fond. Apelul reprezintă o realizare a principiului dublului grad de jurisdicție [2]. Aceeași definiție a apelului se regăsește și în *Manualul judecătorului pentru cauze civile, ediția II* [3].

Literatura de specialitate menționează două tipuri ale apelului, și anume: *apelul deplin și apelul restrâns*, de altfel fiind și cea mai populară clasificare. Dacă ne referim la apelul deplin, observăm că scopul acestuia este ca procesul care a avut loc în instanța de fond să fie perfecționat. Prin urmare, această perfecționare a hotărârii judecătorești vine să ofere mai multe garanții în ceea ce privește corectitudinea actu-

lui judecătoresc. În ceea ce privește apelul restrâns, scopul acestuia este de a verifica legalitatea și temeinicia hotărârii emise de către prima instanță, însă un apel restrâns presupune și un control subiectiv al acțiunilor judecătorului din instanța ierarhic inferioară, ceea ce ar duce la o oarecare lipsă de obiectivitate.

La adoptarea Codului Administrativ a fost creat un cadru legislativ prietenos cetățeanului, care să ofere o protecția maximă în ceea ce privește eventuale abuzuri din partea autorităților publice. Tocmai din acest considerent, apelul în cadrul procedurii de contencios administrativ are nevoie de o atenție specială. Justificarea vine din simplu fapt că în cadrul unei societăți, controlul judecătoresc asupra executării legilor de către autoritățile publice este o condiție pentru consolidarea ordinii de drept. Prin urmare, apelul deplin, chiar dacă vine cu mai multe dezavantaje, în procedura contenciosului administrativ ar aduce, global, mai multe avantaje. Apelul deplin în contenciosul administrativ ar asigura partea vulnerabilă – cetățeanul, cu un mecanism de control suplimentar, dar și cu garanții în ceea ce privește corectitudinea actului judecătoresc. Or lăsarea în vigoare a unui act administrativ ilegal ar duce la încălcarea drepturilor cetățenilor, iar scopul de a consolida ordinea de drept ar fi unul iluzoriu.

Apelul restrâns vine ca o alternativă a apelului deplin, iar spre deosebire de ultimul, esența apelului restrâns este de a verifica legalitatea hotărârii emise de către prima instanță, fără posibilitatea de a rejudeca pricina în fond. În procesul de examinare a apelului restrâns, participanții la proces nu pot înainta probe noi, iar instanța de apel corectează erorile comise de către prima instanță. Prin urmare, apelului restrâns reprezintă doar o procedură de control a legalității și temeiniciei hotărârii emise de către instanța ierarhic inferioară, fără o eventuală reexaminare în fond a cauzei.

În aceste condiții putem susține că apelul restrâns reprezintă un control subiectiv al hotărârii, dar și a procesul din prima instanță. Și asta pentru că misiunea instanței ierarhic superioară este de a verifica corectitudinea stabilirii circumstanțelor de fapt și a probelor pentru dovedirea acestora.

Totuși, racordând trăsăturile apelului restrâns la obiectivele procedurii în contencios administrativ, considerăm că acesta nu este potrivit pentru a fi preluat. Și asta pentru că deși ar aduce beneficii pentru sistemul juridic per general, ar avea de suferit unul dintre participanții la proces, și anume cetățeanul care are de cealaltă parte autoritatea publică.

Constatăm că, spre deosebire de apelul în procedura generală, unde legiuitorul a luat ca bază conceptul apelului restrâns, în contenciosul administrativ se resimte prezența conceptului de apel deplin. Susținem că în contenciosul administrativ apelul este deplin reieșind din trăsăturile acestuia, în special faptul că nu se admite trimiterea cauzei la rejudecare, pot fi atrași participanți noi și instanța poate propune prezentarea de probe noi fără careva limitări.

Mai mult, considerăm că conceptul apelului deplin este necesar procedurii contenciosului administrativ pentru a asigura un mecanism de control judecătoresc riguros, care pe de o parte apare ca un instrument suplimentar de apărare a drepturilor cetățenilor față de abuzurile autorităților publice, dar și ca un instrument de oferire a

unui echilibru între puterile statului. Iar oferirea de pârghii suplimentare instanței de apel, prin intermediul conceptului apelului deplin, va contribui la fortificarea elementelor unei societăți democratice și a statului de drept. Or esența contenciosului administrativ constă în apărarea drepturilor cetățenilor și funcționarea legalității în cadrul sistemului administrației publice.

Referințe:

1. CONSTITUȚIA Nr. 1 din 29-07-1994, Publicat : 29-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140, În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136130&lang=ro#, (accesat 02.12.2023)
2. Elena BELEI ș.a. autori Drept procesual civil Partea Specială, Chișinău 2016, pag. 268, Lexon - Prim ISBN 978-9975-4072-2-9
3. Manualul judecătorului pentru cauze civile, Ediția II, Mihai Poalelungi, Svetlana Filincova, Iulia Sîrcu, ș.a. autori, Chișinău 2013, pag. 342, Tipografia Centrală ISBN 978-9975-53-197-9

Recomandat

Ina JIMBEL, dr. în drept, lector univ.

MIJLOCUL *AD HOC* DE ASIGURARE A OBLIGAȚIILOR ÎN TEMEIUL CONVENȚIEI PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ÎN TERITORIUL NECONTROLAT DE GUVERN

Stepan POPOVSKII

CZU: 341.231.14:342.7

eff.justice@gmail.com

The work is dedicated to the theoretical and applied research of the problem of human rights protection in non-government-controlled territory. In Europe, the collapse of the Soviet Union and the collapse of Yugoslavia led to the formation of uncontrolled territories, where human rights were under the control of local administrations, which determines the relevance of the chosen topic. The fact that the territory of Moldova also includes the territory of Transnistria, which is not under the control of the Government of the Republic of Moldova, gives special importance to the chosen topic.

Participarea statului la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), 1950, provoacă Consiliului Europei (CoE) un interes legitim în asigurarea drepturilor omului pe teritoriul unui stat membru care nu se află sub controlul guvernului său. Statele, prin semnarea CEDO, nu își pierd suveranitatea în ceea ce privește asigurarea drepturilor omului, dar datorită caracterului subsidiar al deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), o exercită împreună cu CoE. Această delegare a suveranității necesită participarea activă a CoE la crearea unor mecanisme care să asigure respectarea drepturilor omului pe teritoriul necontrolat efectiv de guvern.

În temeiul jurisprudenței CtEDO, suveranitatea este cea care dă naștere unor obligații pozitive pentru un stat membru al CoE de a proteja drepturile omului pe teritoriul care nu se află sub controlul guvernului său, la necesitatea respectării acestora indică CtEDO (a se vedea cauzele Ilașcu, Mozer, Catan ș.a.).

Regula epuizării căilor recurs interne este o condiție obligatorie pentru admisibilitatea unei cereri în organele jurisdicționale internaționale. În perioada februarie-noiembrie 2023, autorul a organizat și intentat nouă procese împotriva Guvernului Republicii Moldova (RM) și Reprezentantului pentru chestiuni politice în reglementarea transnistreană din Transnistria pentru încălcarea drepturilor anumitor persoane fizice și juridice în teritoriul Transnistriei. Autorul a concluzionat că instanțele din RM nu oferă accesul la justiție pentru persoanele ale căror cauze provin din Transnistria. Motivul formal al refuzului accesului la justiție a fost nerespectarea de către solicitanții din Transnistria a obligației de a prezenta documentele în limba de stat (română). În

opinia autorului, refuzul accesului la justiție din acest motiv este disproporționat față de scopul unei bune administrări a justiției în raport cu o situație specifică în care utilizarea oficială a două limbi este garantată în Transnistria - limba moldovenească (română) și limba rusă (a se vedea Legea RM nr. 173 din 22 iulie 2005 cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria), precum și în condițiile în care legile RM nu sunt respectate în Transnistria. Autorul studiului a prezentat CtEDO poziția justiției moldovenești și argumentele sale. De asemenea, autorul conchide că în astfel de împrejurări RM nu își îndeplinește obligațiile pozitive în temeiul articolului 1 al CEDO în ceea ce privește adoptarea măsurilor legale pentru protejarea drepturilor persoanelor din Transnistria.

În acest context, autorul a descris trăsăturile generale ale mijloacelor internaționale de protecție legală *ad hoc*, care în practica internațională sunt numite instanțe mixte (hibride). Mecanismele de stabilire a acestora sunt importante în cadrul cercetării modalităților de creare a remediului *ad hoc* într-un teritoriu necontrolat de guvern.

Autorul determină criteriile semnificative pentru algoritmul creării unui organ judiciar internațional *ad hoc*, inițierea și crearea acestui organ judiciar, jurisdicția și competența acestuia, precum și conținutul și executarea hotărârilor sale. Criteriile sunt identificate pe baza cazurilor selectate de creare a instanțelor mixte (hibride), folosind exemplul Tribunalului Special pentru Sierra Leone, Tribunalul Special pentru Liban, Camerele Extraordinare ale instanțelor din Cambodgia, precum și experiența existentă a creării unei astfel de instanțe în Europa - Camerei Drepturilor Omului din Bosnia și Herțegovina.

Camera pentru Drepturile Omului din Bosnia și Herțegovina a fost creată pe baza unui acord internațional care conține un pachet de documente privind soluționarea pașnică a conflictului armat. Trăsăturile caracteristice ale Camerei pentru Drepturile Omului din Bosnia și Herțegovina sunt: (a) crearea sa într-un teritoriu necontrolat al unui stat destrămat, Iugoslavia; (b) caracterul internațional al înființării și finanțării sale; (c) a fost tribunal intern al Federației Bosniei și Herțegovinei; (d) componență mixtă - cuprinde atât judecători străini, cât și judecători naționali din fiecare membru al Federației; (e) cadrul juridic pentru examinarea cauzelor a fost procedura și jurisprudența CtEDO; (f) Camera dispunea de un mecanism eficient de executare a hotărârilor sale.

Pentru a studia problemele practice legate de activitatea Camerei Drepturilor Omului, autorul studiului a vizitat Sarajevo, unde a realizat un studiu sociologic sistemic intervievând specialiști, în principal din domeniul dreptului, inclusiv foști angajați ai Camerei pentru Drepturilor Omului. Această abordare a făcut posibilă obținerea unei evaluări calitative a activităților acestei Camere ca fiind reușite și eficiente nu numai în ceea ce privește soluționarea echitabilă a plângerilor din partea anumitor reclamânți, ci și în general a activității judecătorilor naționali. Succesul Camerei rezultă din compararea numărului de cereri: în primul an - 114, iar al șaselea (ultimul) an numărul cererilor era de 12559. Totodată constatăm o deficiență în funcționarea Camerei – lipsa unui scop formulat, care ar fi trebuit atins ca urmare a activităților

sale. Cu toate acestea, Camera a demonstrat o practică internațională de succes în crearea și activitatea unui remediu *ad hoc* pe teritoriul necontrolat de guvern.

În concluzie, sunt analizate premisele creării unui astfel de remediu în Transnistria. Autorul a analizat contextul conflictului transnistrean și participarea Republicii Moldova la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. El a prezentat argumente în favoarea faptului că Camera pentru Drepturile Omului din Transnistria nu poate fi considerată drept extraordinară, atât din punctul de vedere al modului de constituire (un tratat internațional, nu un act juridic intern), cât și al scopului său (protecția drepturilor garantate prin Convenție, și nu regimul puterii instituit în stat).

Subsecvent, autorul a demonstrat posibilitatea creării unui remediu *ad hoc* pe teritoriul Transnistriei necontrolat de Guvernul Republicii Moldova - Camera pentru Drepturile Omului din Transnistria - pe baza unui acord internațional între Republica Moldova și Consiliul Europei și/sau Organizația Națiunilor Unite, urmând exemplul creării și funcționării acestuia în Bosnia și Herțegovina.

În baza investigației realizate, autorul recomandă Guvernului Republicii Moldova să contacteze Consiliul Europei și/sau Organizația Națiunilor Unite cu inițiativa de a crea un remediu *ad hoc* în Transnistria - Camera pentru Drepturile Omului, care ar putea fi formată din judecători străini, se va conduce de proceduri similare cu cele ale Curții Europene a Drepturilor Omului și se va ghida în activitățile sale de jurisprudență extinsă a Curții de la Strasbourg.

Recomandat

Olga DORUL, dr. în drept, conf. univ.

ASPECTE TEORETICO - PRACTICE ÎN DOBÂNDIREA ȘI MENȚINEREA STATUTULUI DE AGENT ECONOMIC AUTORIZAT (AEO)

Anna-Polin COVALI

CZU: 341.241.8:347.7

anna.polin124@gmail.com

This study explores the acquisition and maintenance of Authorized Economic Operator (AEO) status, highlighting its pivotal role in boosting global trade efficiency and security. Through comparative analysis of customs regulations and policies, it aims to underscore the significance of AEO for fostering economic development. This focused research provides valuable insights into the purpose and impact of AEO in international trade dynamics.

În această teză de master, a fost realizată o analiză detaliată a statutului de Agent Economic Autorizat (AEO), evidențiind importanța sa din punct de vedere juridic, economic și social. Acest statut reprezintă un instrument deosebit de valoros în contextul comerțului internațional [1], oferind facilități esențiale pentru Agenții Economice Autorizate.

Scopul propus în teză este de a investiga, analiza și evalua impactul și beneficiile conceptului de AEO asupra eficienței logistice, securității lanțului de aprovizionare și dezvoltării economice, atât la nivel național, în Republica Moldova, cât și în contextul global al comerțului internațional. De asemenea, scopul este de a sublinia importanța Agentului Economic Autorizat în promovarea comerțului internațional, în îmbunătățirea eficienței logistice și în consolidarea securității naționale, având un impact semnificativ asupra dezvoltării economice. Această teză contribuie la înțelegerea complexității și relevanței AEO în contextul economic contemporan și oferă îndrumări și sugestii utile pentru politica comercială și industria logistică nu doar în Republica Moldova, ci și în întreaga lume.

Acestei teme, din păcate, nu i se oferă vizibilitatea publică în măsură în care are dreptul la ea, deoarece statutul de AEO vine cu multe beneficii pentru toți participanții lanțului logistic, cu un impact pozitiv semnificativ pentru consumatorul final. Așadar, programul AEO (Autorizat Economic Operator) reprezintă o instituție ce ilustrează o colaborare între autoritățile vamale și agenții economici care doresc să respecte în mod voluntar reglementările vamale. Acest parteneriat are ca scop asigurarea securității mărfurilor în cadrul comerțului internațional și promovarea unei cooperări eficiente cu autoritățile vamale. Mai bine zis, Programul AEO semnifică un program prin care un agent economic, participant al lanțului logistic, având parteneri peste hotare și o afacere locală, respectând legislația în vigoare și condițiile pentru primirea acestui statut, se bucură de anumite facilități în vamă și în momentul trecerii frontierei.

În această ordine de idei, există 2 tipuri de autorizații AEO:

- Autorizația AEO pentru simplificări vamale, și anume agentul economic se bucură de un număr redus de controale vamale, beneficiază de tratament prioritar în cazul selectării pentru control suplimentar, posibilitatea alegerii amplasamentului pentru efectuarea controalelor vamale, facilitarea accesului la simplificări vamale, etc.;
- Autorizația AEO pentru securitate și siguranță – agentul economic se bucură de aceleași facilitări ca și la AEOC, în afară de simplificări vamale, dar și de recunoaștere mutuală cu alte state a statutului de AEOS și de posibilitatea notificării prealabile în cazul selecției pentru control fizic (cu privire la securitate și siguranță); [2].

Pentru a fi eligibil pentru statutul de AEO, agentul economic trebuie să fie:

1. Rezident al Republicii Moldova;
2. Să îndeplinească în cursul activității sale criteriul de conformitate – în ultimii 3 ani să nu admită încălcări grave ale legislațiilor vamale și fiscale;
3. Să demonstreze că e solvabil financiar și își îndeplinește cu diligență, în cuantumul și timpul potrivit obligațiunile pecuniare;
4. Să posede un sistem optim de gestionare a evidențelor comerciale și de transport;
5. Să posede standarde practice de competență și calificare profesională pentru domeniul de conformitate vamală pentru AEOC, sau de securitate și siguranță pentru AEOS [3];

Luând în considerare că prezenta teză se axează în mod special pe partea practică întru obținerea statutului, este necesar de a menționa lista de documente ce trebuie să fie depuse spre analiză organelor vamale, și anume:

1. Cerere tipizată, care este însoțită de documente ce confirmă toate cele expuse în ea, conform prevederilor legale;
2. Chestionarul de auto-evaluare, pentru ca organul vamal să își creeze imaginea despre genul de activitate a agentului economic în cauză, de asemenea însoțit de copii ale ordinilor interne, procedurilor, regulamentelor, instrucțiunilor, și altor acte prin care demonstrați calificarea colaboratorilor sau pregătirea acestora, cât și a companiei, pentru un potențial statut AEO al acesteia [4].

Începând cu 1 ianuarie 2024, noile dispoziții ale Codului Vamal au devenit efective. În contextul domeniului AEO, legiuitorul a menținut structura legală, având în vedere implementarea, din luna noiembrie 2022, a noului acord de recunoaștere reciprocă a operatorilor economici autorizați între Uniunea Europeană și Republica Moldova. Astfel, normele legale privind AEO au fost modernizate și ajustate înaintea modificărilor aduse legislației vamale, facilitând astfel tranziția către noul cadru legal pentru acest sector de interes. De asemenea, agenții economici se pot bucura de eficiența utilizării Sistemului Informațional e-AEO, prin care mențin toată corespondența și colaborarea cu organele vamale din Republica Moldova, prevedere care ar putea fi comparată cu procesul învechit de depunerea pe suport de hârtie a tuturor documentelor necesare.

Odată cu primirea statutului de Operator Economic Autorizat (AEO), agentul economic nu doar se bucură de beneficii, ci și își asumă obligația de a respecta cu strictețe cerințele pentru menținerea acestui statut. Aceste cerințe includ conformarea la standardele și regulamentele internaționale în domeniul vămilor și al securității, precum și la alte criterii specifice stabilite de autoritățile competente.

Agentul economic trebuie să fie conștient că nerespectarea cerințelor și obligațiilor asociate statutului de AEO poate avea consecințe grave, inclusiv suspendarea sau retragerea acestui statut. Astfel, este crucial să se acorde o atenție deosebită respectării tuturor normelor și procedurilor impuse, întrucât nerespectarea acestora poate atrage sancțiuni administrative sau chiar penale [5].

În concluzie: Este esențial ca companiile să fie conștiente de responsabilitățile asociate statutului AEO, inclusiv necesitatea de a menține standardele ridicate de securitate și conformitate în mod constant. În același timp, autoritățile vamale trebuie să efectueze o evaluare riguroasă și imparțială a cererilor AEO și să ofere sprijin și clarificări pe parcursul procesului. A obține și a menține statutul AEO nu este doar un avantaj, ci și o angajare serioasă pentru companii. Printre cele mai importante responsabilități se numără menținerea standardelor înalte de securitate și conformitate în mod continuu. Aceasta implică monitorizarea constantă a proceselor și a lanțului de aprovizionare pentru a se asigura că toate măsurile de securitate sunt respectate și că operațiunile sunt conforme cu reglementările vamale.

Referințe:

1. MOLDOVAN A.T. Drept vamal, București: Editura C.H. Beck, 2006, p. 46;
2. În:<https://customs-taxation.learning.europa.eu/course/view.php?id=196&section=7> (accesat 16.02.2024, ora 14:30);
3. În:<https://trade.gov.md/ro/articles/aeo> (accesat 16.02.2024, ora 14:41);
4. În:https://customs.gov.md/api/media/05/09/2023/Prezentare_Cod_Vamal_MEDIUL_DE_AFACERI_29.08.2023_.pdf (accesat 16.02.2023, ora 14:58);
5. În:<https://aeo.wcoomd.org/about> (accesat 16.02.2023, ora 14:53);

Recomandat
Pavel ȚURCAN, dr., conf. univ.

SISTEMUL DE AZIL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sergiu POPUȘOI

CZU: 341.231.14:341.43:364.442.6(478)

justexpert@yahoo.com

The Asylum System of the Republic of Moldova embodies four forms of asylum such as: Refugee Status is granted at the request of a foreigner who presents well-founded fears of persecution based on specific reasons, Humanitarian Protection is offered to a foreigner who does not meet the specific criteria to obtain refugee status, Temporary Protection is an exceptional way offered in the situation of a massive influx of people, Political Asylum is granted to outstanding personalities who face persecution in their country of origin.

În Republica Moldova, azilul reprezintă o instituție juridică prin intermediul căreia statul oferă străinilor protecție, acordându-le statutul de refugiat, protecție umanitară, protecție temporară sau azil politic. Cadrul normativ național în domeniul azilului a fost elaborat având la bază prevederile Convenției privind statutul refugiaților (Geneva din 28.07.1951) și a Protocolului privind statutul refugiaților din 04.10.1967.

La momentul de față în Republica Moldova, există patru forme de protecție acordate refugiaților în cazul solicitării azilului de către un cetățean străin.

Statutul de refugiat este acordat la cererea unui străin care se găsește în afara țării sale de origine și care prezintă temeri bine întemeiate de persecuție pe baza unor motive specifice, cum ar fi rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică. Aceste temeri trebuie să fie fundamentate în situații de risc semnificativ pentru viața sau libertatea individului.

Procesul de acordare a statutului de refugiat este inițiat atunci când solicitantul demonstrează că în țara sa de origine sau în țara în care obișnuia să locuiască, este expus la persecuții sau riscuri grave, iar autoritățile locale nu pot sau nu doresc să-i asigure protecția necesară. Această persecuție poate să aibă loc din diverse motive, inclusiv discriminare bazată pe motive rasiale, religioase, etnice sau sociale, sau ca urmare a unor opinii politice exprimate. Este esențial ca temerile de persecuție să fie bine întemeiate și să se încadreze în criteriile normative stabilite pentru acordarea statutului de refugiat.

Protecția umanitară reprezintă o măsură esențială destinată să ofere sprijin și siguranță unui străin care nu îndeplinește criteriile specifice pentru a obține statutul de refugiat. În ciuda neîndeplinirii acestor condiții, există temeuri întemeiate pentru a crede că, în eventualitatea revenirii în țara sa de origine, individul va fi expus unui risc grav, mai mult, acesta nu poate sau nu dorește să se supună protecției oferite de țara sa natală.

Protecția umanitară se aplică în situații în care, deși motivele pentru care străinul a căutat refugiu nu se încadrează în definiția strictă a statutului de refugiat conform

Convenției de la Geneva din 1951, există totuși un risc substanțial pentru viața, libertatea sau securitatea acestuia în țara sa de origine. Această formă de protecție este acordată în conformitate cu alte motive sau circumstanțe umanitare care nu sunt explicit prevăzute de Convenția de la Geneva din 1951.

Acordarea protecției umanitare reprezintă o recunoaștere a faptului că situațiile individuale pot fi complexe și că oamenii pot avea nevoi specifice de protecție, chiar dacă nu intră în categoria clasică a refugiaților.

Protecția temporară reprezintă o modalitate excepțională de asigurare a unui sprijin imediat și temporar în situația unui aflux masiv și spontan de persoane strămutate, care se confruntă cu dificultăți majore și nu au posibilitatea să se întoarcă în țara lor de origine. Această formă de protecție vine în întâmpinarea nevoilor urgente ale indivizilor afectați și se aplică în circumstanțe de criză, cum ar fi conflicte armate sau alte evenimente care generează un număr semnificativ de persoane strămutate.

Această formă de protecție are un caracter excepțional, fiind aplicabilă situațiilor urgente și extraordinare. În contextul războiului din Ucraina, unde un aflux masiv de persoane strămutate a intrat pe teritoriul Republicii Moldova, această formă de protecție temporară oferă o cale de sprijin esențială pentru cei afectați de aceste evenimente dificile.

Azilul politic este acordat unor personalități marcante care se confruntă cu persecuții în țara lor de origine și care solicită Președintelui Republicii Moldova acordarea acestei forme de protecție. Prin acordarea azilului politic, Republica Moldova oferă un refugiu și protecție persoanelor care se confruntă cu persecuții severe din motive politice în țara lor de origine. Această măsură reflectă angajamentul statului față de respectarea drepturilor omului și oferă un cadru legal pentru acordarea de sprijin umanitar în cazuri excepționale.

Actualitatea cercetării instituției Azilului este dictată de realitățile social-politice din lume, fiind marcată atât de incertitudinea, cât și de imprevizibilitatea impactului pe care îl poate avea evenimentele geopolitice și în mod deosebit a conflictelor armate existente pe plan internațional.

Un subiect important care ar putea prezenta relevanță a cercetării și îmbunătățirii sistemului de azil este analiza perspectivelor azilului diplomatic prin care o persoană se poate refugia pe teritoriul misiunii diplomatice, a navei de război, avioanelor militare, circumstanțe care nu se regăsesc în cadrul normativ actual, dar care prezintă o importanță efectivă de realizare a protecției internaționale la nivel rezultativ.

O desfășurare sub aspect legislativ și o analiză specială ar fi și în cazul art. 7 din Convenția cu privire la statutul refugiaților (1951) cu privire la dispensa de reciprocitate, care prevede că după o perioadă de trei ani, toți refugiații vor beneficia pe teritoriul statelor de dispensa de reciprocitate, or în condițiile oferi protecției temporare pe o perioadă de 2 ani, apare situația incertă și cu privire la perspectivele de viitor precum și la rezonabilitatea termenului de 2 ani în condițiile conflictelor armate prelungite.

Din perspectiva ajustării cadrului legal se constată caracterul prea general al noțiunii de protecție umanitară în raport cu temeiurile de obținere a statutului de refu-

giat, or în lipsa unor exemplificări exhaustive prevăzute într-un cadru legal, protecția umanitară poate implica aprecieri subiective și refuzuri nejustificate în acordarea azilului bazate doar pe aprecieri generale fără o încadrare juridică-legală.

Ceea ce ține de protecția temporară aici se constată caracterul incert al termenului de 6 luni de prelungire și a lipsei unei continuități clare după expirarea termenului de 2 ani, în același context, termenul de 45 zile de aflare peste hotarele Republicii Moldova, limitează refugiații la libera circulație.

Acordarea azilului nu este doar un act umanitar esențial, ci poate avea și implicații semnificative asupra dezvoltării economice a țării care oferă azil și asupra vieții refugiaților înșiși. Există mai multe moduri în care azilul și dezvoltarea economică pot interacționa pozitiv: contribuția la forța de muncă diversificată, antreprenorial și inovare, creșterea economică locală, diversificarea culturii și a turismului.

Aflarea unui număr mare de refugiați pe teritoriul țării poate avea implicații semnificative asupra dezvoltării sociale și economice a țării, statul poate beneficia de aportul divers al refugiaților la forța lor de muncă, refugiații pot aduce abilități, cunoștințe și experiențe variate, ceea ce poate contribui la dezvoltarea și inovația în diverse sectoare ale economiei, refugiații, adesea motivați să-și reconstruiască viețile, pot deveni antreprenori și inovatori în noile lor comunități, prin facilitarea accesului la resurse și sprijin în domeniul afacerilor, oferindu-se posibilitatea de integrare socială a refugiaților, dar și la sporirea circuitului economic național.

Luând în considerație impactul social, economic și politic a instituției azilului se constată și necesitatea ajustării cadrului legal al sistemului de azil nu doar din perspectiva oferirii unei forme de protecții, dar și a prevederilor de integrare socio-economică efective, care ar oferi soluții durabile refugiaților pe termen lung.

Recomandat

Andrei SMOCHINĂ, dr. hab., prof. univ.

INTEGRITATEA JUDICIARĂ – DEZIDERAT AL SISTEMULUI JUDECĂTORESC DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sofia ARAMĂ

CZU: 342.22:347.962.04:342.571(478)

aramacabinet@gmail.com

Following the research on judicial integrity in the Republic of Moldova, several relevant conclusions were outlined. The evaluation of the regulatory framework and practices in comparison with international standards revealed some gaps and inconsistencies. Key institutions such as the Superior Council of Magistracy and the Superior Council of Prosecutors play an important role but require adjustments regarding periodic evaluations and resignation criteria. Procedures for evaluating the professional performance of judges and prosecutors should be more transparent and continue to promote the principles of integrity. Additionally, there was identified a need to build trust between civil society and the judicial system. Recommendations include revising legislation, introducing clear and transparent evaluation criteria, and enhancing dialogue between judicial institutions and civil society to strengthen integrity in justice.

În contextul actual, integritatea judiciară devine o temă importantă pentru orice societate care aspiră la un sistem juridic echitabil și transparent. În Republica Moldova, ca și în alte țări, acest concept a devenit un aspect esențial al reformelor judiciare și al consolidării statului de drept. Investigarea integrității judiciare nu este doar un exercițiu academic, ci reflectă o necesitate imperioasă într-un peisaj juridic în continuă schimbare. Importanța cercetării în domeniu este evidențiată de multiplele provocări cu care se confruntă sistemul judiciar din Republica Moldova. Evaluarea și îmbunătățirea integrității nu reprezintă doar un obiectiv abstract, ci un instrument pentru restabilirea încrederii cetățenilor în instituțiile judiciare. Într-o societate democratică, încrederea în justiție este fundamentul pe care se clădesc relațiile sociale și civice.

Cercetarea devine actuală și relevantă într-un context global marcat de evoluția standardelor internaționale în materie de integritate judiciară. Republica Moldova, ca stat aspirant la integrarea europeană, se află sub presiunea conformării la aceste standarde. În acest sens, analiza practicilor și reglementărilor internaționale și europene devine o parte integrantă a demersului de cercetare, oferind repere și benchmark-uri esențiale pentru a evalua progresul și a identifica lacunele. Un alt aspect al actualității temei îl constituie dinamica schimbărilor legislative și instituționale în țară. Într-un mediu în care reformele judiciare sunt în desfășurare, cercetarea asupra integrității judiciare poate furniza orientări utile pentru elaborarea și ajustarea cadrului legal. Evaluarea constantă a impactului acestor reforme asupra integrității devine esențială

pentru a asigura că ele își ating scopurile propuse. În cele din urmă, actualitatea te-meii de cercetare privind integritatea judiciară în Republica Moldova rezidă în nevoia acută de consolidare a încrederii în justiție și de aliniere la standardele internaționale. Cercetarea devine un instrument indispensabil pentru identificarea problemelor, propunerea soluțiilor și susținerea eforturilor de reformare a sistemului judiciar în vederea asigurării unei justiții echitabile și transparente.

Scopul comun al celor trei capitole a le tezei s-a urmărit generarea de concluzii fundamentate științific pe problematica cercetată. În acest context, procesul de elaborare a tezei de master a impus un demers științific complex, ce acoperă o arie tematică bine definită, urmărind atât dezvoltarea teoriei, cât și aducerea unei contribuții la literatura de specialitate. Abordarea teoretică a avut ca punct de plecare părerile unor autori consacrați în domeniu. Pornind de la aceste opinii, s-a încercat și expunerea unor poziții personale cu privire la domeniul analizat, reformulându-se o serie de aspecte și particularizându-se o serie de concepte privind integritatea judiciară.

Obiectivele propuse în cadrul tezei includ, înțelegerea conceptului de integritate judiciară, prin analiza detaliată a noțiunii de integritate judiciară, cu accent pe definirea și înțelegerea sa în contextul specific al Republicii Moldova, precum și evaluarea cadrului normativ existent: investigarea legislației și reglementărilor actuale care vizează integritatea judiciară în Republica Moldova, identificarea lacunelor și inconsistențelor. Compararea practicilor cu standardele internaționale, prin prisma analizei și evaluării modului în care practicile judiciare din Republica Moldova se aliniază la standardele internaționale în materie de integritate judiciară. Rolul instituțiilor cheie: investigarea rolului și impactului instituțiilor cheie precum Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor în asigurarea integrității judiciare. Efectele evaluărilor periodice: analiza impactului evaluărilor periodice asupra performanțelor profesionale ale judecătorilor și procurorilor, cu accent pe transparența și corectitudinea acestui proces. Propuneri concrete pentru îmbunătățire: formularea recomandărilor specifice pentru îmbunătățirea integrității judiciare în sistemul juridic al Republicii Moldova. Prin atingerea obiectivelor, teza își propune să ofere o analiză profundă și să contribuie la dezvoltarea unor soluții practice pentru consolidarea integrității în sistemul judiciar din Republica Moldova.

Suportul metodologic și teoretico-științific al lucrării se bazează pe un cadru format din acte legislative naționale și internaționale, decizii judiciare relevante și directive specifice. Acest fundament oferă rigurozitate științifică și orientare teoretică necesare pentru analiza și evaluarea integrității judiciare în contextul specific al Republicii Moldova. Analiza deciziilor judiciare notabile, atât la nivel național, cât și internațional, aduce contribuții semnificative la fundamentarea teoretică a tezei. Precedentele judiciare oferă perspective practice și contextuale asupra implementării integrității judiciare în diverse jurisdicții.

Luând în considerare normele și directivele specifice emise de organizații internaționale precum Consiliul Europei și Uniunea Europeană, teza explorează standardele și recomandările concrete care vizează integritatea judiciară.

Aceste directive oferă un cadru normativ esențial pentru evaluarea și compararea practicilor din Republica Moldova. Integrarea unor studii și analize teoretice relevante privind integritatea judiciară completează suportul metodologic al lucrării. Lucrările academice, articolele de specialitate și cercetările empirice aduc contribuții teoretice esențiale pentru înțelegerea complexității acestei dimensiuni în cadrul sistemului judiciar.

Noutatea temei constă în abordarea detaliată și contextualizată a integrității judiciare în peisajul specific al sistemului judiciar din Republica Moldova. Lucrarea aduce o contribuție semnificativă prin concentrarea asupra realităților specifice ale sistemului judiciar din Republica Moldova. Analiza detaliată a contextului național relevă particularități, provocări și oportunități unice care influențează integritatea judiciară în Republica Moldova. O altă noutate constă în evaluarea detaliată și comparativă a practicilor din Republica Moldova în raport cu standardele internaționale. Această abordare oferă o perspectivă amplă asupra discrepanțelor și similitudinilor între sistemul judiciar din Republica Moldova și cerințele globale în materie de integritate judiciară. Teza de master nu se limitează la identificarea problemelor, ci propune și sugestii concrete pentru îmbunătățirea integrității în sistemul judiciar din Republica Moldova. Recomandările sunt adaptate la nevoile specifice ale sistemului judiciar din Republica Moldova și vizează consolidarea practicilor etice și responsabile. Un alt aspect inovator constă în abordarea dimensiunilor sociale și a încrederii între sistemul judiciar și societate. Prin aceste elemente de noutate, teza oferă o contribuție originală și relevantă la înțelegerea și îmbunătățirea integrității judiciare în Republica Moldova.

În concluzie, analiza detaliată a integrității în justiție și a standardelor de integritate judiciară dezvăluie o serie de aspecte esențiale pentru buna funcționare a sistemului judiciar în Republica Moldova. În primul rând, definirea conceptelor cheie și stabilirea principiilor integrității judiciare constituie temelia unei abordări coerente și a unei înțelegeri comune asupra a ceea ce înseamnă integritate în cadrul sistemului judiciar. Cadrul normativ al integrității în justiție, reflectat în legislația națională și internațională, relevă importanța acordată acestui aspect în contextul dreptului și justiției. Principiile precum legalitatea, nediscriminarea, obiectivitatea, echitatea și transparența reprezintă aspecte de bază în construirea unui sistem judiciar integru. Standardele de integritate judiciară, conturate la nivel mondial și european, oferă un cadru normativ esențial pentru evaluarea și îmbunătățirea performanțelor sistemului judiciar. Instrumentele elaborate de Consiliul Europei și Uniunea Europeană vin în sprijinul consolidării integrității, subliniind necesitatea unor politici anticorupție puternice și a unei transparențe sporite. Evaluarea integrității judecătorilor și procurorilor, prezentată în Capitolul III, pune în evidență importanța unui sistem de evaluare periodic și obiectiv. Implicarea Consiliului Superior al Magistraturii și a Consiliului Superior al Procurorilor în acest proces este importantă pentru menținerea și consolidarea încrederii în justiție. În final, teza subliniază că integritatea în justiție nu este doar un concept abstract, ci o componentă esențială a unei societăți democratice și a unui stat de drept funcțional. Implementarea unor politici și proceduri eficiente, îm-

preună cu un angajament continuu pentru îmbunătățire, reprezintă cheia unui sistem judiciar integru și echitabil.

Evaluarea și consolidarea integrității în justiție în Republica Moldova se desfășoară în conformitate cu prevederile legale stabilite în legislația națională. Legea privind integritatea în funcția publică, precum și alte acte normative relevante, oferă baza juridică necesară pentru implementarea și monitorizarea standardelor de integritate în sectorul justiției. În acest sens, definirea clară a principiilor integrității judiciare în cadrul legislației Republica Moldova reprezintă un pas important pentru asigurarea coerenței și corespunderii la standardele internaționale. Legea privind statutul judecătorului și Procurorul, precum și alte acte normative conexe, stabilesc norme clare cu privire la conduita etică, imparțialitate și responsabilitatea profesională a judecătorilor și procurorilor. Cadrul legal existent evidențiază necesitatea evaluării periodice a integrității judecătorilor și procurorilor, reflectând preocuparea pentru menținerea și consolidarea standardelor etice în exercitarea funcțiilor lor. Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor au responsabilitatea de a organiza și desfășura aceste evaluări, asigurându-se că acestea sunt efectuate în mod obiectiv și transparent. În plus, colaborarea între instituțiile judiciare și societatea civilă, prevăzută de legislația existentă, constituie un aspect important al reglementărilor din Republica Moldova privind integritatea în justiție.

Referințe:

1. Adrian M. Truichici, Luiza Neagu, *Drept penal. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, 2017
2. Alba Iulia Catrinel Popescu, *Analize incomode*, Editura Militară, 2020
3. Anca Jeanina Nița, *Drept constituțional*, Editura Universul Juridic, 2022
4. Andi Mihail Băncilă, *Competitivitate și schimbare în spațiul politic internațional: curs de relații internaționale*, Editura Militară, 2019
5. Cezar Virgiliu Filip, *Organizare judiciară. Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești*, Editura Universul Juridic, 2023
6. Constanța Călinoiu, Verginia Vedinaș – *Teoria funcției publice comunitare*, Editura Lumina Lex, București 1999
7. *Constituția Republicii Moldova, blocul de constituționalitate*, 2022
8. Daniela Mituțoiu, *Etica și integritatea în viața publică*, Editura Tritonic, 2022
9. Daniela Simona Orza, *Prevenirea și combaterea terorismului*, Editura C.H. Beck, 2023
10. Flaviu Ciopec, Laura Maria Stănilă, *Evoluția standardelor CEDO, situațiile de criză și noile tehnologii*, Editura Universul Juridic, 2021
11. Gabriela Rățulea, *Justiție și coeziune socială*, Editura Institutul European, 2015
12. Gheorghe-Liviu Zidaru, *Competența instanțelor judecătorești*, Editura Universul Juridic, 2015
13. *Integritatea în justiție: realizări, provocări, perspective*, Chișinău, 2018
14. Iordan Gheorghe Bărbulescu, *Noua Europă. Identitate și model European*, Polirom, 2015
15. Malița Mircea, *Jocuri pe scena lumii. Conflicte, negocieri, diplomație*, Editura C.H. Beck, București, 2007
16. Marian Nazat, *Lumea de azi. Partea a doua*, Biblioteca RAO, 2022

17. Mariana Rudăreanu, *Drept comunitar - Note de curs*, Ed. Fundației România de Măine, București, 2007
18. Naumescu, Valentin, *Sisteme politice comparate, elemente de bază*, Cluj–Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2003
19. Nicolae Drăgușin, *Totul nou pe frontul anticorupției*, Editura Humanitas, 2021
20. Nicoleta Diaconu - *Dreptul Uniunii Europene. Partea specială, Politicile Comunitare*, Editura Lumina Lex, București 2007
21. Octavian Manolache – *Tratat de drept comunitar*, ediția a v-a, Editura C.H. Beck, București 2006
22. Romulus Neagu, *O.N.U Adaptarea la cerințele lumii contemporane*, Editura Politică, București, 1983Henry Kissinger, *Ordinea Mondială*, Editura RAO, 2015
23. Timofte Claudia Simona, *Organizații Internaționale*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2010
24. Traian Tandin, *Când judecătorii greșesc. Condamnați pe nedrept*, Editura Neverland, 2022
25. Tudorel Toader, Marieta Safta, *Dialogul Judecătorilor Constituționali*, Editura Universul Juridic, 2015
26. Victoria Sanduța, *Integritatea judiciară –problema cheie în reformarea justiției*, Asociația judecătorilor „Vocea Justiției, Chișinău, 2020
27. Albert W. Alschuler, *Law Without Values: The Life, Work, and Legacy of Justice Holmes*, Publisher: University of Chicago Press, 2000
28. Andi Hoxhaj, *The EU Anti-Corruption Report: A Reflexive Governance Approach (Law, Crime and Culture)*, Publisher: Routledge; 1st edition, 2019
29. Christian Adam, Michael W. Bauer, Miriam Hartlapp, Emmanuelle Mathieu, *Taking the EU to Court: Annulment Proceedings and Multilevel Judicial Conflict (Palgrave Studies in European Union Politics)*, Publisher: Palgrave Macmillan; 1st ed. 2020 edition
30. David Ellsworth, *Smith County Justice: A true story of crime and corruption*, Independently published, 2019
31. Fiona McGaughey, *Non-Governmental Organisations and the United Nations Human Rights System (Routledge Research in Human Rights Law)*, Publisher: Routledge; 1st edition, 2023
32. Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, Publisher: Oxford University Press, 1980
33. Karin Rammerstorfer, *UNODC and the Global Programmes*, Publisher: GRIN Verlag, 2008
34. Lon L. Fuller, *The Morality of Law (The Storrs Lectures Series)*, Publisher: Yale University Press, 1969
35. Margot Horspool, Matthew Humphreys, *European Union Law (Core Texts Series)*, Oxford University Press, 2021
36. Michael Johnston, Scott Fritzen, *The Conundrum of Corruption: Reform for Social Justice (Routledge Corruption and Anti-Corruption Studies)*, Publisher: Routledge, 2020
37. Ray Fisman, Miriam A. Golden, *Corruption: What Everyone Needs to Know*, Oxford University Press, 2017
38. Werner Schroeder, *Strengthening the Rule of Law in Europe: From a Common Concept to Mechanisms of Implementation (Modern Studies in European Law)*, Publisher: Hart Publishing, 2016

-
39. Иван Алексеев, Искусство дипломатии. Не победить, а убедить, Издательство: Дашков и К, 2015
  40. Ицхак Кальдерон Адизес, Размышления о политике, Год выпуска 2015
  41. Ли Куан Ю, Мой взгляд на будущее мира, Год выпуска 2017
  42. În:<https://www.csm.md>
  43. În:<https://www.cna.md>
  44. În:<https://procuratura.md>
  45. În:<https://www.moldpres.md/news/2023/08/22/23006628>

Recomandat
Carolina CATAN, dr. în drept, lector univ.

REGIMUL JURIDIC CONSOLIDAT AL SANCTIUNILOR CONTRAVENTIONALE: VULNERABILITĂȚI ȘI SOLUȚII DE DREPT PUBLIC

Olesea PANCHIV

CZU: 342.924:342.9(478)(094.4)

panchiv.olesea@gmail.com

This research reflects a complex analysis of the legal regime of contraventional sanctions in the Republic of Moldova, outlining the main issues regarding the regulation and application of the contraventional sanctions by the competent state authorities. Therefore, the entire system of contraventional sanctions was subjected to a critical evaluation in terms of its effectiveness in preventing and combating contraventions and other illegalities, detecting the problems and solutions of public law.

Din cele mai vechi timpuri, apărarea valorilor sociale împotriva faptelor prejudiciabile a reprezentat o preocupare esențială a societății. După apariția statului, ocrotirea valorilor sociale a devenit o funcție prioritară a acestuia, realizată prin sancționarea unor norme juridice cu caracter general, impersonal și obligatoriu. Încălcarea acestor norme imperative antrenează mecanismul constrângerii statale, care atrage consecințe defavorabile pentru făptuitorul care a comis o abatere de la preceptele legii și se materializează în aplicarea unei sancțiuni, în funcție de gradul de pericol social al faptei comise și gravitatea urmărilor prejudiciabile.

Creșterea continuă și alarmantă a numărului de contravenții comise, de la an la an, pe teritoriul Republicii Moldova (2022 – 685,2 mii de contravenții, cu 55,9 mii mai multe comparativ cu anul 2021 [1]), constituie principala premisă care a impulsionat elaborarea prezentei lucrări, ce reprezintă un studiu complex al sancțiunilor contravenționale, ca mecanism de reacție a statului la comiterea contravențiilor, drept fiind cele mai frecvente și „populare” forme de ilicit. Analiza teoretico-aplicativă a sistemului de sancțiuni contravenționale aplicabile în Republica Moldova a urmărit drept finalitate detectarea vulnerabilităților de reglementare și a problemelor de aplicare a sancțiunilor contravenționale de către autoritățile competente ale statului, însoțite de înaintarea unor soluții pertinente de drept public, care ar contribui la diminuarea nivelului contravenționalității. Or, evoluția vertiginoasă a contravenționalității în Republica Moldova impune drept fiind necesară focalizarea atenției autorităților statale spre prevenirea și combaterea acestui fenomen, pentru a interveni asupra conduitei și conștiinței persoanelor susceptibile să încalce prescripțiile legii la o etapă timpurie, obstrucționând avansarea acestora spre câmpul ilicitului penal și transformarea în potențiali infractori.

Analizând ansamblul definițiilor propuse de către exponenții doctrinei de specialitate (S. Furdui [1, p. 45-46], V. Guțuleac [2, p. 145], O. Pantea, A. Antoci [3, p.

61-62], M. M. Pivniceru, P. Susanu, D. Tudurache [4, p. 73], V. Mocanu [5, p. 127], I. Spînu, O. Spînu [6, p. 16], etc.), conchidem că, majoritatea autorilor își fundamentează viziunile pe aceleași valențe ale dreptului contravențional, elucidând aproximativ același scop, funcții și trăsături caracteristice ale sancțiunii contravenționale. Raportând opiniile doctrinarilor la definiția propusă de legiutor în art. 32 alin. (1) Cod contravențional [7], coagulăm conceptul sancțiunii contravenționale, drept fiind acea măsură de constrângere statală și mijloc de corectare, reeducare și de schimbare comportamentală, care se aplică de către autoritățile competente ale statului, preponderent pe cale extrajudiciară, conform unei proceduri strict reglementate de lege, celor care au comis fapte contravenționale, în scopul restabilirii relațiilor sociale afectate și prevenirii comiterii de noi contravenții.

Actualmente, potrivit art. 32 alin. (2) și (5) Cod contravențional, sistemul sancțiunilor contravenționale aplicabile persoanelor fizice și juridice în Republica Moldova este alcătuit din: avertisment, amendă, privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, de dreptul de a deține anumite funcții, aplicarea punctelor de penalizare, privarea de dreptul special, suspendarea exercitării dreptului special de a conduce vehicule, munca neremunerată în folosul comunității și arestul contravențional [7]. În rezultatul unei cercetări minuțioase a reglementărilor legislative în vigoare, coroborate cu statistica aplicării sancțiunilor contravenționale și dificultățile remarcate în activitatea autorităților competente să soluționeze cauzele contravenționale, identificăm un șir de probleme care determină necesitatea reevaluării sistemului sancțiunilor contravenționale din Republica Moldova sub aspectul eficacității acestora în procesul de prevenire și combatere a contravenționalității.

Pe cale de consecință, în conținutul tezei de masterat, am înaintat o serie de recomandări și propuneri de *lege ferenda* în vederea înlăturării vulnerabilităților legislative, perfecționării cadrului normativ-juridic relevant și îmbunătățirii mecanismelor de aplicare a legii contravenționale, care fundamentează valoarea teoretică și aplicativă a lucrării elaborate. Așadar, modificarea limitelor generale ale amenzii contravenționale, renunțarea la consimțământul contravenientului pentru aplicarea sancțiunii sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, excluderea arestului contravențional din lista sancțiunilor contravenționale reprezintă doar câteva dintre soluțiile pe care le promovăm în conținutul lucrării, însoțite de argumentele necesare, întemeiate pe o analiză comprehensivă sub aspect teoretic, legislativ, praxiologic și de drept comparat.

Într-o altă ordine de idei, o atenție deosebită am acordat unui subiect novator pentru materia dreptului contravențional, care este abordat lacunar în doctrina de specialitate, și anume, individualizarea sancțiunilor contravenționale. Exponentul școlii penale pozitivistice Raymond Saleilles fundamentează ideea că, stabilirea unei pedepse proporționale cu fapta comisă nu garantează, în sine, o justiție de calitate, iar, în esență, cheia obținerii celei mai potrivite și eficiente sancțiuni ar fi raportarea instanței (autorității competente) la particularitățile fiecărui făptuitor [8, p. 311]. Pe cale de consecință, conchidem că, sancțiunea contravențională aplicată trebuie să fie rezultatul unei operațiuni complexe de adaptare a acesteia în funcție de caracterul și gradul

prejudiciabil al contravenției, de caracteristica persoanei și de circumstanțele atenuante și agravante, prevăzute de legiuitor în calitate de criterii generale de individualizare a sancțiunii contravenționale, care urmează a fi valorificate în mod corespunzător de către autoritățile competente, fiecare dintre ele având un rol determinant asupra finalității actului coercitiv – stabilirea sancțiunii contravenționale, urmărind în egală măsură atât resocializarea făptuitorului, cât și restabilirea ordinii de drept.

În lumina celor expuse, notăm că, sancțiunea contravențională reprezintă o instituție juridică cu valoare edificatoare în prevenirea și combaterea faptelor ce contravin regulilor de conviețuire socială. Îmbinând armonios caracterul represiv și cel educativ, sancțiunea contravențională trebuie să influențeze în mod pozitiv conduita ulterioară a contravenientului, reanimându-i respectul față de imperativele legii, în condițiile în care, potrivit adagiului latin: „*Punitur quia peccatum est et ut ne peccetur*” („Este pedepsit, nu doar pentru că a greșit, dar și pentru a nu mai greși în viitor”).

Referințe:

1. Contravenții constatate în anul 2022. Biroul Național de Statistică. [Accesat 29.09.2023]. În: https://statistica.gov.md/ro/contravenitii-constatate-in-anul-2022-9478_60403.html
2. FURDUI S. *Drept contravențional*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, 248 p.
3. GUȚULEAC V. *Tratat de drept contravențional*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009, 320 p.
4. ANTOCI A., PANTEA O. *Drept contravențional. Suport de curs. Ediția a II-a revizuită și adăugită*. Chișinău: CEP USM, 2024, 266 p.
5. PIVNICERU M. M., SUSANU P., TUDURACHE D. *Contravenția*. Iași: Institutul European, 1997, 270 p.
6. MOCANU V. *Sancțiunile contravenționale*. În: Culegerea comunicărilor Conferinței „Realități și perspective ale învățământului juridic național”. Chișinău, 1-2 octombrie 2019, pp. 127-139.
7. SPÎNU I., SPÎNU O. *Particularitățile sancțiunilor contravenționale în cadrul raportului de răspundere contravențională*. În: Materialele Conferinței „Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene”. Chișinău, 4 mai 2018, pp. 16-23.
8. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial Nr. 3-6, art. 15 din 16.01.2009, republicat în: Monitorul Oficial Nr. 78-84, art. 100 din 17.03.2017.
9. MIHĂILESCU, M.-E. *Sancțiunile contravenționale. Aspecte de drept material în dreptul românesc și comparat*. București: Hamangiu, 2013. 445 p.

Recomandat

Oleg PANTEA, dr., conf. univ.

REGLEMENTAREA JURIDICĂ A EVAZIUNII FISCALE ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Nina GHILIMUTDINOV

CZU: 343.359.2:340.13(478)

imperiallina12@gmail.com

In this article we discuss about the crime of tax evasion committed by individuals and legal entities. We will refer to the reasons that contribute to the commission of this crime. We are talking about the new changes by which the fiscal body was endowed with the right to carry out criminal prosecution. We will present some proposals to combat tax evasion.

Evaziunea fiscală constituie un fenomen profund temeinic istoric, antisocial, manifestat încă de la constituirea primelor formațiuni statale. Aceasta este o infracțiune întâlnită atât la nivel național, cât și global, fiind una dintre cele mai comune activități ilegale cu caracter economic.

Potrivit spiritului și buchiei legii, interdicția de a săvârși fapta de evaziune fiscală este prescrisă chiar în Constituția Republicii Moldova, unde expres se specifică la art. 58, că *fiecare cetățean este obligat să contribuie prin taxe și impozite la formarea bugetului de stat și la cheltuielile publice* [1]. Doctrinar și legal, evaziunea fiscală reprezintă actul prin care, persoane fizice sau/și juridice, evită plata impozitelor sau taxelor prin orice mijloace posibile, utilizând prezentarea incorectă a informațiilor fiscale către autorități, prin subdeclararea veniturilor sau cheltuielilor, nimicirea documentelor fiscale sau virarea banilor către organizații evazioniste.

Având punct de referință faptul că în doctrină și în alte reflecții juridice naționale nu regăsim o analiză a factorilor catalizatori a intenția infractorilor evazionști, ne propunem abordarea problematicii din punct de vedere socio-juridic. Vom face și o analiză a relaționării Republicii Moldova pe plan internațional privind contracararea fenomenului infracțional de evaziune fiscală.

Ultimile noutăți legislative operate pe segmentul evaziunii fiscale în Codul Fiscal [2] și în alte acte normative incidente începând cu anul 2021, se conturează a fi focalizarea expresă a noțiunii de evaziune fiscală. O altă noutate legislativă cu conotație juridică deosebită este includerea în lista exhaustivă a Organului Fiscal în lista organelor cu competențe de urmărire penală, și atribuirea către acesta a unui șir de atribuții, pe care le-am sistematizat în două mari categorii: *Atribuții generale pentru un organ cu competența de a efectua urmărirea penală*, și *Atribuții specifice Serviciului Fiscal de Stat ca organ de urmărire penală*, la momentul de față, de procesul de urmărire penală, se ocupă un organ specializat în acest domeniu. Aceste remanieri legislative au avut ingerințe în Codul Fiscal al RM, Codul de Procedură Penală al RM [3], a Legii privind statutul ofițerului de urmărire penală [4] și a Legii privind activitatea specială

de investigații [5]. Respectiv, Serviciul Fiscal de Stat a înființat în Direcția generală antifraudă, Secția informații speciale precum și alte direcții în acest sens.

Referindu-ne la segmentul *factorilor catalizatorii care determină contribuabilul să săvârșească* infracțiunea de evaziune fiscală constatăm că aceștia sunt de ordin social, economic, politic, geografic, lipsa educației și a culturii financiare, precum și lacunele legislative. Nu în ultimul rând, natura umană își pune amprenta asupra conduitei și predispune la egoism, care, se materializează prin adoptarea unui comportament de ascundere, eschivare, distorsionare a datelor contabile, ascunderea documentelor de evidență contabilă, distrugerea acestora, virările în conturile off-shore, paradisuri fiscale, utilizarea schemelor carusel și metodei insolvenței. Pe lângă acestea, societatea, indirect, încurajează și venerează persoanele care reușesc să eludeze propriile resurse de la transmiterea acestora către stat, considerându-i curajoși și net-inteligenți statului.

Poziția Republicii Moldova pe plan internațional este pro – activă. Astfel, per total acorduri de evitare a dublei impozitări și reglementări privind lupta cu fenomenul infracțional de evaziune fiscală sunt încheiate cu 48 state. Statul nostru este membru a mai multor organizații ce se ocupă de evitarea, preîntâmpinarea, contracararea și combaterea fenomenului de evaziune fiscală pe tot globul. Menționăm Organizația OCEE, fiind una dintre cele mai active și implicate la nivel mondial, al cărui membru oficial și participativ este Moldova. Statul nostru a participat ca membru invitat la Proiectul IFCMA din 23 mai 2016 și Proiectul BEPS din 06 iulie 2022. Mai mult, participarea la Congresul Mondial în IT demonstrează integrarea informațională cu pași grăbiți. Cooperarea Republicii Moldova cu FRONTEx, INTERPOL și instituții de nivel european și mondial, a făcut din Republica Moldova o adevărată fortăreață pentru Uniunea Europeană.

Luând în considerare expunerile proprii, creativitatea științifică și evoluția polemicilor doctrinar – practice, găsim oportune următoarele recomandări și propuneri de *lege ferenda*:

Metode de contracarare a infracțiunii de evaziune fiscală:

- ✓ Implementarea tehnologiilor avansate în domeniul securității cibernetice și datelor fiscale.
- ✓ Colaborarea cu Sectorul Privat care se va face prin implicarea sectorului privat prin promovarea standardelor etice și conformității fiscale în afaceri.
- ✓ Popularizarea culturii fiscale și educarea spiritului de contribuabil de bună credință
- ✓ Ridicarea imaginii Serviciului Fiscal de stat drept partener și nu dușman al contribuabililor

Propuneri de lege ferenda

- Implementarea în școli a programului de educație financiară cl. VII – XII, având în calcul vârsta elevilor de la care sunt capabili să planifice resursele financiare și să perceapă corect responsabilitatea fiscală.

- Incriminarea răspunderii la art. 244 a formei agravate, și anume săvârșirea de către un grup criminal organizat sau organizație criminală a infracțiunii de evaziune fiscală.
- Extinderea listei contribuabililor care pot beneficia de facilități fiscale.
- Încheierea Acordurilor bilaterale cu SUA în vederea cooperării împotriva infracțiunii de evaziune fiscală, urmare a *exodului de intelecte și forță de muncă* către SUA.
- Explicarea detaliată a cazurilor de întrerupere a termenelor pentru executarea silită în cazul pornirii urmăririi penale pe infracțiunea de evaziune fiscală.
- Crearea unui sistem informațional de Schimb automat de date și informații fiscale cu alte instituții naționale și internaționale după modelul României.

În concluzie, reiterăm că rezultatele investigației științifice se rezumă la câteva idei principale, și anume: *Subiecții infracțiunii* de evaziune fiscală sunt persoanele fizice – art. 244¹ CP și persoanele juridice întreprinderile, instituțiile și organizațiile la art.244CP. Conform statisticii, majoritatea absolută a evaziioniștilor fiscali sunt persoane cu studii în domeniul juridic și economic, exemplul fiind contabilii, consultanții financiari, colaboratori a organelor de drept și financiar – fiscale. Această infracțiune se săvârșește doar cu intenție directă, urmărind scopul material de îmbogățire ilicită, afirmarea ego-ului și superiorității asupra statului prin curajul și capacitatea de înșelare a sistemului fiscal, având motive obiective materiale și motive subiective de natură ideologică. Obiectul juridic general afectat prin săvârșirea evaziunii fiscale îl constituie securitatea economică a statului RM. Obiectul juridic special este bugetul public național, iar obiectul material impozitele și taxele fiscale eludate. Locul săvârșirii infracțiunii îl constituie atât teritoriul RM, cât și teritoriile altor state.

Remarcăm că efectele nocive asupra statului a infracțiunii de evaziune fiscală se răsfrâng prin: creșterea datoriei publice și deficitului bugetar, imposibilitatea asigurării creșterii nivelului calității vieții populației, incapacitatea furnizării resurselor financiare către sectoarele strategice a statului precum justiția, medicina, învățământul, economia și desigur, scăderea veniturilor în bugetul de stat.

Referințe:

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994, în MO RM nr.1 din 12.08.1994.
2. Codul Fiscal al Republicii Moldova, Nr. 1163, Publicat la 18-09-1997, în MO al RM Nr. 62, Modificat prin LP 349 din 24.11.23, MO 474-476/13.12.23 art.840; în vigoare 13.06.24.
3. Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, Nr. 122 din 2003, Republicat în MO al RM, Nr. 248–251, art. 699 din 2013.
4. Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală Nr. 333/2006, MO al RM, Nr. 195–198, art. 918 din 2006.
5. Legea privind activitatea specială de investigații Nr. 59/2012, MO al RM, Nr. 113–118, art. 373 din 2012.

Recomandat
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

RĂSPUNDEREA SUBSIDIARĂ A MEMBRILOR ORGANELOR DE CONDUCERE ÎN PROCEDURA DE INSOLVABILITATE

Mihai TRIBOI

CZU: 347.53:347.736:347.99

triboilaw@gmail.com

Throughout history, companies have been key for investment and economic growth, enabled by the corporate veil—a legal separation shielding shareholders. Criticized for potential shareholder and directors abuse, especially in insolvency, mechanisms like Moldova’s subsidiary liability exist. However, caution is needed in invoking it, as not every managerial decision causing insolvency justifies subsidiary liability. Ensuring economic regulation, specific insolvency rules are essential to identify and remedy abuses of separate legal personality, benefiting aggrieved creditors.

Analizând natura juridică a răspunderii subsidiare, din perspectiva istoricului dezvoltării cadrului legal, evidențiem o tranziție semnificativă de la o răspundere strict penală/contravențională la una de natură civilă. În prezent, legislația pune accentul pe restabilirea în drepturile civile ale creditorilor prejudiciați în cazurile de abuzuri de personalitate juridică. Judecătorii recurg tot mai des la principiul de drept civil pentru a asigura restabilirea drepturilor persoanelor prejudiciate și repararea integrală a prejudiciului patrimonial.

Astfel, privind natura juridică a răspunderii subsidiare, există dezbateri privind calificarea acesteia ca fiind de natură contractuală sau delictuală. Unii doctrinari susțin că răspunderea subsidiară constituie o formă specială (sui generis) de răspundere delictuală, având caracteristici distincte de răspunderea delictuală clasică, precum condiții speciale pentru subiecții implicați și fapte prevăzute de lege specială. Jurisprudența din Republica Moldova pare să adopte această perspectivă, iar hotărârile judiciare evidențiază necesitatea îndeplinirii unor condiții speciale, așa cum sunt prevăzute de Legea insolvenței 149/2012, pentru angajarea răspunderii subsidiare a membrilor organelor de conducere ale debitorului insolvent.

Prin urmare, este practic cvasi-unanim recunoscut în practică că pentru antrenarea răspunderii subsidiare este necesar îndeplinirea următoarelor condiții:

1. Condițiile generale ale răspunderii delictuale pentru fapta proprie: fapta ilicită, prejudiciul, raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu, vinovăția.
2. Condiții speciale prevăzute de Legea insolvenței: subiectul special (membrii organelor de conducere) și perioada în care și-a exercitat mandatul ori a deținut poziția; raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și survenirea stării de insolvență; termenul de prescripție special; fapta ilicită comisă poate fi una din cele prevăzute de art. 248 alin. (1).

Prejudiciul reparat prin atragerea la răspundere subsidiară nu trebuie confundat cu starea de insolvabilitate în sine, deoarece insolvabilitatea nu reprezintă un prejudiciu. Prejudiciul reprezintă o parte din pasivul debitorului care nu poate fi acoperit prin operațiunile de lichidare, cum ar fi valorificarea masei debitoare și distribuirea sumelor către creditori. Este important de subliniat că prejudiciul nu poate depăși întreaga masă credală, iar jurisprudența evidențiază că doar o parte din acesta poate fi stinsă prin atragerea la răspundere subsidiară. Considerăm că sintagma „o parte din datoriile debitorului insolubil” trebuie interpretată sub forma unei duble limitări: (I) maximul absolut, fiind întreaga masă credală; (II) maxim relativ, prejudiciul aflat în legătură de cauzalitate cu fapta comisă.

De asemenea, se aduc clarificări privind momentul identificării faptului că pasivul nu poate fi acoperit, ori acțiunile pentru atragerea la răspundere subsidiară pot fi introduse chiar înainte de finalizarea tabelului de creanțe sau în timpul lichidării activului. În acest context, în măsura în care pe rolul instanței de insolvabilitate se află acțiuni privind valorificarea creanțelor debitorului sau dacă există o acțiune de anulare al actelor frauduloase încheiate anterior deschiderii procedurii, acțiuni care nu sunt soluționate definitiv, se poate pune problema suspendării procesului potrivit art. 261 lit. h) din CPC - cauza nu poate fi judecată înainte de soluționarea unei alte cauze conexe. Rațiunea suspendării procesului ar fi în aceea că prejudiciul aflat în legătură de cauzalitate cu fapta respectivă, ar putea fi reparat ca efect al anulării actului juridic fraudulos sau reîntregirea masei debitoare din creanțele debitorului de la persoane terțe. În acest caz, dispăre necesitatea atragerii la răspundere subsidiară, întrucât s-ar produce o îmbogățire fără justă cauză.

Așadar, răspunderea subsidiară se va angaja pentru o parte din pasiv (sau, după caz, pentru tot pasivul) aflat în **raport de cauzalitate** cu fapta ilicită. Sintagma analizată supra privind „o parte din datoriile debitorului” nu are doar rolul de a stabili întinderea prejudiciului, dar și de a institui cerința existenței unui raport de cauzalitate între faptă și prejudiciu cauzat debitorului.

În doctrină, se menționează faptul că angajarea răspunderii subsidiare este condiționată de stabilirea cumulativă a două legături de cauzalitate [1, p. 857].

În primul rând, se va stabili legătura de cauzalitate între fapta ilicită și starea de insolvabilitate. Lipsa activelor pentru plata datoriilor exigibile trebuie să fie generată (cauzată) de fapta pentru care se atrage răspunderea [2, p. 440]. Menționăm că pentru unele fapte aceasta nu este necesar de a fi stabilită. Ca exemplu, pentru fapta de nedepunerea cererii introductive în termenul legal, nici nu trebuie pusă în discuție legătura de cauzalitate, ori nedepunerea cererii în momentul în care exista starea de insolvabilitate, nu o poate și cauza. Starea de insolvabilitate deja exista în momentul nașterii obligației de depunere a cererii introductive, fapt care și a generat obligația debitorului de a o depune.

În al doilea rând, pentru angajarea răspunderii subsidiare urmează de stabilit raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciul cauzat debitorului. Această concluzie se desprinde din natura juridică a răspunderii în discuție, aceasta având un

caracter delictual în ceea ce privește fapta proprie, cu scopul fundamental de a repara prejudiciul cauzat.

O altă condiție pentru antrenarea răspunderii subsidiare care se desprinde din condițiile generale ale răspunderii delictuale este comiterea faptelor cu **vinovăție**. Aceasta se deduce atât din normele generale privind răspunderea delictuală, și anume art. 1998 alin. (1) - *Cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repara prejudiciul patrimonial*; cât și din normele speciale privind tragerea la răspundere subsidiară, adică art. 248 alin. (1) lit. i) - *comiterea cu intenție a altor fapte care au cauzat insolabilitatea debitorului*.

În doctrină, se remarcă faptul că intenția caracterizează abuzul de bunuri sociale și scopul obținerii unor foloase personale. Intenția este caracterizată prin rea-credință și scop egoist [3, p. 229]. Răspunderea administratorilor pentru starea de insolabilitate a debitorului este limitată la categoria încălcărilor intenționate ale obligației de exercitare a mandatului cu loialitate și diligența unui bun administrator. Prin urmare, simplele erori de management nu pot constitui temei de atragere la răspundere subsidiară.

În concluzie, menționăm că acțiunea privind răspunderea subsidiară este una specială, *sui generis*, care împrumută cele mai multe elemente ale răspunderii delictuale. Prin urmare, reclamantul trebuie să probeze toate condițiile generale ale răspunderii delictuale, cât și condițiile speciale pentru fiecare faptă în parte prevăzută de Legea insolabilității.

Referințe:

1. BUFAN R., *et al.*, *Tratat Practic de insolvență, Volumul I, Ediția a 2-a*. București: Editura Hamangiu, 2022.
2. CĂRPENARU Stanciu D., *et al.*, *Legea societăților, comentariu pe articole. Ediția a V-a*. București: Editura C.H. Beck, 2013.
3. TURCU I., *Tratat teoretic și practic de drept comercial, Volumul II*. București: Editura C.H. Beck, 2008.

Recomandat
Gheorghe MACOVEI, dr., lector univ.

PREȚUL DE TRANSFER. REGULA GENERALĂ ANTI-ABUZ (GAAR). IMPLEMENTAREA LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

Radu DAVID

CZU: 343.359.2:339.727.2

ciocana@hotmail.com

I. Prețurile de transfer: reguli naționale de aplicare și experiență internațională

Principiul lungimii brațului a fost introdus în legislația națională prin Legea nr. 356/2022, această noțiune fiind inclusă în Codul fiscal. Totodată, este de menționat că un prim izvor de drept în care se regăsește principiul lungimii brațului sunt convențiile pentru evitarea dublei impuneri și prevenirea evaziunii fiscale cu privire la impozitele pe venit și pe capital, încheiate conform modelului stabilit de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (în continuare – OCDE), art. (9).

Potrivit noilor reglementări, capitolul 11² „Reguli speciale privind determinarea prețurilor de transfer conform principiului lungimii brațului” a fost pus în aplicare începând cu data de 1 ianuarie 2024.

Astfel, aprobarea reglementărilor privind prețurile de transfer este unul dintre pașii importanți în alinierea legislației naționale la standardele internaționale în vederea combaterii fenomenului de evitare fiscală.

În acest sens, pentru a nu crea confuzii, vom explica diferența dintre evaziunea fiscală și evitarea fiscală, deoarece, în esență, aceste noțiuni sunt foarte diferite.

Evaziunea fiscală este o infracțiune economică în care se implică utilizarea unor metode ilegale pentru a ascunde veniturile sau informațiile de la autoritatea fiscală, pentru a evita declararea impozitelor, taxelor și achitarea ulterioară a acestora.

Evitarea fiscală este utilizarea metodelor legale pentru a reduce venitul impozabil sau transferul acestora sub un regim fiscal favorabil.

Principiul lungimii brațului reprezintă un standard internațional al OCDE, care prevede că, în cazul în care condițiile în relațiile comerciale sau financiare dintre persoanele afiliate sunt diferite de cele între persoanele independente, orice venit care s-ar fi acumulat, în lipsa acestor condiții, pentru una dintre persoane poate fi inclus în venitul acelei persoane și impozitat în mod corespunzător.

Fiind inclusă în legislația națională, noțiunea de preț de transfer reprezintă condițiile, regulile, metodele stabilite sau impuse de formare a prețurilor în relațiile comerciale sau financiare între două persoane afiliate, care diferă de cele care ar fi existat între persoane independente.

Deși Regulile speciale privind determinarea prețurilor de transfer conform principiului lungimii brațului se vor aplica persoanelor juridice rezidente fiscale în Re-

publica Moldova, la determinarea relației de afiliere participă în calitate de subiect și persoanele fizice.

Respectiv, conform art. 226¹⁸ alin. (2) din CF, prevederile privind prețurile de transfer vor fi aplicate atât tranzacțiilor locale (pe teritoriul Republicii Moldova), cât și celor transfrontaliere (internaționale) între persoane afiliate.

La aplicarea Regulilor menționate, este necesar să se țină cont de două condiții cumulative:

1) parte a tranzacției să fie o persoană afiliată;

2) tranzacția să reprezinte o tranzacție controlată.

La stabilirea prețurilor de transfer între persoanele afiliate, vor fi aplicate următoarele metode:

- **Metoda comparării prețurilor.** Se utilizează în tranzacția controlată cu prețurile aplicate în tranzacțiile necontrolate de persoanele independente atunci când sunt vândute bunuri, lucrări și/sau servicii comparabile.
- **Metoda prețului de revânzare.** Se aplică pentru stabilirea prețului aplicat în tranzacțiile controlate prin stabilirea prețului la care este revândut unei persoane independente un bun, serviciu care a fost achiziționat de la o persoană afiliată. Ulterior, prețul de revânzare se diminuează cu marja prețului de revânzare. Această marjă este constituită din cheltuielile/costurile suportate la revânzare și marja brută de profit corespunzătoare. Prețul rămas după scăderea din prețul de revânzare a marjei prețului de revânzare, cu ajustarea, după caz, a altor cheltuieli/costuri aferente achiziționării bunului și/sau serviciului, reprezintă prețul determinat conform principiului lungimii brațului pe tranzacția inițială între persoanele afiliate. Marja prețului de revânzare aplicată de o persoană afiliată pentru bunurile și/sau serviciile achiziționate de la o altă persoană afiliată și vândute unei părți independente este comparabilă cu cea aplicată pentru bunurile și/sau serviciile achiziționate și vândute în cadrul tranzacțiilor necontrolate.
- **Metoda cost plus.** Se aplică pentru stabilirea prețului aplicat în tranzacțiile controlate în care prețul este format din costurile/cheltuielile de producere/creare a bunului și/sau prestarea serviciului cu adăugarea marjei brute de profit. Această metodă are ca punct de plecare costurile/cheltuielile de producere/creare a bunului și/sau prestarea serviciului, suportate de o persoană afiliată, care sunt livrate către o altă persoană afiliată. La aceste costuri/cheltuieli se adaugă o marjă de profit brută, în dependență de funcțiile îndeplinite, riscurile asumate, activele utilizate și condițiile pieței. În cazul aplicării marjei de către persoanele afiliate în tranzacția controlată, aceasta este comparabilă cu marja prețului aplicată de către persoanele independente în tranzacțiile necontrolate.
- **Metoda marjei tranzacționale nete.** Constă în compararea indicatorilor economico-financiari de profitabilitate obținuți de persoana afiliată în tranzacțiile controlate cu indicatorii de profitabilitate obținuți de aceeași persoană afiliată în tranzacțiile cu persoanele independente sau de persoanele independente în tranzacțiile necontrolate.

- **Metoda împărțirii profitului.** Constă în compararea profitului obținut de persoanele afiliate implicate în una sau mai multe tranzacții și împărțit între acestea cu profitul care ar fi fost obținut și împărțit de către persoanele independente. Împărțirea profiturilor trebuie să se realizeze printr-o estimare a veniturilor realizate și a costurilor suportate în urma uneia sau mai multor tranzacții de către fiecare persoană, în dependență de funcțiile îndeplinite, riscurile asumate, activele utilizate și condițiile pieței.

O altă condiție de care urmează să țină cont contribuabilul constă în faptul că tranzacțiile între persoanele afiliate sunt considerate a fi efectuate conform principiului lungimii brațului dacă indicatorii economico-financiari de profitabilitate sau marja/rezultatul/prețul tranzacției se încadrează între *cuartila inferioară* și *cuartila superioară* a intervalului de prețuri comparabile.

II. Regula generală antiabuz (GAAR)

Legislația antiabuz reprezintă o regulă care este concepută pentru a preveni și combate tranzacțiile abuzive de evitare fiscală.

În scopul înțelegerii regulii generale antiabuz, urmează a fi menționat alin. (1) al art. 189¹, și anume că, în scopul determinării obligațiilor fiscale ale contribuabilului, Serviciul Fiscal de Stat nu va lua în considerare sau va recalifica o tranzacție/acțiune sau o serie de tranzacții/acțiuni care, având în vedere toate faptele și circumstanțele relevante, reflectă o altă situație sau conținut economic decât cel pretins de contribuabil, fiind întreprinse cu scopul obținerii unui avantaj fiscal.

Definirea avantajului fiscal care include în special oricare dintre următoarele circumstanțe:

- Restituirea impozitului, taxei, primei de asigurare obligatorie de asistență medicală, contribuției sociale și/sau altor plăți la bugetul public național;
- Diminuarea, eschivarea sau amânarea de la declarare a impozitului, taxei, primei de asigurare obligatorie de asistență medicală, contribuției sociale și/sau altor plăți la bugetul public național;
- Aplicarea unei cote reduse de impozitare sau scutirea de la impozitare;

Regula generală antiabuz se aplică tranzacțiilor/acțiunilor sau unor serii de tranzacții/acțiuni naționale și/sau internaționale care au ca rezultat obținerea avantajului fiscal și dacă sunt întrunite trei condiții.

- Tranzacția/tranzacțiile au ca rezultat obținerea unui avantaj fiscal;
- Singurul scop, scopul principal sau unul din scopurile principale ale tranzacției/tranzacțiilor este obținerea avantajului fiscal;

Tranzacția/tranzacțiile înfruntă, abuzează, înfrânge sau contravine scopului de bază al prevederilor legale;

La determinarea scopului economic se analizează următoarele elemente, și anume:

- Caracteristicile obiectului tranzacției;
- Analiza funcțională, inclusiv riscurile asumate;
- Condițiile/acordurile (adiționale) și termenii contractuali ale tranzacției;

- Circumstanțele economice în care au loc tranzacțiile inclusiv tranzacțiile bancare neordinare.

La o analiza funcțională vor fi examinate, dar nu exclusiv, următoarele aspecte:

- Funcțiile îndeplinite de părți în tranzacție/acțiuni/serie de tranzacții controlate și necontrolate;
- Riscurile asumate de părți în tranzacție/acțiuni/serie de tranzacții controlate și necontrolate;
- Repartizarea riscurilor/costurilor/beneficiilor de către părți ;
- Repartizarea responsabilităților de către părți tranzacție/acțiuni/serie de tranzacții controlate și necontrolate;
- Activele utilizate de către părți în tranzacție/acțiuni/serie de tranzacții controlate și necontrolate;
- Activele pot fi bunuri corporale și incorporale;

Un alt aspect ce urmează relatat, este că Regula anti-evitare este aplicabilă doar persoanelor juridice, întreprinzătorilor individuali înregistrați în Republica Moldova și persoanelor juridice străine care au înregistrat sediul permanent în Republica Moldova, or „scopul economic” este caracteristic doar persoanelor care practică activitatea de antreprenariat.

Prin urmare, dacă având în vedere toate faptele și circumstanțele economice relevante, ale tranzacției/serii de tranzacții reflectă o altă situație sau un alt conținut economic decât cel pretins de contribuabil iar părțile din tranzacție nu au capacitatea financiară de a suporta riscul asumat și resursele necesare pentru acoperirea riscului respectiv, scopul final fiind obținerea unui *avantaj fiscal*, se va aplica regula generală antiabuz prin reconsiderarea/recalificarea tranzacțiilor/acțiunilor/serie de tranzacții prin ajustarea și/sau estimarea veniturilor și/sau a cheltuielilor doar în scopuri fiscale fără a aduce atingere caracterului civil, contabil, financiar al tranzacției/acțiunilor/serie de tranzacții dintre părți.

Dacă în rezultatul analizei va fi stabilit că scopul principal al tranzacției este altul decât cel pretins de contribuabil, nu se va lua în considerare sau se va recalifica o tranzacție/acțiune sau o serie de tranzacții/acțiuni, iar contribuabilul (persoană juridică) este obligat la plata diferențelor dintre obligațiile fiscale achitate anterior și obligațiile fiscale suplimentare stabilite ca urmare a aplicării regulii generale antiabuz, cu calcularea majorării de întârziere și/sau amenzii potrivit Codul fiscal, acest fapt fiind opozabil și celeilalte părți din tranzacție/acțiuni/serie de tranzacții persoană juridică rezidentă.

Referințe:

1. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris;
2. GHIDUL PREȚURILOR DE TRANSFER AL OCDE © OCDE 2017;
3. Portalul oficial OCDE, Ghidul - Liniile directe privind prețurile de transfer pentru tranzacțiile financiare: Cadrul Inclusiv privind BEPS: (Base erosion and profit – Erodarea

-
- bazei impozabile și transferul profiturilor), În:<https://www.oecd.org/tax/beps/transfer-pricing-guidance-on-financial-transactions-inclusive-frameworkon-beps-actions-4-8-10.htm>;
4. Portalul oficial OCDE, Manual privind evaluarea riscurilor aferente prețurilor de transfer, În:https://publications.europa.eu/resource/cellar/153016d0-ebf3-11e3-8cd4-01aa75ed71a1.0016.04/DOC_1;
  5. În:<https://www2.deloitte.com/us/en/pages/tax/articles/global-transfer-pricing-country-guide.html>;

Recomandat
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

ASOCIAȚIA DE PROPRIETARI DIN CONDOMINIU

Rodica PRIJILEVSCHI

CZU: 347.471:347.235

rprijilevschi@yahoo.com

The institution of the Condominium Owners Association is a very young one in the Republic of Moldova. During its existence, a multitude of changes were developed, and the most essential is the one from 2022, namely the adoption of Law 187 regarding the condominium. In order to analyze the problems, benefits and gaps in the condominium legislation, the research of the given theme was initiated with the evolution of the first Associations of owners in the world and those of the Republic of Moldova.

In addition, the legal framework of other states regarding the condominium was researched in order to identify more efficient solutions in order to implement them including in the Republic of Moldova.

Pentru studierea temei cu privire la Asociațiile de proprietari din condominiu este foarte importantă cercetarea evoluției Asociațiilor de proprietari, atât la nivel național cât și la nivel internațional. Evoluția acestei instituții a avut loc urmare a urbanizării, dezvoltării sociale și economice, din acest considerent istoricul este extrem de important în identificarea soluțiilor pe viitor, deoarece societatea este într-o continuă dezvoltare, fapt ce necesită noi abordări legislative.

Analizarea legislației altor state cu un nivel de dezvoltare economică și socială mai avansat decât Republica Moldova este indispensabil, pentru a aduce acele inovații care ar debloca procesele de gestiune și administrare a Asociațiilor din condominiu, stagnate din cauza urmelor legislative lăsate încă din perioada sovietică.

Prin adoptarea Legii 187 cu privire la condominiu, au fost introduse elemente importante precum, înființarea Asociației de proprietari din condominiu în baza hotărârii de înființare, semnată de către proprietarii a cel puțin 5 unități din condominiu cu destinație locativă ori, dacă acest condominiu are mai puțin de 10 unități, de către mai mult de 1/2 din proprietarii din acest condominiu sau mai mult de 1/2 din proprietarii din condominiu cu altă destinație decât cea locativă. Nu este necesară desfășurarea adunării generale a proprietarilor din condominiu, posibilitatea de a desemna în calitate de organ de administrare pe lângă adunarea generală și adunarea cu interes special, posibilitatea de a alege modul de distribuire a votului, după cum urmează: o unitate = un vot sau votul proporțional cotei-părți, posibilitatea de a desemna o altă persoană în calitate de administrator fără desfășurarea Adunării Generale, din rândul membrilor Consiliului de Administrare al Asociației, în caz de demisie, deces sau imposibilitatea de a activa al administratorului.

Totodată din cauza neadaptării întregului cadru legislativ, după adoptarea Legii 187 cu privire la condominiu, în timpul activității organele de conducere ale Asociației

se ciocnesc de neconcordanțe între actele normative în vigoare și alte decizii, hotărâri sau regulamente ale APL. Un exemplu în acest sens este tariful pentru evacuarea deșeurilor. Legea 187 cu privire la condominiu prevede modalitatea de repartizare a serviciilor comunale per unitate, persoană, cota-parte din condominiu, iar potrivit Dispoziției Primarului mun. Chișinău, cu nr. 304-d, din 07 iulie 2022, Anexa nr.1, se calculează în mărime de 17,50 lei per persoană la bloc. Pe când Regia Autosalubritate stabilește tariful în dependență de volumul preconizat pentru a fi evacuat, preț inclus într-un contract semnat de către Asociație fără a cunoaște câte persoane vor locui de fapt în acel bloc. În consecință, nu poate fi aplicat tariful conform dispoziției sus menționate, fapt ce deseori duce la înaintarea pretențiilor din partea membrilor Asociației împotriva acesteia.

Un alt exemplu este Hotărârea de Guvern nr.191 din 19.02.2002, despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și ne comunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la/reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă, care prevede la art.14, *Plata pentru întreținerea ascensorului se calculează pentru o persoană, cu excepția proprietarilor, chiriașilor sau a altor posesori legali ai locuințelor de la etajul I.* Acest Regulament a fost aprobat în perioada în care apartamentele la blocurile locative erau amplasate la nivelul întâi al blocului, astăzi în 95% din blocurile de construcție nouă, etajul I, de fapt este nivelul 2, 3 sau chiar și mai sus. În astfel de circumstanțe, unii locatari se folosesc de lacuna legislativă și înaintea pretenții față de Asociație pentru a fi excluși de la plata pentru deservirea ascensorului, deoarece potrivit informațiilor din cadastru, apartamentul lor se află la etajul I, chiar dacă de fapt nivelul este 2,3 sau mai chiar mai sus.

Prin cercetarea legislației Române cu privire la Asociațiile de proprietari, au fost identificate o multitudine de puncte forte care ar putea fi implementate în legislația Republicii Moldova, cum ar fi, luarea deciziilor la Adunarea Generală repetată a membrilor Asociației cu 50%+1, din cei prezenți, în cazul în care a fost respectată procedura de informare a tuturor membrilor Asociației, calificarea profesională a administratorului și al cenzorului prin deținerea studiilor corespunzătoare și a unui certificat ce atestă competențe în vederea gestionării și administrării unui condominiu, obligația proprietarului unității de a prezenta un certificat eliberat de către Asociație, care dovedește lipsa datoriilor față de aceasta, persoana în sarcina căreia a fost pusă obligația de control cu privire la executarea obligației de prezentarea a dovezii privind lipsa datoriilor, este notarului care va autentifică tranzacția, asociația de proprietari are ipotecă legală asupra apartamentelor și altor spații, proprietăți individuale ale proprietarilor din condominiu, precum și un privilegiu asupra tuturor bunurilor mobile ale acestora, pentru sumele datorate cu titlu de cotă de contribuție la cheltuielile asociației de proprietari. Ipoteca imobiliară legală se înscrie în cartea funciară la cererea președintelui asociației de proprietari.

Drept recomandări pentru adaptarea cadrului legal pentru responsabilizarea societății și a celor care conduc Asociațiile de proprietari din condominiu sunt: ela-

borarea și promovarea unor materiale educaționale pentru membrii asociațiilor, cu accent pe drepturile și responsabilitățile lor, utilizarea platformelor online și a tehnologiilor de comunicare pentru a facilita interacțiunile și voturile membrilor, în special în contextul situațiilor de urgență sau restricțiilor de deplasare, propunerea de a crea o comisie de monitorizare independentă, alcătuită din membri ai asociației, pentru a supraveghea transparența financiară și buna gestionare a fondurilor, încurajarea colaborării strânse cu autoritățile locale pentru a rezolva problemele legate de infrastructură și întreținerea clădirilor, dezvoltarea mecanismelor care să încurajeze și să faciliteze implicarea membrilor în procesul decizional.

În concluzie, prevederile legii 187 cu privire la condominiu, oferă o libertate mai mare în raporturile din condominiu, însă din cauza faptului că încă mai există alte legi, regulamente și decizii ale consiliilor municipale, care sunt mult prea depășite această libertate acordată rămâne a fi inefficientă. În consecință este necesar în mod urgent modificarea acelor acte care vin în contradicție cu noua lege a condominiului.

Adunarea generala cu interes special și Adunarea generală în formă mixtă, acordă posibilitatea proprietarilor de a participa mai ușor la adunări și posibilitatea de a decide într-un cerc mai restrâns atunci când subiectul îi vizează doar pe aceștia.

Referințe:

1. Legea cu privire la condominiu Nr.187 din 14.07.2022. Publicat în M.O. Nr. 238-244 art. 467 din 29.07.2022;
2. Dispoziției Primarului mun. Chișinău, cu nr. 304-d, din 07 iulie 2022, Anexa nr.1;
3. Hotărârea de Guvern nr.191 din 19.02.2002, despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și ne comunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la/reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă;
4. Legea nr. 196/2018 privind înființarea, organizarea și funcționarea asociațiilor de proprietari și administrarea condominiilor, România.

Recomandat
Octavian CAZAC, dr., conf. univ.

CERINȚE DE ADMISIBILITATE A PROBELOR DOBÂNDITE DE LA MARTORII ANONIMI ÎN PROCESUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Cătălina OGANESEAN

CZU: 343.143:343.13(478)

oganesean.catalina@gmail.com

Research field of the paper is the most current theoretical-applicative problems, as well as the methodological aspects regarding the applicability of the institution of the anonymous witness in the criminal process, some concepts of major importance for the national doctrine and practice being revealed. Through the research carried out, a complex investigation of the theoretical-legislative aspects regarding the admissibility of evidence from anonymous witnesses in the criminal process was carried out. The paper contains conclusions and recommendations that can constitute a scientific foundation for possible legislative changes.

În calitate de probe în procesul penal, sunt admise doar elementele de fapt care sunt stabilite prin anumite mijloace de probă. Unul dintre aceste mijloace de probă îl constituie declarațiile martorilor. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a analizat numeroase cazuri în care reclamanții au invocat încălcări ale dreptului la un proces echitabil, argumentând că nu au avut oportunitatea reală și efectivă de a audia martorii acuzării. În acest context, Curtea și-a dezvoltat propria viziune privind martorii anonimi, stabilind condiții și reguli pentru statele semnatare ale Convenției. În conformitate cu angajamentele sale, Republica Moldova a introdus în Codul de procedură penală din 07.06.2003 articolul 110, care reglementează modul special de audiere a martorilor.

La etapa actuală, în doctrina autohtonă nu există cercetări fundamentale care ar avea drept obiect de studiu instituția admisibilității probelor dobândite de la martorii anonimi în procesul penal al Republicii Moldova.

Abordarea doctrinară a noțiunii, obiectului, condițiilor și particularităților admisibilității probelor dobândite de la martorii anonimi în procesul penal prezintă un subiect teoretico-practic complex și actual.

Reglementarea procesuală a statutului ofițerului de investigații sporește gradul de responsabilitate a acestui subiect în egală măsură cu alți subiecți procesuali, inclusiv din perspectiva administrării probelor cu antrenarea martorilor anonimi.

Noțiunea de „martor anonim” este formată din două cuvinte „martor” – persoană care deține informații necesare într-o cauză penală și „anonimat” – ce constă în camuflarea datelor unei persoane. La momentul actual în Codul de procedură penală precum și în alte legi naționale noțiunea de martor anonim nu este definită.

Din aceste considerente propunem ca în conținutul art. 6 a CPP să fie definită noțiunea de „martor anonim”, reprezentând orice persoană care, în faza de urmărire

penală a depus mărturie împotriva acuzatului, mărturie pe baza căreia instanța și-a fundamentat decizia, însă nu s-a prezentat în fața instanței, iar acuzatul sau apărătorul acestuia nu a dispus de posibilitatea de a o interoga, identitatea ei rămânând ascunsă.

Pentru excluderea încălcării drepturilor omului, fiecare stat urmează să stabilească în mod clar cauzele și condițiile de aplicare a tehnicilor speciale de investigație, investigarea sub acoperire, procedura de autorizare, perioada de autorizare, precum și limitele de acțiune a agenților sub acoperire. Și informatorul face parte din categoria martorilor anonimi, totodată reținem atenția asupra faptului că noțiunea de informator este una diferită de noțiunea de martor. Or, orice informator poate avea calitatea de martor însă nu orice martor poate fi informator. De asemenea, noțiunea de informator este una diferită și de cea a investigatorului sub acoperire.

Sintetizând rezultatele cercetării, aplicând și interpretând conținutul CtEDO la capitolul admisibilității probelor provenite de la martorii anonimi în procesul penal concluzionăm că, magistrații Curții Europene a Drepturilor Omului creează standarde juridice consacrate în textul hotărârilor, care au aplicabilitate directă în cadrul procesului penal, asigurând legislația internă cu un remediu jurisprudențial efectiv.

În concluzie au fost constatate anumite probleme de ordin teoretico-practic: 1) legislația procesual penală nu stabilește explicit și definitiv conceptul „martorului anonim”; 2) exercitând atribuțiile ce îi revin în cadrul procesului penal, deseori organul de urmărire penală ignoră standardele cuprinse în jurisprudența CtEDO, deși Republica Moldova a fost condamnată pentru violările similare ale drepturilor și libertăților garantate de CtEDO; 3) există practica aplicării formaliste a jurisprudenței CtEDO de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, ce vizează administrarea probelor de la martorii anonimi în procesul penal; 4) lipsa mecanismelor normative care vor contribui la sporirea aplicabilității eficiente, raționale și conștiente a standardelor internaționale în cadrul procesului penal privind asigurarea drepturilor persoanei la administrarea probelor de la martorii anonimi.

În faza de urmărire, audierea martorului respectiv poate determina elaborarea de noi versiuni pentru asigurarea unei urmăririi efective. În acest aspect, considerăm că audierea martorului anonim în faza prejudiciară nu determină necesitatea unui material probatoriu suficient sau în care deja este demonstrată culpabilitatea acuzatului. În cazul în care solicitarea este înaintată în faza de judecată audierea martorului anonim poate avea loc, în opinia unor autori, doar după prezentarea întregului material probatoriu [1]. Din aceste considerente, se solicită completarea art. 370 CPP cu un alineat nou care ar prevedea: „Martorii față de care sunt aplicate modalități speciale sunt audiați după prezentarea celorlalte probe ale acuzării”; în cazul în care acuzarea nu prezintă alte probe, audierea martorilor anonimi poate fi refuzată de instanță. De asemenea, când se va pune în discuție chestiunea privind audierea martorului anonim, instanța va trebui să dea apreciere situației date, care în fiecare cauză penală este specifică, inclusiv va constata dacă trebuie ținut în secret numele acestuia, dacă trebuie prezentat fizic, deghizat sau mascat ori dacă în toate cazurile este necesară o teleconferință. Pentru a nu avea confuzie în interpretarea art.110 alin. (1) CPP, considerăm

că expresia „dacă există mijloace tehnice respective” trebuie exclusă, aceasta pentru a asigura libertatea de utilizare a mijloacelor de protecție și nu numai de audiere, propunând un spectru mai larg de oportunități pentru instanțe care ar putea fi preluate din Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal.

În scopul perfecționării legislației procesual penale și înlăturării problemelor stabilite, în vederea creării premiselor normative pentru aplicarea și interpretarea uniformă și eficientă a standardelor ce derivă din jurisprudența CtEDO, formulăm următoarele propuneri de *lege ferenda*:

1. Completarea prevederilor *Legii nr. 105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal*, cu o categorie distinctă de „martor protejat”.
2. Excluderea sintagmei „și dacă există mijloacele tehnice respective” din conținutul articolului 110 alin. (1) din Codul de procedură penală.
3. Atribuirea următorului conținut alineatului (2) art.110 din Codul de procedură penală: „*Audierea martorului în condițiile menționate la alin.(1) se face în baza unei încheieri motivate a judecătorului de instrucție sau, după caz, a instanței din oficiu ori la demersul motivat al procurorului, cererii avocatului, martorului respectiv sau a oricărei persoane interesate*”.
4. Completarea art. 2 alin. (1) pct. 1) din *Legea nr. 105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal*, prin includerea investigatorului sub acoperire și colaboratorului confidențial, ca subiecți eligibili pentru atribuirea statutului de persoană protejată.
5. Completarea art. 370 CPP cu un alineat nou care ar prevedea: „*Martorii față de care sunt aplicate modalități speciale sunt audiați după prezentarea celorlalte probe ale acușării. În cazul în care acușarea nu prezintă alte probe, audierea martorilor anonimi poate fi refuzată de instanță*”.
6. Pentru a nu avea confuzie în interpretarea art. 110 alin. (1) CPP, considerăm că expresia „dacă există mijloace tehnice respective” trebuie exclusă, aceasta pentru a asigura libertatea de utilizare a mijloacelor de protecție și nu numai de audiere, propunând un spectru mai larg de oportunități pentru instanțe care ar putea fi preluate din *Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal*.
7. Constatăm o discrepanță între normele prevăzute la art.110 Cod de Procedură Penală și *Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal*, astfel încât se face necesară modificarea art. 1 al Legii nr. 105, fiind excluse sintagmele *infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave*.

Referințe:

1. Dolea, Ig. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Bons Offices, 2009., pag. 290.
2. În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro, CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ AL REPUBLICII MOLDOVA.

Recomandat

Tatiana VIZDOAGĂ, dr. în drept, conf. univ.

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE REFERITOARE LA ASIGURAREA PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER PERSONAL

Valeria DANILOV

CZU: 342.721:342.738:343.13

codreanuvaleria96@gmail.com

The current internet era is characterized by remarkable technological advancements, allowing for the massive collection and processing of personal data. The storage and analytical capacity are virtually unlimited, transforming seemingly insignificant information from everyday life into complex digital profiles. Privacy and personal data protection have become essential in modern society, demanding innovative legal and policy frameworks for understanding and appropriately regulating the technological implications.

Dreptul la viața privată și protecția datelor personale reprezintă aspecte fundamentale în contextul cercetării științifice și în epoca tehnologiei avansate. Definiția extinsă a datelor personale este concepută pentru a asigura protecția individului în cadrul unei societăți digitalizate, iar dreptul la viața privată este considerat un drept fundamental conform normelor internaționale și naționale. Istoria termenului „viață privată” subliniază importanța controlului asupra informațiilor personale și a separării individului, inclusiv a aspectelor sensibile ale vieții sale. Este esențial să se înțeleagă aceste concepte și să li se acorde o atenție deosebită în contextul evoluției tehnologice și sociale continue [1, p. 68].

Dezvoltarea tehnologică și globalizarea au impus introducerea unor reguli juridice transnaționale extinse pentru protecția datelor personale. Dreptul la protecția datelor, cunoscut și sub numele de dreptul la autodeterminare informativă, oferă individului controlul asupra informațiilor personale și protecție împotriva discriminării. Acest drept contribuie la menținerea confidențialității și respectarea dreptului la viața privată și intimitate [2, p. 32].

Dreptul public se concentrează pe protejarea intereselor generale, iar Dreptul Informațional se referă la normele privind protecția datelor cu caracter personal, acoperind relațiile sociale legate de prelucrarea datelor. Protecția datelor se aplică atât persoanelor fizice, cât și juridice, și include diverse subiecte precum operatorul de date și persoana vizată [3, p. 23]. Protecția datelor cu caracter personal este reglementată la nivel internațional și național, cu directive europene precum 95/46/CE ca bază legală, iar Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR), implementat în mai 2018, reprezintă o evoluție semnificativă în acest domeniu [4, p. 2].

Republica Moldova acordă o atenție prioritară protecției datelor cu caracter personal, cu un cadru legal solid ancorat în legislația existentă, reflectând angajamentul

față de standardele europene. Implementarea normelor internaționale și existența unui cadru legal și normativ consolidat, împreună cu implicarea Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, demonstrează angajamentul Republicii Moldova în promovarea unei abordări responsabile în manipularea datelor personale [5, p. 4].

Legislația moldovenească privind protecția datelor, condusă de Legea nr. 133 din 08.07.2011, necesită actualizare pentru a se conforma standardelor UE. Proiectul „TWINNING” vizează armonizarea cu aceste standarde și consolidarea capacităților Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. Companiile din Moldova se conformează GDPR-ului pentru asigurarea confidențialității datelor, conform unui studiu de impact [6, p. 6].

Constituția Republicii Moldova garantează dreptul la viața privată și protecția datelor cu caracter personal [7, p. 10], iar Legea privind protecția datelor impune condiții pentru operatori pentru a asigura conformitatea cu legea în prelucrarea datelor. Evaluările arată că mulți operatori nu înțeleg complet cerințele, iar consimțământul pentru prelucrarea datelor trebuie să fie informat și conștient [8, p. 15].

Politica de protecție a datelor cu caracter personal pe site-urile MoldData.md și BestDeal.md este analizată, iar site-urile ministerelor sunt examinate pentru prevederile privind protecția datelor. Importanța calității de operator de date și necesitatea auditării sistemelor informaționale sunt subliniate.

Protecția datelor cu caracter personal este un drept fundamental recunoscut atât la nivel european, cât și în Republica Moldova, iar Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal are un rol vital în protejarea acestor date.

Dezvoltările tehnologice rapide și avansate, cum ar fi creșterea capacității de stocare și analiză a datelor, precum și extinderea utilizării internetului și a dispozitivelor conectate, ridică preocupări semnificative privind protecția datelor cu caracter personal. Cu cât mai multe date sunt colectate și procesate, cu atât este mai mare riscul de încălcare a vieții private și de utilizare neautorizată a informațiilor personale. În acest context, autoritățile din Republica Moldova ar trebui să acorde o atenție deosebită consolidării cadrului legal în domeniul protecției datelor și să investească în formarea specialiștilor pentru a asigura că standardele de protecție a datelor sunt conforme cu cerințele și normele impuse de Uniunea Europeană. Este esențial ca aceste măsuri să fie luate în considerare pentru a proteja drepturile individuale și pentru a promova o gestionare responsabilă a datelor personale în era digitală în continuă evoluție. Prin adoptarea unei abordări proactive în ceea ce privește protecția datelor, Republica Moldova poate să rămână la curent cu schimbările tehnologice și să își asigure că cetățenii săi beneficiază de o protecție adecvată a vieții private și a informațiilor personale în mediul online.

Referințe:

1. Alain Westin, *Privacy and Freedom*, 1968, New York, USA: Atheneum.
2. Gianmarco Cifaldi, Călin Sinescu, *Dreptul la viața privată, Comunicarea politică*, București: Ed. Universitară, 2009.

3. Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertățile Fundamentale din 04.11.1950.
4. O'Brien, M. (2017). From 1980 through next May: The evolution of GDPR. În:<https://www.clickz.com/1980-next-may-evolution-gdpr/203155/> (vizitat pe data de 11.11.2023)
5. Consolidarea Capacităților Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al Republicii Moldova” În:<http://datepersonale.md/md/twinning/> anexa nr 11 (vizitat pe data de 29.10.2023).
6. PROIECTUL TWINNING MD 13ENPI JH0317 (MD 29) (vizitat pe data de 28.10.2023).
7. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, Publicat 12.08.1994 în MO Nr.1.
8. Legea privind protecția datelor cu caracter personal, nr. 133, din 08.07.2011.

Recomandat
Irina SILII, dr., conf. univ.

CONTROLUL LEGALITĂȚII ACTELOR BĂNCII NAȚIONALE A MOLDOVEI DE CONSTATARE A ACȚIONĂRII CONCENTRATE

Adrian SOROCEAN

CZU: 347.734:336.71.078.3:347.725(478)

Adrian.Soroceanu@aci.md

The negative developments in the banking sector of the Republic of Moldova, in the period 2011-2014, generated significant concerns at the international level, imposing the need to improve corporate governance within financial institutions. The explanation of the particularities of the control of the legality of the documents issued by the National Bank of Moldova regarding the finding of concerted action, which leads to the restriction of the ownership rights of the shareholders, are constant concerns of the national jurisprudential practice.

Prin analizarea detaliată a fiecărei etape distincte de constatare și verificare a legalității actelor emise de BNM, înțelegerea acestor procese devine imperativă pentru înțelegerea mecanismului care asigură echilibrul între interesul public protejat și interesul privat al acționarilor.

Într-un exercițiu practic, subliniem importanța asigurării proporționalității între interesul public în constatare și interesul privat în contestarea hotărârilor BNM. Statul, în realizarea funcțiilor sale în contextul satisfacerii interesului general al societății, trebuie să acționeze în temeiul legii, asigurând celeritate în exercitarea funcțiilor sale și garantând autorităților publice competențe pentru emiterea actelor administrative normative. Controlul legalității actelor BNM privind constatarea acțiunii concertate este reglementat de Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor [1], și de procedura de contestare a actelor de aplicare a sancțiunilor, conform normelor generale de contencios administrativ din Codul Administrativ nr.116/2018 [2].

Cu toate că reglementările existente au fost introduse recent și sunt complexe, acestea implică un grad înalt de ingerință în drepturile acționarilor. Banca Națională îndeplinește un rol crucial în reglementarea proceselor și impunerea regulilor, monitorizând respectarea acestora de către bănci și aplicând sancțiuni în timpul controalelor desfășurate.

Banca Națională a Moldovei are dreptul de a aplica diverse tipuri de sancțiuni, inclusiv cele care limitează exercitarea drepturilor acționarilor și îi privează de dreptul de proprietate asupra acțiunilor în cadrul activității de supraveghere. Cu toate acestea, măsurile respective au fost introduse de legiuitor pentru a asigura protecția intereselor publice legate de stabilitatea sistemului economic la nivelul țării și de fiabilitatea băncilor. Rămâne, totuși, deschisă întrebarea cu privire la asigurarea unui raport echitabil între interesul public și cel privat.

Multitudinea de litigii generate de acțiunile menite să asigure transparența acționariatului în bănci evidențiază ineficiența sistemului existent și subliniază necesitatea unei revizuiri. Hotărârea Curții Supreme de Justiție în cazul B.C. „Energbank S.A. [3] evidențiază necesitatea intervenției la nivelul implementării unui mecanism independent pentru constatarea și declararea acțiunilor concertate. Deși nu diminuăm rolul și importanța activității de supraveghere a sistemului bancar desfășurată de Banca Națională a Moldovei, considerăm esențială intervenția instanței de judecată.

În procesul de examinare a cauzelor administrative, s-a constatat existența deficiențelor la nivel de procedură în fața Banca Națională a Moldovei. Principalele neajunsuri invocate de către acționari au inclus restricționarea posibilității de a depune obiecții la materialele obținute în cadrul controlului și dezacordul față de actul final de examinare, care a stat la baza adoptării hotărârilor de constatare a acțiunii concertate.

Astfel, un proces în care Banca Națională a Moldovei examinează și constată încălcarea reglementărilor prudențiale de către acționari, cu transmiterea ulterioară în instanță pentru adoptarea unei decizii independente în calitate de observator independent, va asigura echilibrul dintre interesul public și privat. Luarea deciziei finale cu privire la constatările de acțiune concertată și aplicarea sancțiunilor va contribui la asigurarea drepturilor de apărare ale acționarilor și la evitarea compensării prejudiciilor cauzate de statul acționarilor afectați.

În aceeași linie de gândire, prevederile legale aplicabile în cazul înstrăinării acțiunilor suspendate și vânzării acțiunilor din noua emisiune, în urma constatării concertate efectuate de BNM, nu garantează acționarilor declarați ca acționând concertat accesul la un preț echitabil. Dreptul acționarului de a-și recupera creanța rezultată din acțiunile suspendate prin înstrăinare benevolă nu este unul rezonabil, dată fiind durata de cel mult 60 de zile lucrătoare necesare evaluării și obținerii aprobării prealabile a potențialului cumpărător. Astfel, acționarul se confruntă cu dificultatea de a identifica un potențial cumpărător și de a-și vinde benevol acțiunile într-un interval de timp insuficient.

După expirarea termenului benevol de înstrăinare, acționarul se află în imposibilitatea de a interveni în vânzarea acțiunilor din noua emisiune pentru a obține un preț echitabil, având în vedere anularea anterioară a acțiunilor ca urmare a constatării concertate de către BNM. Acționarul nu are posibilitatea de a propune o reevaluare a prețului, luând în considerare schimbările în situația financiară a băncii din care au făcut parte acțiunile anulate, și nici de a sugera un potențial cumpărător pentru o tranzacție la un preț negociat, bazată pe o înțelegere directă.

Orice intervenție în posesia neîngrădită a bunurilor trebuie însoțită de garanții procedurale care să ofere persoanei sau entității vizate posibilitatea rezonabilă de a-și susține cauza în fața autorităților competente, în vederea contestării efective a măsurilor care afectează drepturile fundamentale [4].

Conform art. 45 alin. (4) din Legea nr. 202/2017, acționarii față de care s-au dispus măsurile prevăzute la art. 45 alin. (2) sunt obligați să înstrăineze acțiunile în termen de 3 luni de la data achiziției/dobândirii lor, fără aprobarea prealabilă a BNM.

Stabilirea unui astfel de termen, în concordanță cu prevederile art. 521 și 144 din Legea nr. 202/2017, ar putea limita realizarea dreptului reclamanților la un proces echitabil, deoarece acționarii vizați nu au posibilitatea de a obține în niciun fel o satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor cu efect de expropriere emise de BNM, chiar și în urma adoptării unei soluții de admitere a acțiunii în cadrul unui proces judiciar.

În scopul optimizării managementului controlului legalității asupra actelor BNM privind constatarea acțiunilor concertate ale acționarilor, **propunem următoarele îmbunătățiri:**

- **Consolidarea cadrului juridic, financiar și instituțional existent** în domeniul controlului acționariatului, pentru a asigura implicarea activă în etapele de constatare a încălcărilor. Aceasta poate fi realizată prin completarea prevederilor articolului 751, alineatul (10) din Legea BNM nr. 548/1995, stipulând că rezultatele controlului de constatare a acțiunilor concertate trebuie aduse la cunoștința acționarului vizat.
- **Implementarea unui mecanism eficient și transparent** pentru controlul și supravegherea acționariatului de către BNM, oferind, în același timp, posibilitatea acționarilor de a-și exprima explicațiile, de a prezenta probe în apărarea lor până la emiterea hotărârii de sancționare, și de a exprima dezacorduri similare în ceea ce privește constatarea încălcărilor fiscale.
- **Extinderea termenului de înstrăinare benevolă a acțiunilor**, în urma constatării acțiunilor concertate conform alineatului (4) al articolului 45 din Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, la 60 de zile lucrătoare, cu suspendarea procesului pe durata evaluării potențialului achizitor.
- **Propunem instituirea unui proces în care BNM constată încălcările prudentiale, iar instanța de judecată adoptă o decizie independentă de aplicare a sancțiunilor**, oferind astfel acționarilor posibilitatea de a-și apăra drepturile și evita compensarea prejudiciilor cauzate de stat. Este esențial ca acest proces să asigure dreptul acționarului de a interveni și să permită o evaluare corectă a prețului la înstrăinarea acțiunilor.

Referințe:

1. Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor. În vigoare din 15.12.2017.
2. Codul administrativ al Republicii Moldova nr.116/2018. În vigoare din 01.04.2019.
3. În:<https://www.bizlaw.md/actionarii-energbank-obligati-de-bnm-sa-si-vanda-actiunile-dupa-constatarea-unor-actiuni-concertate-obtin-castig-de-cauza-la-csj#:~:text=Cauza%20a%20fost%20ini%C8%9Biat%C4%83%20%C3%AEen,ac%C8%9Biunile%20imp%20de%203%20luni>.
4. Cauza Mihalache vs România; Marini împotriva Albaniei din 18.12.2007, §§ 165 și 166.

Recomandat

Elena BELEI, dr. în drept, conf. univ.

INADMISIBILITATEA PROBELOR OBȚINUTE PRIN PROVOCARE

Patricia VALAH

CZU: 343.14:343.132

valahpatricia01@gmail.com

The relevance of this study lies in assessing how the prosecution authority manages the evidence, with a particular emphasis on the role of undercover agents, as well as identifying its role and limitations in this regard, which is crucial, because there must be a clarity whether the issue of „entrapment” currently constitutes a substantive legal problem or a procedural legal problem, as this can have a significant impact on how cases are handled in court. The respective work focuses on defining the concept of inadmissibility of evidence obtained through entrapment.

Determinarea subiecților care efectuează activitatea specială de investigații de a demonstra vinovăția unei persoane întrece de multe ori câmpul legal, care în cele din urmă duc la o condamnare, acumulându-se numeroase subiecte de sesizări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO). Reglementările ce vizează provocarea infracțiunii se regăsesc în prevederile art.94 alin.(1) pct.11) CPP, iar conform Legii privind activitatea specială de investigații, nr.59 din 29.03.2012, competența procesuală a investigatorului sub acoperire cunoaște anumite limite, prin care acesta nu trebuie să-și depășească atribuțiile, altfel probele obținute urmează a fi considerate ilegale [1].

Identificarea drepturilor și obligațiilor investigatorului sub acoperire este necesară pentru cunoașterea statutului său procesual atunci când se efectuează măsura specială de investigație. În această ipoteză, remarcăm că investigatorului îi revine sarcina de a culege date și informații referitoare la pregătirea sau începerea executării unei infracțiuni. Cadrul legal ce asigură aceste obligații este caracterizat în prevederile alin.(6) art.136 CPP RM. Există situații când investigatorul sub acoperire se poate transforma într-un agent provocator, acesta nelimitându-se doar la culegerea de date și informații despre infracțiunea comisă, ci și provoacă persoana la săvârșirea faptei prejudiciabile. În acest sens, subiectul respectiv își depășește competența procesuală [2].

Jurisprudența CtEDO a elucidat deseori încălcări ale art.6 §1 din Convenție, din cauza lipsei de pasivitate din partea organelor de urmărire penală în investigarea activității criminale, determinând persoanele la săvârșirea unor infracțiuni pe care în mod normal nu le-ar fi comis, cu scopul de a permite stabilirea infracțiunii, inclusiv furnizarea unor probe de a face posibilă acuzarea [3]. În urma examinării aspectelor ce vizează cazurile de provocare la săvârșirea infracțiunii, au fost identificate în cauze precum *Lalas v. Lituania*;[5] *Constantin și Stoian contra României*:[6] *Ramanauskas v. Lithuania*:[7] *Sandu v. Moldova*:[8] *Teixeira de Castro v. Portugalia*:[9], etc. Prin

prisma acestor cazuri, operațiunile sub acoperire necesită a fi executate într-o manieră pasivă, fără nicio presiune care l-ar determina pe acuzat la săvârșirea infracțiunii prin mijloace cum ar fi preluarea inițiativei de a contacta persoana, reînnoirea ofertei în pofida refuzului inițial, încurajarea insistentă, promisiunea de avantaje financiare cum ar fi creșterea prețului peste medie sau apelarea la compasiunea persoanei. Firește, admiterea și constatarea admisibilității unor astfel de probe constituie o încălcare a prevederilor Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, mai ales a dreptului la un proces echitabil (art. 6§1). Față de standardul european, organul de urmărire penală trebuie doar să-i ofere persoanei o „tentative obișnuită”, o oportunitate ce nu are caracter excepțional de a încălca legea, în cadrul unui joc de roluri disimulat în vederea „observării pasive” a comportamentului făptuitorului, iar în cazul în care persoana suspectată de implicare în activități infracționale cedează „tentativei” și comite fapta, probele astfel culese nu pot fi apreciate că sunt obținute prin provocare, activitatea organelor judiciare fiind desfășurată în scopul exclusiv al culegerii de probe, ci nu în scopul incitării corupte la comiterea unei fapte infracționale [4].

Bineînțeles, în procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar datele care au fost obținute – *prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la săvârșirea infracțiunii*. Probele lovite de nulitate au impact nu doar asupra actului procedural, dar și asupra soluțiilor adoptate pe o cauză penală și a aplicării pedepsei. Curtea europeană în jurisprudența sa privind art. 6 al Convenției, a reiterat obligația instanțelor interne de a efectua o examinare atentă a materialului de urmărire penală atunci când un acuzat invocă utilizarea mijloacelor de constrângere din partea agenților de poliție.

Totodată, a fost elucidat și modul de examinare a cererilor care au drept obiect aparentele acțiuni de provocare din partea subiecților care efectuează activitatea specială de investigații, o examinare ce are drept scop satisfacerea echitabilă a plângerilor ce vizează cazul provocărilor, inclusiv prin crearea posibilităților de a depune o plângere, deoarece garanțiile art. 6 CEDO vor fi îndeplinite numai dacă solicitantul ar avea o șansă efectivă de a ridica problema provocării în timpul procesului, fie prin înaintarea unei obiecții, fie prin înaintarea unei cereri. Mai mult ca atât, organele au **obligația de a verifica dacă se pretinde în mod credibil la provocare**, iar examinarea unei plângeri care are ca obiect preținsele acțiuni de provocare din partea agenților statului sau din partea persoanelor private care acționează în comun cu agenții statului trebuie să fie făcută într-o procedură care ar asigura dreptul la apărare, contradictorialitate și egalitate.

În lumina celor expuse, **concluzionăm** că persoana care susține că a fost victima unei provocări din partea agenților statului sau a persoanelor private care acționează în colaborare cu aceștia ar trebui să aibă dreptul de a ridica această problemă pe întreg parcursul procesului penal, indiferent de faza în care se află cauza penală. Această responsabilitate nu revine doar instanței de judecată, ci și în primul rând procurorului. Posibilitatea de a prezenta o astfel de obiecție sau cerere nu garantează în mod automat

o soluție echitabilă, deoarece este responsabilitatea părților implicate să examineze cu atenție și în detaliu aceste alegații. Este important ca subiecții implicați să acorde o atenție deosebită și să examineze cu meticulozitate astfel de acuzații. Prin urmare, este necesar ca atât instanța de judecată, cât și procurorul să se asigure că aceste cereri și obiecții sunt tratate cu seriozitate și că li se acordă o analiză amănunțită. Aceasta reprezintă o condiție esențială pentru a asigura un tratament echitabil și corect al persoanelor care susțin că au fost victime ale provocării din partea agenților statului sau a persoanelor implicate în activități ilegale în colaborare cu aceștia.

De asemenea, organele responsabile cu examinarea plângerilor trebuie să asigure audierea persoanelor acuzate de provocare și a martorilor care pot oferi dovezi relevante în legătură cu provocarea. În cazul în care se refuză audierea, trebuie să se ofere motive temeinice pentru această decizie. Această garanție trebuie să-i fie acordată o atenție specială de către organele statului Republicii Moldova, având în vedere că a fost unul dintre motivele condamnării Republicii Moldova de către CtEDO pentru încălcarea art. 6§1 în cazul *Morari c. Republica Moldova*.

Anumite raționamente ce vizează cazul provocărilor statuate de către CtEDO se referă la faptul dacă **infrațiunea ar fi putut fi săvârșită fără intervenția autorităților statului** (dacă există vreo influență sau presiune nejustificată exercitată asupra suspectului pentru a-l determina să comită infrațiunea); **motivele care stau la baza operațiunii sub acoperire și conduita autorităților care o desfășoară** (printre motivele principale se numără descoperirea infrațiunilor în vederea acumulării de indicii, precum furnizarea de probe pentru a susține acuzarea, aspirațiile agenților statului de avansare în funcție, dorința de răzbunare, obținerea de beneficii materiale, servicii, etc); **gradul de implicare a autorităților și natura implicării** (este crucială determinarea naturii și nivelului presiunii exercitate de agenții statului asupra persoanei în cauză); **la ce moment au intervenit autoritățile în activitatea persoanei?** (autoritățile naționale trebuie să poată demonstra în mod concret că au suficiente motive pentru a iniția acțiuni procesuale și că acțiunile lor sunt justificate și proporționale în lumina legii și a drepturilor fundamentale); **existența sau lipsa antecedentelor penale** (în ceea ce privește analiza cazierului judiciar trebuie să avem în vedere că în unele situații, în special în cazul persoanelor cu funcție de demnitate publică sau persoane care dețin o funcție pentru care trecutul infracțional este exclus, antecedentele infracționale pot avea o relevanță semnificativă. De exemplu, în cazurile de corupție, trafic de influență sau alte infracțiuni care afectează buna desfășurare a activității în sfera publică, trecutul infracțional al unei persoane poate avea implicații directe asupra credibilității sale și asupra încrederii publicului în capacitatea sa de a ocupa funcții de responsabilitate).

Subiecții împuterniciți cu drept de a decide în privința admisibilității probelor aparține fie organului de urmărire penală (procurorul) la faza de urmărire penală: adoptarea unei ordonanței privind scoaterea persoanei de sub urmărire penală (art.284 CPP); În cazul în care cauza se află în faza judecării, există două scenarii posibile: 1) Dacă, în cadrul procesului de judecată, ansamblul de probe examinate de instanța

de judecată nu confirmă acuzațiile aduse inculpatului datorită constatării unei provocări, procurorul **va renunța la învinuire** prin intermediul unei ordonanțe motivate în conformitate cu prevederile art.320 alin.(5) CPP, iar instanța de judecată va pronunța o **sentință de achitare** a persoanei acuzate; 2) În situația în care procurorul nu respectă obligația de a renunța la învinuire, instanța de judecată va adopta o **sentință de achitare** în conformitate cu prevederile art.390 CPP.

Cu privire la temeiul legal al soluției de achitare, trebuie remarcat faptul că în practica judiciară națională există o lipsă de claritate în ceea ce privește tratamentul provocării, iar existența unei asemenea practici încă nu este soluționată.

Spre exemplu în *Decizia Colegiului lărgit al Curții Supreme de Justiție din 02 august 2017 (dosarul nr.1rh-1/2017)* [10] inculpatul a fost achitat pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii; iar în *Decizia Colegiul penal lărgit Curții Supreme de Justiție din 15 iunie 2010 (dosarul Ira-664/10)* [11] inculpatul a fost achitat pe motiv că fapta nu a fost săvârșită de inculpat.

Cu toate acestea, susținem că nici primul temei și nici al doilea nu conduc la reabilitarea persoanei provocate la săvârșirea infracțiunii. *Fapta nu a fost săvârșită de inculpat* (art.390 alin.(1) pct.2) CPP), nu suntem de acord - deoarece în cazul achitării persoanei în baza acestui temei, organul de urmărire penală este obligat să continue urmărirea penală pentru identificarea făptuitorului – o situație incompatibilă cu cazul provocării. De asemenea, temeiul conform căruia *fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii* (art.390 alin.(1) pct.3) CPP), este la fel incompatibil, deoarece în cazul provocării, considerăm că sunt îndeplinite toate cele patru elemente ale infracțiunii, iar problema nu constă în absența unui element al infracțiunii, ci în admisibilitatea probelor obținute prin provocare.

Măsurile speciale de investigație trebuie efectuate doar în prezența unor temeuri legale. Agentul statului rămâne a fi supraveghetor. Acesta urmează să monitorizeze comportamentul făptuitorului, însă nu să influențeze decizia celui din urmă în direcția realizării intenției infracționale. Orice comportament activ al agentului statului poate transforma activitatea sa din legală în una ilegală. Trecerea acestei limite va constitui o provocare. În definitivă, constatăm faptul că provocarea la momentul actual este o problemă de drept procesual-penal, ce vizează în particular admisibilitatea probelor.

Referințe:

1. Suian M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor. În: *Penalmente*, 2016, nr.2, p.10-34.
2. Udroui M., Predescu O. Jurisprudența Curții europene a drepturilor omului cu privire la agenții provocatori. În: *Dreptul*, 2009, nr.1
3. STANISLAV C., Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigație, În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2017, pag. 26-32.
4. *Site-uri*: BRÂNZĂ C. Aspectele de drept penal ale provocării luării de mită sau a dării de mită. În: <https://juridicemoldova.md>.
5. *Case of Laldas v. Lithuania*. ECHR, 1 march 2011, final 1 june 2011 <http://hudoc.echr.coe.int/eng#>

6. *Case of Constantin and Stoian v. România*. ECHR, 29 september 2009, final 29 december 2009. În: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#>
7. *Case of Ramanauskas v. Lituania*. ECHR, 05 february 2008. În: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#>
8. *Case of Sandu v. The Republic of Moldova*. ECHR, 11 february 2014, final 11 may 2014. <http://hudoc.echr.coe.int/eng#>
9. *Case of Teixeira de Castro v. Portugal*. ECHR, 09 june 1998. În: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#>
10. Decizia Colegiului lărgit al Curții Supreme de Justiție din 02 august 2017. Dosarul nr.1rh-1/2017.
11. Decizia Colegiul penal lărgit Curții Supreme de Justiție din 15 iunie 2010. Dosarul 1ra-664/10.

Recomandat
Tatiana VIZDOAGĂ, dr., conf. univ.

CUPRINS

DREPT

Teofilia BELEUȚA

GARANȚIILE DE ASIGURARE A DREPTURILOR OMULUI
ÎN CADRUL ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII.....3

Nicolae BELECCI

RESPECTAREA PRINCIPIULUI SECURITĂȚII RAPORTURILOR
JURIDICE CIVILE PRIN PRISMA APLICĂRII EFECTULUI
PREJUDICIAL AL HOTĂRĂRIILOR JUDECĂTOREȘTI.....6

Dan CHERDEVARĂ

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ RAPORTATĂ LA PROCEDURI
NECONTENCIOASE ADMINISTRATIVE CU PRIVIRE LA
ADMINISTRAREA DATELOR 9

Юлия КРОИТОРЪ

ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ ФИНАНСОВЫЕ РАССЛЕДОВАНИЯ –
НЕОТЪЕМЛИМАЯ ЧАСТЬ УГОЛОВНОГО ПРЕСЛЕДОВАНИЯ
ПО ОТДЕЛЬНЫМ КАТЕГОРИЯМ ПРЕСТУПЛЕНИЙ.....12

Iulian DICUSARĂ

PROBLEMATICA EXECUTĂRII HOTĂRĂRIILOR JUDECĂTOREȘTI
ÎN PROCEDURA DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV 15

Raluca-Rusanda DONȚU

ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI NAȚIONALE CU STANDARDELE
UNIUNII EUROPENE ÎN MATERIA BUNURILOR INFRAȚIONALE.....19

Valeria GRIȘCIUC

REDESCHIDEREA PROCESULUI PENAL JUDECAT ÎN LIPSA
PERSONEI 22

Dorin- Victor GUREV

ADMISIBILITATEA ȘI APRECIEREA PROBELOR ÎN CADRUL
PROCESULUI CIVIL 25

Aneta LUCA

STANDARDUL PROBEI ÎN CONTEXTUL ART.3 A CONVENȚIEI
EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI 28

<i>Tudor MALACHI</i>	
ASIGURAREA ACȚIUNII ÎN PROCESUL CIVIL	31
<i>Vlada MANGÎR</i>	
MODIFICAREA ACȚIUNII ÎN PROCEDURĂ CIVILĂ ȘI PROCEDURA ARBITRALĂ.....	35
<i>Victor MELNIC</i>	
MĂSURILE DE PROTECȚIE A PERSOANEI ÎN LEGĂTURĂ CU DESFĂȘURAREA PROCESULUI PENAL ȘI EFICIENȚA LOR.....	39
<i>Valeria PLEȘCO</i>	
CORELAȚIA DINTRE PRINCIPIUL DISPONIBILITĂȚII ÎN PROCEDURA CIVILĂ ȘI ÎN PROCEDURA DE EXECUTARE SILITĂ.....	43
<i>Tatiana MOCANU</i>	
REGLEMENTAREA JURIDICĂ A PLĂȚILOR ȘI GARANȚIILOR INTERNAȚIONALE	46
<i>Vlada PATRAȘCU</i>	
FORMELE ȘI METODELE CONTROLULUI FISCAL – ASPECTE TEORETICO-PRACTICE	49
<i>Elizaveta CARTERA</i>	
ASPECTELE TEORETICO-PRACTICE ALE CONTROLULUI FISCAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	52
<i>Tinia POSTOVAN</i>	
COOPERAREA VAMALĂ INTERNAȚIONALĂ	55
<i>Ana ROSTOV</i>	
PROCEDURA DECĂDERII DIN DREPTURILE PĂRINTEȘTI	59
<i>Татьяна САМОХВАЛОВА</i>	
ДИАГНОСТИКА КРИМИНАЛИСТИКИ: ПОНЯТИЕ, ЗАДАЧИ, ОБЪЕКТЫ И СУБЪЕКТЫ	62
<i>Andreia SEVERIN</i>	
ROLUL INSTANȚEI DE JUDECATĂ ÎN PROCEDURA DE EXECUTARE SILITĂ CIVILĂ.....	65
<i>Iulius ȘPAC</i>	
PARTICULARITĂȚILE URMĂRIRII BUNURILOR IMOBILE ÎN CADRUL PROCEDURII DE EXECUTARE SILITĂ	68

Александр СТАВЕР

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЛЕДОВ ВЫСТРЕЛА ...71

Alexandru TEUT

PARTICULARITĂȚILE INTERCEPTĂRII COMUNICĂRILOR ÎN
CONTEXTUL PROTECȚIEI DREPTULUI LA VIAȚA PRIVATĂ.....74

Tudor VATAVU

ROLUL ACTIV AL JUDECĂTORULUI ÎN CONTENCIOSUL
ADMINISTRATIV 77

Vlad-George FRICAȚEL

PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI
ÎN ERA DIGITALĂ.....80

Mădălina LUCA

REFUZUL DE A RECUNOAȘTE ȘI DE A EXECUTA
HOTĂRÂRILE ARBITRALE STRĂINE ÎN LUMINA PRACTICII
INTERNAȚIONALE ȘI NAȚIONALE.....83

Ramona NICULCEA

CONTRACTELE DE FURNIZARE DE CONȚINUT DIGITAL
ȘI DE SERVICII DIGITALE.....86

Ivan GUBOGLO

PROCESUL ÎNCHEIERII UNUI TRATAT INTERNAȚIONAL.
PRACTICA REPUBLICII MOLDOVA.....89

Otilia BOTNARU

IMPACTUL JUSTIȚIEI RESTAURATIVE ASUPRA RECUPERĂRII
PREJUDICIULUI CAUZAT VICTIMEI INFRAȚIUNII 92

Dan FURCULIȚA

INFRAȚIUNEA DE PROXENETISM.....95

Cristina GORBATOVSCII

DETERMINAREA ȚĂRII DE ORIGINE A MĂRFII – PARTE
COMPONENTĂ A REGLEMENTĂRII TARIFARE.....98

Irina FLOREA

CRIMA DE AGRESIUNE ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PENAL.....101

Iurii MIHOV

UZUCAPIUNEA DREPTULUI CONTRAR CUPRINSULUI
REGISTRULUI DE PUBLICITATE.....104

<i>Corina PELEAVSCHI</i>	
ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI ÎN PROCESUL PENAL	107
<i>Dumitrița CIUVAGA</i>	
SPECIFICUL CONCEPTULUI APELULUI ÎN CONTENCIOSUL ADMINISTRATIV	110
<i>Stepan POPOVSKII</i>	
MIJLOCUL <i>AD HOC</i> DE ASIGURARE A OBLIGAȚIILOR ÎN TEMEIUL CONVENȚIEI PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ÎN TERITORIUL NECONTROLAT DE GUVERN	113
<i>Anna-Polin COVALI</i>	
ASPECTE TEORETICO - PRACTICE ÎN DOBÂNDIREA ȘI MENȚINEREA STATUTULUI DE AGENT ECONOMIC AUTORIZAT (AEO)	116
<i>Sergiu POPUȘOI</i>	
SISTEMUL DE AZIL ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	119
<i>Sofia ARAMĂ</i>	
INTEGRITATEA JUDICIARĂ – DEZIDERAT AL SISTEMULUI JUDECĂTORESC DIN REPUBLICA MOLDOVA.....	122
<i>Olesea PANCHIV</i>	
REGIMUL JURIDIC CONSOLIDAT AL SANȚIUNILOR CONTRAVENȚIONALE: VULNERABILITĂȚI ȘI SOLUȚII DE DREPT PUBLIC	128
<i>Nina GHILIMUTDINOV</i>	
REGLEMENTAREA JURIDICĂ A EVAZIUNII FISCALE ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA	131
<i>Mihai TRIBOI</i>	
RĂSPUNDEREA SUBSIDIARĂ A MEMBRILOR ORGANELOR DE CONDUCERE ÎN PROCEDURA DE INSOLVABILITATE	134
<i>Radu DAVID</i>	
PREȚUL DE TRANSFER. REGULA GENERALĂ ANTI-ABUZ (GAAR). IMPLEMENTAREA LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL	137
<i>Rodica PRIJILEVSCHI</i>	
ASOCIAȚIA DE PROPRIETARI DIN CONDOMINIU	142

Cătălina OGANESEAN

CERINȚE DE ADMISIBILITATE A PROBELOR DOBÂNDITE
DE LA MARTORII ANONIMI ÎN PROCESUL PENAL AL
REPUBLICII MOLDOVA.....145

Valeria DANILOV

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE REFERITOARE LA
ASIGURAREA PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER
PERSONAL.....148

Adrian SOROCEAN

CONTROLUL LEGALITĂȚII ACTELOR BĂNCII NAȚIONALE
A MOLDOVEI DE CONSTATARE A ACȚIONĂRII CONCENTRATE 151

Patricia VALAH

INADMISIBILITATEA PROBELOR OBȚINUTE PRIN PROVOCARE.....154

Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova
Seria „Lucrări studențești”
Științe juridice

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova : Seria "Lucrări studențești"/
Universitatea de Stat din Moldova ; colegiul de redacție: Georgeta Stepanov (redactor-șef)
[et al.]. – Chișinău : Editura USM, 2024 – . – ISBN 978-9975-158-38-1.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Științe juridice, [ediția 2024]. – 2024. – 163 p. : fig. – Texte : lb. rom., rusă. – Rez.: lb.
engl., fr. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-62-827-3 (PDF).

34:378.4(478-25)(082)=135.1=161.1

A 48

Bun de tipar 18.01.2025. Formatul 70×100¹/₁₂.
Coli de tipar 13,7. Comanda 34sp.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009
e-mail: cep1usm@mail.ru, usmcep@mail.ru